Fiatı 20 Kuruştur.

MUHİT

Resimli Aylık Aile
VE
Mekteb Mecmuası

Sene: 5

Nisan 933

No. 54

SUSUZ GİBİ..

Sanki suda halkalar yüzünün çizgileri:
Açılıp kaybolacak kalmadan izi, yeri;
Sanki alnın bir - serin su dolu - surahidir,
Sanki buğu damlası her iri alın teri...

Bir akış sesi gibi dinliyerek sözünü:
Üfleyip bir "toz„ gibi bakışından "hüzün„ ü;
Çoktandır çeşme yüzü görmiyen susuz gibi
Alsam yanan avcuma senin serin yüzünü...

Arza bir an çıkarak akacaksa derine,
İsterim: dudağına - olmazsa - gözlerine
Dudağımı koyarak bir yudumda içmeyi
Yüzünü, kaynağında durulmuş su yerine....

Behçet Kemal

HALKEVLERİ NE DEMEKTİR?

YAŞAR NABİ

Yirmi dört Şubat günü, bütün Türkiye bir kalb gibi çarptı. Memleketin her bucağına, bir medeniyet ve kültür hizmetçisi olarak yayılan oparlörler, o gün, hep birden halka, halkın kendi evlerinin merkezile o merkezin İstanbul şubesinden gelen heyecanlı nutnkları dinletti. Bütün millet, bir tek vücut gibi kalbi heyecandan çarparak ve gözleri yaşararak kıymetli başvekilinin ve diğer kıymetli büyüklerinin sözlerini kulaklariyle içti. Güzel söze hasret çeken, coşkun sesler özliyen, iman ve heyecan arayanlar, o gün kulaklarını, bu uzaklardan, ta uzaklardan, Gazinin şehrinden ve güzel İstanbuldan gelen sözlere vererek, ve o sesleri titreten aynı heyecanı içlerinde duyarak güzel bir gün yaşadılar.

Düşününüz, hatıralarınızı, eski hatıralarınızı karıştırınız, göreceksiniz ki en güzel günleriniz mutlaka mutlaka en heyecanlı geçmiş olan günlerinizdir. Onun için değilmidir ki harbin, menkabeleri tatlı tatlı dinlenilen buruk bir lezzeti vardır ve onun için değilmidir ki biz,günün birinde hiç bir şeyden mahrum olmıyacak bir hale gelince, o hale gelmiye çalışırken geçirdiğimiz mahrum fakat heyecanlı günlerimizi ararız.

Heyecan, yaşamak demektir. Ruhu bugün coşkunluklara kapalı bir insan, canlı bir cenazeden farksızdır. Ve heyecansız bir millet, şişirilmiş lâstik bir balon gibi en küçük bir temasla sönmeye mahkûmdur.

Halkevlerinin en mühim vazifelerinden biri de ihtiyarlarda ölmek üzere olan heyecanları yeniden alevlemek, gençlerin esasen, guddelerinin faaliyeti neticesi, içlerinde duydukları heyecan dozunu bir az daha artırmak ve, bu kıymetli eksirden tamamiyle mahrum yurtdaşlarımıza, çiçek aşısı, veba aşısı yapar gibi, heyecan aşılamak.

Heyecan aşısının en esaslı, en mühim vasıtası sözdür. Bir ân içinde havada eriyip mahv olmaya mahkûm olan söz, o ân zarfında, akıl ve havale sığmayacak kadar büyük büyük işler görür. Söz, maneviyatın zempereğini kuran anahtardır. Söz, sönmüş kömürleri tutuşturan kıvılcımdır.

Ve söz, daima, tesirini artırmak için, güzel sanatların kabına girmek mecburiyetindedir. Hitabet, temsil, inşat ve konferans.. Hepsi birden edebiyat sanatının çemberleri içine giren bu dört konuşma vasıtası, onlardan lâyıkıyle istifade etmesini bilenlerin elinde, en kuvvetli heyecanlandırma silâhlarıdır.

Bütün türk milletini, gözlerini, hedef diye uzaklarda daima geriye kaçan ufka dikmiş olarak, bir saf halinde ileriye sevk edecek kuvveti, biz söz denilen sihirbazın kuvvetinde aramalıyız. Ve bunun için de, halkevlerinin, artık bütün millet için kudsileşmiş çatıları altında, bütün sanat elemanlarımızı seferber ederek konuşmalı ve konuşturmalıyız.

Mütareke senelerinin çok acı ve çetin tecrübelerinden sonra, Afyon tepelerinden ilk zafer haberleri, telgraf mevceleri halinde İstanbula koşarken, bu, artık pörsümüş ve on senelik harp ve işgalden sonra ölmüş ve mumyalaşmış sanılan İstanbul'un coşkun ve misilsiz tezahurlarını hatırlayorum. Bütün İstanbul türkleri, öz yurtlarında mukaddes istiklâlleri uğruna çarpışan öz kardeşlerinin eşsiz zaferlerini, bir tek kitle halinde hep beraber haykırarak kutlulamışlardı. O, İstanbul'un havasını birdenbire yenileştiren, tazeleştiren ve gençleştiren heyecan ve coşkunluk günlerini, hâlâ; hatıralarımın en güzeli diye hatırlayorum. O manzarayı görmüş olan ben, her türkün ruhunda, daima ateş alarak bir bomba gibi patlamak için fırsat kollıyan bir heyecan kaynağı gizli olduğuna inanmışlardanım. Fakat bu kaynak şimdi sakin ve monoton senelerin pası altındadır. Onu bir volkan gibi tutuşma haline koymak için hiç bir şey yapmadık. Halbuki biz, şimdi de, millî savaşların en mühim, en köklüsüne girişmiş bulunuyoruz. Bu inkılâp savaşında, hedefe bir ân evvel varmak için o kitle heyecanı denilen muazzam kuvveti tekrar diriltmeliyiz. Halkın, doğ-

ruluğuna ve eyiliğine inanarak, kendi gönül rızasiyle girişeceği bir yenileşme ve kültürleşme hareketinde hedefe ne kadar çabuk ve ne kadar kuvvetle varılabileceğini görmek için ona yaptığımız ve yapmak istediğimiz işi anlatalım. Anlatmadıksa, anlatamadıksa, kabahat bizimdir. Kendimizin çıkarıp kendimizin okuduğumuz bir kaç gazeteyle bu işi yaptığımıza inanmıyalım, ve halka, onu okumaya alıştırıncaya kadar, sözle, onun kendi ve öz diliyle hitap edelim. Halk kültürün manasını, okuma ve yazmanın kıymetini öğrensin ki okumaya ve yazmaya sarılsın. Onda bu hevesi uyandırmadan, halk mekteplerimizden tam ve gönül hoşnut edecek verimler alınamıyacaktır.

Senede on konferans ve beş temsille vazifemizi bitirdiğimize ve yapılması lâzım gelen her şeyi yapmış olduğumuza inanmıyalım. Her şehirde değil, her mahallede; her ay değil, her gece, halkevleri, ne zaman, kültür kaynağından içmek fırsatını bulamamış yurtdaşlarla, onlardan daima düşman gibi ayrı yaşıyan münevverlerini kendi çatısı altında toplıyarak birbirlerile tanıştırır ve konuşturursa; iki üç kişilik kahve toplantılarını, iki üç yüzer kişilik halk evi toplantılariyle değiştirirse, ne zaman halk içinde yaşayan münzevilik ruhunu aradan çıkarıp atabilirse, ne zaman halkevleri sesini en uzak köylere kadar duyurabilirse o zaman biz ülkümüzün ilk hedefine varmış olacağız.

Ey bu işte, üzerlerine vazife almış kardeşlerim, aman kardeşlerim, yalvarırım size, aldığınız vazifenin büyüklüğünü ve ehemmiyetini bir dakika gözlerinizden ırak etmeyin. Kırtasiyecilik denen melun zihniyetin kâğıt yığınları altında teşebbüsleriniz ve emekleriniz heder olmasın. Mes'uliyetini omuzlarınıza yüklendiğiniz bu mukaddes ülkü vazifesine neşeyle ve sevinçle sarılınız. Siz, şimdi, ışık ve bilgi yayanların, öğretenlerin duyduğu derin gönül hazzını duyanlardansınız, elinize geçmiş olan bu kıymetli fırsatı heder etmeyin ve kendi dar çerçeveniz içinde çalışırken, yurdun istikbali sizin gibi aynı dar çerçeve içinde çalışan yüzlerce ve binlerce yurtdaşın çekeceği zahmete, dökeceği alın terine bağlı olduğunu hiç bir zaman unutmayınız.

MERDİVENLER

Odama bir çift beyaz güvercin gibi akıp
Bir çıplak kadın gibi büyüyen eldivenler...
Ve ayak seslerini çıngırakta bırakıp
Sessizce üs katlara tırmanan merdivenler...

Yatırdım her adımda ayak izimi kat kat
Birer ölü kuş gibi hülrengi hamaklarda;
Uyudu ıslığımla gece, üzüntüm, hayat
Bu, benden başkasına giden basamaklarda.

Duyacaksın bir sırrı fısıldayan kilitler,
Ve bir plâkta dönen sesin kaybolmasını;
Boş odada kanarya gibi saklı ümitler.
Ve sıkıntının taşla yer eden notasını.

Küçülecek içinde, için kırışığında
Yapyalnız mumyalaşan hatıraların derdi;
Merdivenden taşlığa bir kibrit ışığında,
Siyah bir dedi kodu gibi sürünen kedi...

Raylar nasıl çekerse bir treni garına,
Adımların bulacak odanın dehlizini;
Yapıştıracak kukla gibi duvarlarına
Aynan, günü tanımış bir adamın izini...

Merdivenler, evlerin bağrında akan ılık
Bir fıskiye halinde içerine sinecek;
Son bir yağmur damlası gibi düşen ayrılık
Seni önüme katıp merdivenden inecek...

Sabri Esat

Varmak istediğimiz ilk hedefe bir tek kitle halinde atılacak olan bu kuvvetin hucum boruları, halk evlerinden çalınacaktır. Bunu daima hatırlayınız, ve, aman kardeşlerim, bu, yarının heyecan ve inkılâp yanardağını tutuşturacak olan mini mini kıvılcımı söndürmeyiniz. O size emanet edilmiştir.

ZEVCE ARANIYOR

Ida M. Evans den: *Nakleden : SAİME SELİM*

Bonny 23 yaşında idi. Bekârlıktan çok memnun olduğu için evlenmek hiç hatırına gelmemişti, fakat ablalarının elinden kurtulmanın başka çaresi olmadığını anlayınca onlardan evvel davranıp hemen bir kız bulmaya karar verdi: genç olsun,güzel olsun da – ablalarının ahbapları müstesna olmak üzere – kim olursa olsun.

Ablalarının hepsi evlenmişlerdi, fakat ailenin en küçüğü olan Bonny'yi öyle büyük bir şefkatle severlerdi ki bir türlü kendi haline brakmazlardı.

Güzel bir haziran sabahı babasile birlikte tarlada çalışıyorlardı. Babası susadı. Bonny bir testi ayran getirmek üzere eve gitti. Çamurlu ayakları yere bastıkça hiç ses çıkarmıyordu. Annesi, o gün ziyaretine gelen altı kızile birlikte oturmuş, hem dikiş dikiyor, hem konuşuyorlardı. Geldiğini hiç işitmediler.Annesi diyordu ki:

— Bonny'yi evlendireydik babamızla ben Kalifornia'ya giderken gözümüz arkada kalmazdı. Fakat oğlanı yapyalnız nasıl bırakalım?

Kızlarının en büyüğü olan Mary dedi ki: - Ben onu Laura ile evlendireceğim. Çok iyi huylu, çok hamart bir kızdır. Sen de kendisinden hoşnut kalırsın, anne.

Netta ile Arlene ikisi birden haykırdılar:–Hayır! olmaz! Lucy ile evlenecektir!

Fakat en küçükleri olan Belle dedi ki: - Anne! dinle! Sen hiç üzülme. Babamla birlikte Kalifornia'ya rahat rahat gidiniz. Hamd olsun benim kocam beceriklidir. Ben onu evde bir hafta yalnız bırakabilirim. Burada Bonny'nin yanında misafir kalırım. Marian'ı da davet ederim. O, Bonny'yi çoktan isteyor.Mükemmel bir zevce olur. Bir hafta geçmeden nişanlanırlar. Hatta, icap ederse ben Marian'a derim ki:«Bonny utandı da kendi söyleyemedi, onun için beni vekil etti» derim. O zaman Bonny tabii artık reddedemez.

Beşinci olan Dorothy haykırdı : – O da olmazsa ahdım olsun ben Bernice'i bir hafta burada misafir olarak oturturum!

*
* *

Bonny'nin metaneti – ahlâkiyesini isbata kâfidir ki bu sözleri işittiği halde yine sessiz adımlarla testiyi aradı, bodruma indi, testiye ayran doldurdu, susuzluktan yanan ihtiyar babasına götürmek üzere yola çıktı.

Yavaşça uzaklaşırken annesinin şu sözleri kulağına irişti : – Her halde Bonny'ye güzel bir kız bulmalıyız. Çok şükür köyümüzüu kızlarının hepsi güzeldir. Ben bir kerre de babamıza danışayım.

Bonny : – Vay ! dedi. Annesi bile aleyhindeki fena harekete iştirâk ediyordu. Artık başının çaresine bakmanın zamanı gelmişti.

Babasını görünce dedi ki : – Baba, on beş gün kadar tarlada mühim bir işimiz yok. Ben Chicago'

ya gideceğim, otomobili tamir ettireceğim. Ben avdet edinceye kadar küçük kamyonu kullanırsınız.

Bonny'yi kendi haline bırakaydılar kışın pek güzel vakit geçirebilirdi. Hayvanları tımar eder, damı aktarır, olukları tamir eder, komşularla birlikte ormanda ava çıkar, göllerde balık tutar, ağaçları, asmaları budar, akşamları da arkadaşlariyle birlikte poker oynardı.

Fakat ablaları onu kendi haline bırakmamaya azmetmişlerdi. Carrie çoraplarını karıştıracak, Bell zorla

reçel yedirecek, Dorothy «ayaklarını üşütecek-sin»diye gölden göle kovalıyacak, Netta çamaşır çekmecesine ve bayramlık elbisesine lavanta dökecek, her akşam yemeğe davet edecekler. Bunlara belki tahammül edebilirdi; fakat şimdi bir de evlenme meselesi çıkarmışlardı : – Dur, dedi, ben onlara öyle bir oyun oynayayım ki şaşsınlar.

Babası da şaşmıştı: – Otomobil şimdilik bana lâzım değil, dedi. Fakat Chicagoda işin ne ?

— Şu Durham biraderlere bir kerre uğramalı, patatesler hakkında konuşsam fena olmaz.

— Hacet var mı ? Otuz senelik müşterilerimiz.

Bonny ısrar etti: – Bir kerre konuşmak fena mı olurdu ?

Babası : – Yok, fena olmazdı, dedi, fakat oğlanın niçin Chicagoya gitmek istediğini anlayamadı.

*
* *

Bonny sabah karanlığında otomobile bindi, yola çıktı: Kadife döşemeli değilse de temiz, seri bir otomebilleri vardı. Chicago'ya 200 mil mesafede idiler. Cadde küçük göller, tepeler, çiftlikler, bağlar, çamlıklar, kızılcık ormanları ve kasabalar arasından dolaşıyordu,

Hemşehrilerinin Chicago'daki uğrağı olan küçük Loop otelinde otomobili garaja bıraktı, bir ilânat acentesindeki çocuğa ilânı uzattı. Çocuk okurken sırıttı.

Bonny : – Sen işine bak, oğlum, dedi. Ben yaptığımı bilirim.

İlânı şöyle yazmıştı :

Zevce aranıyor!

« Genç, sıhhatli bir çiftçi genç, neş'eli, akıllı bir zevce arayor. Gözleri mavi veyahut elâ olabilir, saçı kısa, kıyafeti güzel olmalıdır. Yemek pişirmesi, darülfünundan mezun olması lâzım değildir. Aşağıdaki adrese: Durham Erzak Komisyonculuğu Şirketine müracaat olunması... »

Durham Biraderlerin Temmuz sıcağında şahsi ilânatı okumıyacaklarından emindi.

Onlara dedi ki: – Bize bir kız lâzım. Gazeteye ilân verdim. Buraya müracaat ederlerse sizce bir beis var mı ?

Durham biraderlerden Monty, kan başına çıkmış, Aksâyı Garpta bir limoncuya telgraflar yağdırmakla meşgul olduğundan o gün vasati Amerikada kıyamet kopsa umurumda değildi. Bill ise pek bedbindi:«Senin annen köyde hizmetçi bulamadıysa haline acırım, dedi. Bizim Chicago kızları pek tavsiyeye değer değildirler.»

Bonny : – Doğru, dedi.

Bir yığın salata dolu kafes sandıklar ile bir yığın turfanda hububat dolu sepetler arasında bir iskemle çekti, oturdu. Ümitle dolu gözlerini kapılara dikti.

Beyaz suéde eldivenli elindeki gazeteyi göstererek sordu:–Bu ilânı siz mi yezdırdınız?

Sabah müracaat vaki olacağını pek umm ıyordu. Epeyce içi sıkıldı.

Öğleden sonra 8 kadın müracaat etti İkisi ellilik idi. İkisi de on üç on dört yaşlarında arsız mahalle kızları idi. Beşincisi, kadın polis mesleğine kabul edilmiye lâyık bünyede bir kadındı. Bunlardan başka iki kadın gazeteci geldi; gazeteci olduklarını

da pek belli ettiler; geniş omuzlu, sevimli yüzlü, sarışın çiftçiyi görünce pek hoşlarına gitti.

Nihayet 35 yaşlarında zaif, yüzü boyalı, cerbezeli bir kadın geldi. « Asrî zevcin bilmesi lâzım olan şeyler » unvanlı, meşin ciltli bir kitabı satın almadan yakasını bırakmadı.

Komisyoncu Şirketi saat altıda kapanıyordu. Bonny meyus, yemeğe ve sonra sinemaya gitti. Perdedeki yıldıza bakarken ona benzer bir kız bulabilse ne kadar mes'ut olacağını tahayyül ediyordu: – Belki, dedi, akıllı kızlar biraz düşünür de sonra müracaat ederler. Maamafi uykuya dalarken pek mahzundu. Ya güzel kız bulamazsa ? Ablalarının ahbaplarınamı kalacaktı ?

Ertesi sabah ümitleri hiç yükselmedi.

Orta yaşlı bir kadın daha geldi. Sonra üç gazeteci kadın geldi; o kadar yüksek sesle konuşuyorlardı ki yedi mahalleden duyulacak korkusiyle Bonny kendilerini daha yavaş konuşturmaya muvaffak oluncaya kadar haylı zorluk çekti.

Bunlardan başka altı genç kız geldi. Biri, kalın topuklu bir Norveçli idi. Âmirane bir sesle erâzisinin genişliğini sordu. Diğer ikisi de onun akrabası idiler; biri sıska idi, öteki de yüz kiloluk bir kızdı.

Öğle vakti Bonny artık ümidi kesmişti. Otelde gazete satan kızı düşünmeye başladı. Çirkince fakat terbiyeli bir kızdı.

O ânde ideali olan kızı karşısında gördü. İri mavi gözlü, ince topuklu bir kız. Altın sarısı kısa saçlarının üzerine bir fötr şapka giymişti. Ayağında beyaz iskarpinler vardı.

Kerevizlerin arasından koşarak geldi , beyaz süed eldivenli elindeki gazeteyi göstererek sordu:–Bu ilânı yazan nerede?

Monty Durham baş parmağile Bonny'yi işaret etti.

Bonny, gözlerini faltaşı gibi açmış, saadetine inanamıyarak, ilerileyordu. Fakat o ânde kalbine bir korku girdi: ya kız kendisini beğenmezse?

Kız hemen sordu: – Bu ilânı siz mi yazdırdınız?

— Evet!

Bonny pek memnundu. Mahcubiyet göstermeye hiç niyeti yoktu.

— Hemşirem nerde?

— Hemşireniz mi?

— Benim aptal, şımarık, arsız, müzip hemşirem nerde? Onun hayatında yegâne gayesi annemi ve beni çıldırtmaktan başka bir şey değildir.

— Ben ne bileyim?

— Eğer Nessy'le evlendinizse size acırım. Bağlasanız çiftlikte oturmaz. Bütün komşularınıza rezil olursunuz. Nihayet boşamaya mecbur olursunuz.

Bonny bir az telâşla: – Ben hiç kimse ile evlenmedim, dedi. Ve kendi kendine düşündü:– Acaba müracaat edenlerden hangisi Nessy idi?

— Çok şükür! O halde nerede?

— Haberim yok!

— Hakikatı gizlemeseniz hakkımızda hayırlı olurdu.

— Hakikatı söyleyorum. Size az çok benzer hiç bir kız görmedim.

— Nessy, bana hiç benzemez. Kırmızı saçlı, sarı elâ gözlüdür. Penbe çorap giyer. Âlem eteklerini uzatmışken o hâlâ dizinin tepesinde etekler giyer. Meyus bir sesle devam etti; – Arsız, inatçı bir kız. Kendi ailesinden başka ona kimse tahammül edemez.

— Niçin bana müracaat ediyorsunuz?

— Bu sabah kahvaltı sofrasında sizin ilânı okudu, anneme dedi ki: «Anne, sen ve Nina beni evlendirmek için her gün taciz ediyorsunuz. (Halbuki yalan! Hiç öyle taciz ettiğimiz yok!) İşte ben de şimdi gideceğim, inadına şu ilânı yazan çiftçiyi bulacağım, onunla evleneceğim. Öküz gibi kaba bir adamdır. Lokmayı azğına bıçakla sokar, kahvesini tabağına döker de öyle içer. Suda haşlanmış fasulyaları tıkınır. Ben onunla evleneceğim, buraya getireceğim. Sen de damatlığa kabul edeceksin»dedi, evden çıktı, gitti. Gidiş o gidiş.

Bonny, Nessy'ye karşı şiddetli bir nefret duymaya başladı: – Ya, öyle mi?...Ha... Çok şükür bizim evde çatal kullanmayı biliriz... Kahveyi fincanla içmeyi de biliriz... Hem peçetelerimiz bile var... Hem ben fasulyayı ömrümde ağzıma koymam... Nihayet hiddetinden nutku tutuldu.

Nina kendisini baştan aşağı takdirkâr bir nazarla süzdü: – Onun zannettiği gibi bir adama benzemeyorsunuz, dedi. Fakat sizi beğendiği için sizinle evlenecek zannetmeyin... O dünyada kendinden başka kimseyi beğenmez.

Bonny kendi kendine: – Şu Nessy'le evlensem ablalarıma iyi bir oyun oynamış olurdum, dedi.Fakat sonunda benim başım balâya girecek. Değmez. Kıza dedi ki: - Bırakın kendi haline. Ne yaparsa yapsın.

Nina: – Ben çoktan bırakacaktım, dedi. Fakat annem öfkesini benden alıyor.

Bonny Ninaya pek acıdı. Pek narin, pek zarif, pek de mahzun idi. Dedi ki: - Namusum üzerine, görmedim. Her halde o sizinle alay etmiş. Başka yerde arayın.

— Aramadığım bir yer kalmadı ki... Bütün arkadaşlarımıza telefon ettim. Hiç biri görmemiş. Çalıştığı idarehaneye bile gitmemiş. Müdür de kızmış: «Haftada iki gün vazife başında bulunan daktiloya lüzum yok»- demiş. Şimdi ben de onu arayacağım diye kendi vazife saatimi geçiriyorum.

— Sizin vazifeniz nedir?

— Ben de daktiloyum.

— Zavallı!

— Hiç de zavallı değilim! Haftada 30 dolar kazanıyorum. Nessy de her hangi bir yerde devamlı çalışsa o da o kadar kazanabilirdi.

Mavi gözler yaşardı: – İkide bir «Aktris olacağım» diye bizi tehdit eder. Tiyatro acentelerine de gittim. Ayaklarım şişti.

Bonny: — Mademki kaybolmasına ben sebep olmuşum, dedi, beraber arayalım. Otomobilim var. Sizi otomobil kirasından kurtarırım.

Nina: – Otomobile benim bindiğim yok, dedi. Yeni şapkaya ihtiyacım varken tramvayları bırakıp da otomobile biner miyim?

— Şapkaya ihtiyacınız yok ki. Başınızdaki pek latif.

Nina sabırsızlanarak içini çekti: – Yazın fötr şapka giyilmez, hasır şapka giyilir.

Maamafi otomobile binmeyi kabul etti, çünkü hemşiresini mutlaka bulmalıydı.

Sesi titreyerek anlattı: – Annem musiki muallimidir. Talebesile birlikte bu akşam konser verecekti. Şimdi sinirleri altüst oldu. Şu deli kız akşama kadar bulunmazsa konser kalacak...

Otomobile bindiler. Nessy'nin devam ettiği dört lokantaya uğradılar. Sokaklarda geçen bütün kızlara baktılar. Bir şapkacı dükkânından sordular.

Dört yol ağzında Bonny polisin işaretini görmedi. Polis hiddetle: – Dur! diye haykırdı.

Bonny itiraz etti: – Ben köylüyüm. Kalabalıkta şaşırıyorum.

Nina cezayı nakdiyi kendi vermeğe hazırlanırken polis müsamahakâr bir hareketle elini salladı, Bonny ile birlikte arkasında bekliyen yüzlerce otomobile yollarına devam etmek üzre müsaade etti.

Nina: – Bundan ziyade benzin sarf etmenize sebep olamam, diye itiraz etti.

Bonny: – Yok! dedi. Benzini siz hiç düşünmeyin. Fakat yemek yemeliyiz.

Bir otele girdiler. Bonny patatesleri beğenmedi, garsona emretti: Git, idare müdürüne söyle, bir dostu geldi, kendisile görüşmek isteyor.

Nina: – Aman, dedi, ne yapıyorsunuz? Burası pek mükellef bir otel. İkimizi de kapı dışarı atarlar.

Müdür geldi, karşısında hiç tanımadığı bir adamı görünce şaşa kaldı.

Bonny:–Size dostluk etmek üzere patateslerinizin eyi olmadığını ihtar etmek istedim, dedi.

Müdür gayet soğuk bir tavırla cevap verdi: – Daha eyisini biliyorsanız, söyleyiniz.

— Son baharda Durham Biraderlere patates stokları gelecek. Bunlardan daha eyi değilse hepsini yemeye hazırım.

Yollarına devam ederlerken Nina sordu: – Siz hiç bir şeyden korkmaz mısınız?

— Ablalarımdan ödüm patlar.

— Onlar da Nessy gibi hodgâm mı?

— Onlar bilakis fazla şefkatli. Beni bir dakika rahat kırakamazlar. Nihayet şimdi beni evlendirmeye karar verdiler. Korkumdan ben onlardan evvel davranayım, dedim. Mahut ilânı gazeteye verdim.

Dört yol ağzında polis otomobillerini durdurduğu sırada Nina: – İşte! diye feryat ederek kapıyı açtı, kendisini dışarı atmaya hazırlandı, aksi istikametten gelen bir otomabilin altında ezilmesine dikiş kalmışken Bonny kolunu kızın beline sardı, geri çekti.

Sokağın gürültüsü arasında Nessy, otobüsün üst katından hemşiresinin sesini tanıdı ve dolaşık merdivenden aşağı koşarak ve sendeliyerek feryat etti: – Polis! Şu otomobilin numarasını alın! Hemşiremi kaçırıyorlar.

Nina, kuvvetli bir kol ile kavranarak zorla yerinde otururken güldü: – Ben kendimi şaşırmışım, dedi. Az kaldı o kalabalığın içine atılıyordum.

Bonny, o güzel yaz akşamı Nina ile birlikte gezmek pek hoş bir şey olacağını düşündüğü halde: – Dönelim, otobüsü takip edelim, dedi.

Nina somurttu: – Nessy'yi takip etmeye heveseniz varsa...

— Merak eden siz değil miydiniz?

— Artık meraktan kurtuldum. Bu saatte o tarafa gidiyorsa radyoda şarkı söyleyen bir arkadaşını görmek içindir...

O ânde motosikletli bir polis: – Dur! emrini verdi,

Bonny nezaketle sordu: – Ne oldu?

— Merkezde konuşuruz.

Hep birlikte polis merkezine gittiler. Arkalarından Nessy girdi ve haykırdı: – İşte bu adam hemşiremi kaçırıyordu. (Nessy'yi polisler hemen bir otomobile bindirmiş ve motosikletin arkasından göndermişlerdi.)

Nina haykırdı: – Yalan! Beni kimse kaçırmıyordu!

Nessy polise telâşla anlatıyordu: – Gözümle gördüm. Bu adam hamşiremi yakalamıştı, bağıra bağıra sürükledi, zorla otomobiline oturttu, götürdü. (Nessy, denildiği kadar ahlâksız bir kıza benzemiyordu,çünkü hemşiresi için cidden müteessir olduğu belli idi.)

Bonny: – Katiyen, dedi. Bende öyle bir niyet yoktu. Ben namuslu adamım. Durham Biraderlere telefon edip sorabilirsiniz.

Nessy haykırdı: – Şimdi bildim! Bu adam evlenmek isteyordu. Gazetelere ilân vermişti. Komiser efendi, kendisini tevkif edin! Bu sabahki gazetelere bakın.

Nina asabiyetle haykırdı: – Yalan! Beni kaçır-

mıyordu ! Seni arayorduk ! Bana öyle yardım etti, öyle nezaket gösterdi ki ! Hem okkalarla benzin sarfetti !

Komiser sert bir tavırla Nina'ya sordu : – On sekiz yaşını tamamladınız mı ?

Ninanın on dokuz yaşında olduğunu ve Bonny'nin onu zorla kaçırmadığını isbat etmek pek kolay oldu.

Merkezden çıkarlarken Bonny Nessy'ye teklif etti: – Sizi de otomobile alalım mı?

Nessy: – Elbette, dedi.

Nina, Hiddetle : – Hayır, olmaz, dedi. Sen kendi işine bak.

Bonny ile Nina otomebile bindiler. Bonny tenha bir sokakta karanlık bir evin önünde otomobili durdurdu ve dedi ki: – O ilânı verdiğime hata ettiğimi şimdi anladım. Rabıtalı kızlar öyle ilânlara cevap vermezler.

— Tabiî.

— Hem şehir kızları köyde yaşamak istemezler.

— Niçin istemesinler?

— Kışın soğuk olur.

— Kışın şehir de soğuk olur. Karda, tipide tramvayları beklemek... Öf... Nina ürperdi.

— Yazın köy fazla sıcak olur.

— Geçen yaz şehirde sıcaktan bunaldık.

Bonny, mahzun devam etti: – Köy hayatı sıkıntılıdır.

— İdarehanede daktiloluk etmek elbette daha sıkıntılıdır.

Bonny zaif bir sesle sordu: – Nina, sen benimle evlenir misin?

O esnada bir polis karşılarına dikildi: – Belediye dairesinin önünde ışıksız durmak yasak olduğunu bilmeyor musunuz ? Adresinizi verin, Ceza yazacağım.

— Polis efendi, kusura bakmayın, biz köylüyüz.Buranın nizamlarını bilmeyoruz. Hem hazır siz burdayken lutfen bize söyleyebilir misiniz: bu akşam bir izdivaç izinnamesi almak mümkün mü?

Nina aksi istikametten gelen bir otomobilin altında ezilmesine dikiş kalmışken Bonny kolunu kızın beline sardı, geri çekti.

Nessy otobüsün merdivenlerinden aşağı sendeleyerek feryad etti:–Polis! Şu otomobilin numarasını alın! Hemşiremi kaçırıyorlar!

— Burada olmaz, oğlum. İndiana'ya gidin. Bizim birader orada belediye memurudur. Durun size adresini vereyim..Ha? Cezayı nakdî mi ?... Haydi bu gün kalsın..

İndianaya doğru giderlerken Nina düşünceli bir tavırla sordu: – Acaba ablaların beni beğenecekler mi?

TEVARİKLER

Asyanın Tibet Çölünden Afrikanın Büyük Çölüne

— 4 —

SAMİ

Hecinsüvar bir Tarki rahlesine bir de bakır tas asar. Bu, bildiğimiz karavanın küçüğüdür.

***

Tevariklerin demir ve meşin eşyalarında görülen zarafet,incelik ve sanat çok yüksek bir derecededir. Bunları sanki Avrupa fabrikaları yapmış zannolunur.

Kolleksiyonumda mevcut Tevarik eşyası

Adet	
2	Gömlek, beyaz ve mavi.
1	Mızrak.
1	Kama.
1	Rahle (eğer).
2	Sandal (kadın ve erkek için).
2	Meşinden pudra kutusu.
2	Kilit.
2	Meşin bilezik.
2	Kamçı.
1	Kalkan.
1	Meşinden hecin çantası.
2	» küçük çanta.
1	Örtü (kadınlara mahsus).
1	Tütün kutusu.

Tevariklerin kullandıkları yaşmak kendilerini güneş yakınasından ve ağız,burun ve kulaklarına kum dolmaktan kurtarır. Ahrar, sema renklerinin esmerleşmesinden çok korkarlar.

***

Tevarikler, müslüman olmuşlardır. Fakat dinî âdaba riayet edenler pek azdır. Namaz kılanları, oruç tutanları hemen yok gibidir.

Müslümanlık bunlara Arap yazısını tamim etmiştir.Reisler,etraflarındaki milletler ile Arapça muhabere ederler. Murabıtlar mektuplarını arapça yazarlar.

Yavaş yavaş kadınlar da Arap harfleri ile yazmağa başlamışlardır.

Fakat; Arap harfleriyle kendi dillerini yazmamaktadırlar.

Bir gün bana Serdar Amot şöyle dedi :

«Bu Arap dili, korkarım, bizim ahlâkımızı bozacaktır. Bunun için bütün kabîleleri Fizanın cenuplarına atmak ve dağıtmak tasavvurundayım.»

Umumiyetle Tevarikler horoz ötmesini uğur sayarlar. Tavuk, horoz eti ve yumurta yemezler. İçlerinde balık yemeyenler de vardır. Tasili dağları civarında bir kabîle kertenkeleyi mukaddes bilmektedir. « Kertenkele bizim ecdadımızdır » diyorlar.

Tevarikler içinde güneşe, aya, yıldızlara tapanlar vardır.

Tevarikler din işleriyle aslâ meşgul değildirler. İster namaz kılsın, ister yıldızlara tapsın, ister ise hiç ibadet etmesin,kendilerince hepsi birdir.

Bunların ehemmiyet verdikleri kahramanlık ve mertliktir. Falan iyi hecin koşturur, falan iyi mızrak atar, falan gazvede çok yiğitlik gösterdi gibi sözlerle bir adamın methini yaparlar.

Reisler çok cömert olurlar. Gazve tertip eden bir reis, ekseriya hissesine düşen develeri yolda rasgeldiği fakirlere dağıtır.

Gazveye giderken, dul kalmış yetim ve fakirleri de ganaimden hissedar etmeği düşünürler. Tüfek, hecin veren bir aile bir hisse alır. Aldıkları hecinleri köylere verirler, harbe sürüklerler...

Tevarikler ava çok meraklıdır. Kendilerinde çok cins ve emsalsiz tazılar vardır. Bunlar, öyle terbiye edilmişlerdir ki yaz günleri güneşin altında 70 derecei harârette avın arkasından kum tepeleri içinde koşar, yorgunluk ve susuzluğa tahammül ederler.

*
* *

Tevarikler efsanelere çok inanırlar. An'anelerine çok sadakatları vardır.

Bir çok dağlar, vadiler hakkında hikâyeleri vardır. Bunlar en çok cin peri hikâyeleridir. Falan dağın tepesi cinlerle doludur, derler. O dağın tepesine kimse çıkmaz. Bu yüzden oradaki ağaçlar inanılmayacak derecede büyür ve çoğalır.

Tevarikler yeni bir çadır ilk kurdukları vakit o kabîlenin ihtiyarlarından birisi gelir, çadır sahibinin hecininden bir kaç kıl koparır, çadırın tavanına asar. Güya bu suretle hecin çadırını tanır, gelir, bulurmuş.

İzacacetin isminde bir kabîle vardır. Vaktile (Ganet) te oturan Gavun namında bir zalim bütün Tevariklere eza ve cefa edermiş. İşte bu zalimi, İzacacetin kabîlesi reisi gidip öldürmüş, Tevarikleri bunun zulmünden kurtarmış. Bunun üzerine o zaman umum Tevariklerin reisi bulunan (Imenen) kabîlesi sultanı (Guma) şöyle bir ferman ısdar etmiş: «İzacacetin kabîlesi efradının her hangi birisi nerede bulunursa koyun ve deve kesenler bunların kuyrukları-nı behemhal o adama versinler.» İşte hâlâ bu âdet caridir. Vermeyenlerden bir kile hurma ceza alınır. Fakat, herkes seve seve verir. Ve (İzacacetin) kabîlesi efradı her yerde hürmet ve riayet görür. Gavunun mezalimi ise hâlâ dillerde destandır.

Kalkanlı ve kargılı bir Tarki

*
* *

Tevarikler silahları gibi yanlarında mutlaka bir tahta kaşık taşır. Kaşıklarının saplarını kızgın şişlerle yakarak çiçekler yapar ve harfler yazarlar. Tevarikler kaşık ile yemek yerler.

Varagın isminde bir Ahrar kabîlesi vardır. Bunun manası (saf altın) demektir. En çok arazi bu kabîlenindir. Aralarında da bunun efradı çok muteberdir. Gat civarında otururlar.

Tevarikler kış günleri dağ eteklerinde büyük oyuklarda yatarlar. Bunlar birbirine geçme ve çok eski zamanlardan kalma mağaralardır. Divarları yazılar ve resimlerle doludur. Bu mağaralara kendilerile beraber zayıf ve yavru hayvanları da alırlar.

Tevarikler çorap giymezler. Fakat, ihtiyarlar ve bilhassa ahrar ince meşinden adeta bir nevi çorap giyer. Ayağının beş parmak yeri ayrıca bulunmuştur. Yalnız beş parmağı olan eldivenlere benzer. Sebebi: hecine bindikleri vakit ayaklarını hecinin boynuna dayarlar. Ve ensesini beş parmak ile yanındaki parmağı arasına sıkıştırarak idare ederler. (Kırgızlar da sahtiyan çakşır giyer ve kış günleri mağaralarda kalırlar).

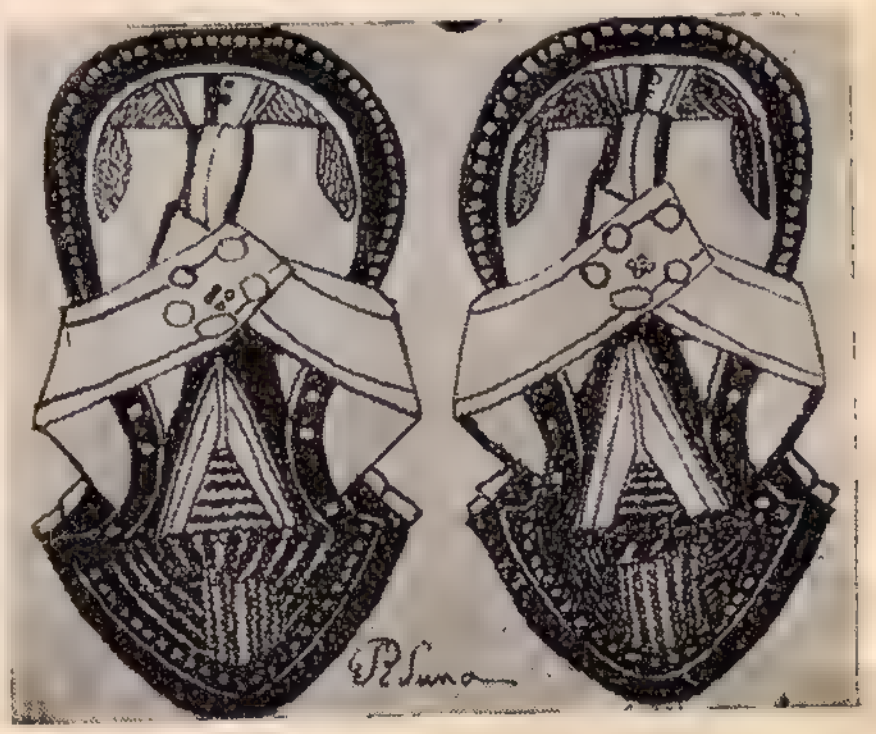

Tevarik hanımlarının sandalları
(Sami Beyin koleksiyonundan)

Tevarik kadınları yola çıkacakları vakît deriden kutularda pudra halinde bulundurdukları kırmızı ve beyaz üstübeç gibi bir toprağı suda ıslatıp yüz, göğüs, boyun ve kollarına sürerler. Seyyahate çıkarlar. Akşam oldumu bunları yıkarlar. Böylece beyazlıklarını güneşin karartmasından muhafaza ederler.

Anahtar
(Sami Beyin koileksiyonundan)

Kaşlarını boyarlar. Sürme de kullanırlar. Dudaklarını ceviz kabuğu ile boyayanlarıda vardır. Bunu Fizanlılardan almışlardır. (Coz) denilen bir ceviz ağacının dış kabukları ağızda çiğnenir, bu suretle dişler çok iyi temizlenir. Aynı zamanda bu çiğnenerek hamur haline getirilen posa ile de dudaklar boyanır.

Tevarikler sakallarını uzatırlar, bıyıklarını keserler.

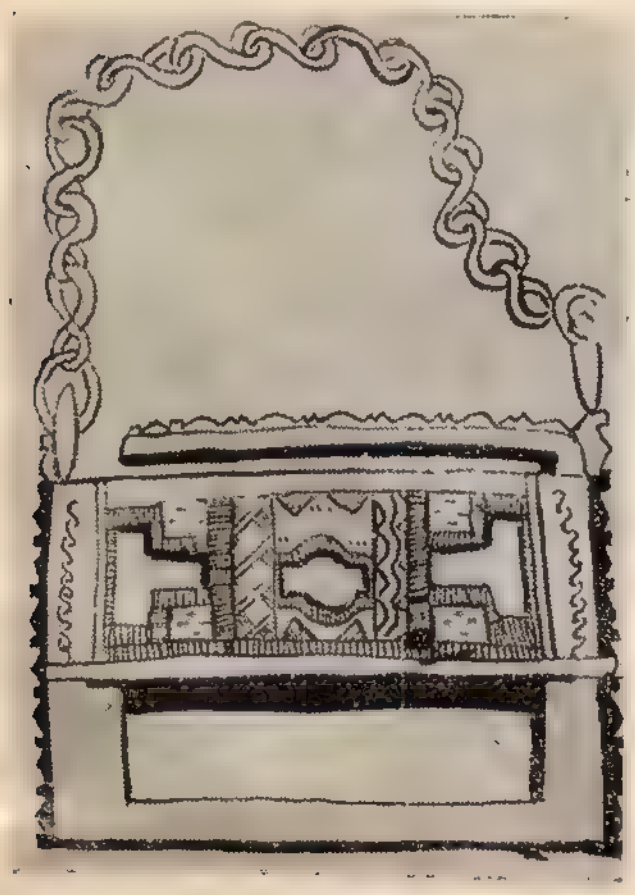

Kilit
(Sami Beyin koileksiyonundan)

(Madga) denilen ve Fizan vadilerinde yetiştirilen bir nevi tütünün yapraklarını ufalıyarak ağızlarına alıp, çiğnerler. Bu, çok serttir. İnsanı adeta sarhoş yapar.

Tevarikler, siyah çay bilmezler. Yeşil çay içerler. Bunun insana serinlik ve ferah verdiğini söylerler.

Bir kabîle reisi efradını toplamak istediği vakît, bir hafta, on gün evvel her tarafa sailer yollar. Bu sailer, sahranın hemen her tarafını çok iyi bilen postacılardır. Toplanma gününü ve yerini bildirirler.

Toplanma yeri – mümkün olduğu kadar – kabîlenin dağıldığı sahanın ortası olur. Ufak bir kum tepesinin etrafını, gelenler doldurur. Yere çömelmiş gibi otururlar. Herkes kargısını iki bacağının arasından yere saplar. Uzaktan bakıldığı vakit bu kargılar âdeta bir fidanlığı andırır. En nihayet reis hecinine binmiş olduğu halde ufuktan görünür. Herkes ayağa kalkar, reisin istikbaline koşar. Reis hecininden atlar. (Deveyi çöktürüp inmek ayıptır). Gelenleri selâmlıya, selâmlıya, iki tarafına sallana, sallana ağır adımlarla yürür, tepeciğin yamacına çıkar, herkese oturmasını eliyle işaret eder ve kendisi de oturur. Müzakere başlar. Söz söylemek istiyen ayağa kalkar, kargısını başının üzerinde çevirir, yerine oturur. Reis söz istiyenlere seslenir. O zaman ayağa kalkar, fikrini söyler. Bu müzakereler çok gürültülü olur. Hiddetle bağıran da bulunur. Nihayet sükûnet bulur. Ekseriyetle verilen karar kat'i surette mutadır. Eğer bu,bir gazve ise o zaman neşe ve kahkahalarından,bağrışmalarından çöl çın çın öter.Toplanma yeri bir düğün yerine döner. Herkes dağılır. Uzaktan gelenler, o cıvardaki aileler yanına gidip o gece orada misafir kalırlar.

Tevariklerde gazvenin nasıl cazibeli olduğunu bildirmek üzere bir misal arzedeyim :

Yukarıda ismi geçen dostum Tekakam bir gün dükkânıma geldi. Elinde meşin bir torba vardı. Torbayı bıraktı, bu sende kalsın, dedi. Durmadan hemen koşa koşa döndü. Kapının yanında duran torbayı akşamlayın kaldırırken ağır olduğunu gördüm. Açtım. İçi mecidiye, riyal ve altın dolu...

Bu torbayı günlerce, belki de aylarca sakladım. Bir gün Tekakam çıkageldi.

Nerede olduğunu sordum. Dedi ki:

«Mingasatin kabîlesi gazve tertip eylemiş.

(*Devamı 48 inci sahifede*)

HATİCE SULTAN İLE RESSAM MELLİNG

REŞAT EKREM

Üçüncü Selim, üçüncü Mustafanın oğlu ve üçüncü Ahmedin toronu idi. Büyük babasının padişahlığı zamanında sadrazam Nevşehirli İbrahim paşanın himmeti ile çok kiymetli inkilâp adımları atılmıştı. Avrupalılar ile sıkı bir münasebete girişilmiş; fikri ve ilmi hayata ciddi bir ehemmiyet verilmişti. Memlekette ilk defa olarak Türk matbaası açılmış ve Yalovada mükemmel bir kâğıt fabrikası vücuda getirilmişti. Bu fabrikanın yaşayabilmesi için büyük bir gayret sarfedilmiş, fabrikada hizmet etmek mukabilinde Yalovalılar bütün vergilerden affedilmişlerdi; Yalova fabrikasında Avrupa kâğıtları ayarında, hattâ onlardan daha güzel kâğıtlar yapılmıştı.

Üçüncü Selim, büyük babasının ve babasının padişahlıkları zamanında, devrine nisbetle iyi bir tahsil gördü.

İmparatorluk muazzam bir çınara benziyordu; bir taraftan arka arkaya açılan uzun ve felâketli harpler bu çınarın en güzel dallarını birer birer kesiyor; diğer taraftan iğrenç ve hasis menfaatler uğruna çıkarılan ihtilaller, çınarın gövdesini için için kemiriyordu. Üçüncü Selim, bu müthiş manzara karşısında yaşayabilmek için garp medeniyetinin, Avrupa ilim ve fenninin kabulünden başka çare olmadığını anlıyordu. Memleket ise, cahil, bu türlü yeniliğin düşmanı olan mutaassıp'ar, softalarla;şahsi menfaatlarından başka bir şey gözetmiyen mütegallibelerle, zorbalarla dolu idi. Yeniçeriler, askerlikten çıkmış, kanlı bıçaklı birer eşkiya olmuşlar.

İşte Üçüncü Selim padişah olunca, memlekette bir inkilâp yapabilmek için etrafına kendisi gibi uyanık düşünüşlü, garp lisanlarına âşina, Avrupa medeniyetine meftun kimseleri topladı. Yobazlara ve cahillere mukavemet ve galebe etmek için kuvvetli, azimkâr ve cesaret sahibi muavinler aradı. Üçüncü Selimin en samimî taraftarları arasında ciddden kıymetli üç tane de kadın simasi görülüyordu. Bu kadınlar, padişahın üç kız kardeşi idi:

Hatice Sultan, Beyhan Sultan, Şah Sultan.

Bunların içinde de bilhassa Hatice sultan, güzelliği, zekâsı ve zarafeti ile temayüz etmişti. Erkek kardeşinin bütün ıslahat teşebbüslerinde en samimi müşaviri olmuştu.

Hatice sultan Âdilşah hasekinin kızı idi. Âdilşah kadının Haticeden başka bir kızı daha olmuştu: Bican Sultan. Fakat bu kızcağız daha küçücük iken vefat etmişti.

Lâleli yokuşunu çıkarken tatlı bir ahenkle tezyin edilmiş zarif bir türbe görülür. Burada baba oğul, Üçüncü Mustafa ile Üçüncü Selim yatmaktadırlar. Padişahların biraz ötesinde, hanımelleri ve yaseminlerle örülmüş bir pencereden bir merkat daha görülür ki burası Âdilşah kadının ebedî istirahatgâhıdır.

Hatice Sultan 7 Muharrem 1182(24 Mayıs 1762)de doğmuştu. Doğduğu zaman İstanbulda üç gün üç gece donanma yapılmıştı. On yedi yaşında iken de Seyyit Ahmet paşa ile evlendirilmişti. Üçüncü Selim kendisine o kadar büyük bir samimiyet ve emniyetle bağlı idi ki, Osman oğullarının an'anesine göre, Sultanlar harem dairesinden dışarı çıkmazlarken, Haticeye mutlak bir hürriyet bahşetmişti. Hatice Sultan İstanbulda istediği gibi geziyordu.

İşte bir boğaz gezintisi esnasında, Danimarka sefiri Baron dö Hübş'ün Büyükderedeki yalısını görmüş, fevkalâde hoşuna giderek sefirin sarayına uğramıştı. Sultan Hazretlerinin bu ânî ziyaretinden pek ziyade mütehassis olan sefir cenapları Sultanı parlak bir surette istikbal ederek sarayının ve bahçelerinin her tarafını gezdirmişti. Hatice Sultan Baron dö Hübş'ün yalısını ve bilhassa parklarını gezdikten sonra onlara âdeta hayran olmuştu. Kendi sarayını da tadil ettirmek ve böyle bahçeler yaptırmak arzusunda bulunduğunu izhar edince, Baron, Sultana mimar ve ressam Melling'i tavsiye etmişti.

Hatice Sultanın sarayı, Nebâdâbâd. o zamanlar çubukluk yaseminleri ile meşhur olan Ortaköy'de, Defterdar burnunda idi. Sarayın selâmlık dairesinde ressam Melling'e derhal bir daire tahsis olundu. Kendisine ayrıca « Sultan mimarlığı » unvanı verilmiş ve bir maaş bağlanmıştı. Melling hemen işe başladı. Sarayın dahilî tertibatını değiştiriyor, sade ve zarif bir üslup ile tezyin ediyordu. « Mimar, ressam, nakkaş ve bahçıvan » olarak çalışıyordu, bir taraftan saray inşaatını idare ederken, diğer taraftan bahçelerin, parkların plânlarını çiziyordu; ufak modellerini yaparak Sultana takdim ediyor ve her teklifi, Hatice Sultan tarafından, büyük bir haz ve memnuniyetle, takdirle karşılanıyordu. Mimar, Hatice sultan sarayında büyük bir hürmet görüyordu.

Az bir müddet içinde türkçeyi mükemmelen konuşmağa başlamıştı; fakat arap harflerini bir türlü öğrenemiyor, mükemmel konuştuğu halde, arap harflerini bir araya getirerek bir tek satır bile yazamıyordu. Halbuki artist Melling, yapmak istediği şeyleri, Sultana, latif ve selis bir üslûp ile yazmak, anlatmak istiyordu. Bunun için çok güzel bir çare buldu. Muhterem, güzel ve sevgili Sultanına latin harflerini öğretti, ve bundan sonra artist ile Hatice Sultan latin harfleri ile yazılmış türkçe mektuplarla muhabere ettiler.

Üçüncü Selim, Hatice Sultanı sık sık ziyaret ediyordu. Bu ziyaretleri esnasında Melling'in vücuda getirdiği eserleri görerek fevkalâde beğeniyordu. Padişah, Melling'i, Beşiktaş'ta bir saray inşasına memur etti (*).

Hatice Sultan sarayı, İstanbulda misilsiz bir şöhret kazanmıştı. Melling, bahçede, ağaçlardan bir çıkmaz yol, labirent yapmağı teklif etti. Hatice Sultan derhal kabul etti. Boylu, yaprakları gayet sık, dalları makasa gelir ağaçlar, gül, leylâk ve akasyalar dikildi; dolanbaçlı, yanıltmaçlı yollar yapıldı. Üçüncü Selim, bir gün kız kardeşine gelince bu bahçede dolaşarak fevkalâde eğlendi. Hatice Sultan, diğer bir gün de, bu bahçeye cariyelerini salıvermişti. Kızların çiçekli dolambaçlar arasında yollarını kaybetmeleri, şen ve şuh kahkahalarla çıkmağa çalıştıkça dönüp dolaşıp gene aynı yere gelmeleri pek eğlenceli olmuştu. Sultanın bundan sonra cariyelerine bahşedeceği en büyük lûtuf, labirentte eğlenmelerine müsaade etmek olmuştu.

İstanbul'daki ecnebi sefirler bile Hatice sultanın sarayını gezmek, bahçelerini gezmek isterlerdi. Bunun için Melling'e müracaat ederler, sanatkârın tavassutu ile müsaade alırlardı. Sultan, bu ecnebi misafirlerine çıkmazdı; fakat onlara saray şekerlemeleri, buhurlu kahveler, nefis şerbetler ikram ederdi. Hatâ sarayının her tarafını gezebilmeleri için, kendisi en tenha bir köşeye, hamam dairesine çekilirdi ki rengarenk somaki mermerlerden yapılmış olan bu hamam, cidden lâtif ve zarif idi.

Bir gün Hatice Sultan sarayını « İki Sicilya » sefiri Kont dö Lüdof ziyaret etmişti. Sefir ve ailesi sarayı gezip dolaştıktan, büyük bir misafirperverlik görerek şerbetler içip şekerlemeler yendikten sonra kayıklarına dönünce, Sultanın haşmetli bir hediyesi ile karşılaşmışlardı: Kayığa nadide kişmir şallar, müzeyyen ve kıymettar Hint kumaşları, sırmalı çevreler, saray şekerlemeleri, gülyağı şişeleri konulmuştu. Bu haşmetli misafirperverlikten pek ziyade mütehassis olan Kont dö Lüdof, Hatice Sultana mukabele etmek istedi. Hem arzı şükran etmek ve hem de San'atkârane vazolardan ve nadide mücevheratdan mürekkep olan hediyesini takdim etmek üzere harikulâde güzel olan kızını Hatice Sultana gönderdi. O gün tesadüfen Üçüncü Selim de hemşiresinde bulunuyordu. Bir melek kadar güzel olan Matmazel Lüdofa, Fransanın sabık İzmir konsolosunun kızı olan matmazel Amurö refakat etmekte idi. İki genç kız, Hatice Sultana takdim edildiler. Sultan, matmazel Lüdofun vakur ve sakin etvarına, melek gibi yüzüne ve narin vücuduna hayran olmuştu. Matmazel Amuröye gelince, o da, zeki bir esmer güzelidi. Şen ve şuh bir kız idi. Bir erganon getirildi. Matmazel Amurö alafranga havalar çaldı, sonra iki kız beraber dans ettiler. Hemşiresi genç matmazellerle meşgul iken, Zatışahane, ressam Mellingile beraber bir kafes arkasından kendilerini seyrediyordu. Kızlar Üçüncü Selimin pek hoşuna gitti; bilhassa danslarına meftun olmuştu. Melling'i göndererek onları tebrik ettirdi ve kızlara kıymetli hediyeler verdi. Mellingin Beşiktaşta yaptığı saray da bitmişdi. San'atkâr, padişah tarafından o kadar takdir olundu ki üçüncü Selim kendisine «Ser mimaranı hassa» unvanını vermeği tasavvur ediyordu. Üçüncü Selim Saray burnunda kendisine mahsus bir saray daha yaptırmak ve bu inşaatı da Mellinge vermek istedi. İstediği kadar mermer kullanacak, masraf ne olursa olsun çekinmeyecekti; fakat Melling bu muazzam işi taahhüde cesaret edemedi. Bu sırada evvelce Fransa sefiri ile beraber gelmiş olan ve zamanın en muktedir mimarlarından olan Mösyö Koffer İstanbulda bulunuyordu. Melling bu işi ona havale etti. Koffer namını şark paytahtında ipka edecek muazzam bir abide yapabilmek fırsatını elde ettiğinden dolayı memnun, bu teklifi hararetle kabul etti. Üçüncü Selimin sarayına başlamak üzere iken, Napoleon Bonapart'ın ânî bir surette asker dökerek Mısırı zaptettiği haberi geldi. Sarayın inşasından vazgeçildi. Koffer ve Melling saraydan uzaklaşmağa mecbur oldular. Az bir zaman sonra da Melling İstanbulu terketti.

Melling, İstanbul'da kaldığı müddetçe, gerek Hatice Sultandan, gerekse Üçüncü Selim'den gördüğü fevkalâde tevecciihten istifade ederek İstanbul'un her tarafını gezmiş, Türklerin günlük hayatına, düğünlere, alaylara, merasime, abidelere, İstanbul'un ve civarının tabiî manzaralarına dair bir çok resimler yapmıştı ki (*), bunlar tarihimiz için çok kıymetli birer kaynak, vesika olmuşlardır. Melling'in albümünde bundan yüz elli sene evelki Türk hayatını ve İstanbul'u en canlı çizgileri ile görebiliyoruz. Geniş saçaklı, mermer fıskıyeli kahveler.. Tophane meydanında kurulan pazarlar.. Rıhtımında harem ağaları ve dilber köleler dolaşan sahilsaraylar.. Arnavut Köyünün kuvvetli akıntısı ve Beykozun durgun suları, sonra Tarabya.. Maslak.. Tersane..

O zamanlar, kayık, Boğazın en güzel, zevk ve safa ve eğlence vasıtasıydı. Hatice Sultan Boğazda iki kayık ile gezerdi. Önde üç çifte bir kılavuz kayığı giderdi, arkasında Sultanın beş çifte kayığı gelirdi. Hatice Sultanın arkasında bir harem ağası, önünde de iki saraylı kadın otururdu. Saraylıların arkasında da iki cariye bulunurdu.

Hatice Sultan öldükten sonra Nebâdâbât, ikinci Mahmud'un kızı Adile Sultana mesken oldu. Adile Sultandan sonra da metrûk, ve ıssız, harâp olup gitti. Nihayet Aüdülhamit bu sarayı yıktırdı, ve yerine Naime ve Zekiye sultanlar için iki saray yaptırttı. Bugün, Hatice Sultan ve Üçüncü Selim zamanından kalma, Boğaziçinde yalnız üç tane yalı, sahilsaray vardır: Emirgân'da Mekke şeriflerinin yalısı, Kandilli'de Cemalettin efendi sahilsarayı ve Tarabya'da Üçüncü Selim'in Fransa hükûmetine hediye etmiş olduğu kırmızı aşı boyalı ipsilântilerin büyük yalısı.

(*) Bu sarayın yerine bilâhare Çırağan sarayı yapıldı. O da 1910 da yandı ki harabeleri elân durmaktadır.

(*) Bu albümden bir nusha 3 büyük cilt halinde Darülfünun kütüphanesinde vardır.

ZERRİNİN HİKÂYESİ

HALİT ZİYA UŞŞAKİ ZADE

Evimize meçhul bir yerden gelmişti. İlk önce bahçe kapılarında, pencere kenarlarında kuyruğunu kaldırarak, sırtını kamburlaştırarak, mini mini başının zarif toslariyle duvarlara sürünerek, evden bir kabul lûtfu bekleyen, biraz daha müşevvik iltifata ihtiyaç gösteren bir istirham hali vardı.

Ev halkı ona pek mültefit görünmedi, ben de hayatımda bir çok kedi dostlar bulunmasına rağmen, evvelâ, gelip muhabbetini kabul ettirecek bir yer aramakla meşgul bu serseri sarı kedi hakkında hususî bir temayül hissetmedim. Fakat, o, içeriye girmeğe pek cesaret edemiyerek, nihayet en büyük cüreti kaynaşık kapılardan başını sokup, güya bir evin içinde kendisine bahşolunabilecek saadet hayatından kamaşmış zannolunan gözlerinin süzgün nigâhile, muhterizane bakmaktan ileri gidemezdi.

Bir müddet çöp tenekesinin içinden, tiksinen tırnaklarla şunu bunu çekerek, kibar tab'ını şu acı tecrübelere mahkûm eden mukadderata homordanarak, geçinmeğe çalıştı. Galiba geceleri bir delikten kömürlüğe girer yatardı. Her gün sarı kürkünde fazla bir kirle görünürdü; ve nihayet böyle, evin huzur ve refahı-ömrü kenarında geçirilen şu sefil hayatı mümkün mertebe tamir edebilmek için güneşli bir yer bularak uzanır, uzun uzun, ince pembe dilinin darbeciklerile yalanır, büyük bir tekellüf ve ihtimam ile temizlenmeğe, süslenmeğe çalışırdı.

Bu tezeyyün hakkına iki suretle malikti. Evvelâ kedi olmak itibarile, sonra genç olmak itibarile ve bu ikinci zeminde aramızda bir müşabehetin incizabı vardı. Henüz bana pek sokulmayordu, fakat anlayordum ki o da bana müncezibtir. Bazan bahçede buluşurduk. O, bir tarafta süslenerek, ben diğer bir tarafta okuyarak.. Gözlerim kayar, gider, ona dalardı; o fark ederdi ki kendisini seyrediyorum, fakat görmemişliğe gelerek, yalnız tabii haline katılan fazla bir dikkatle, tavırlarının daha zarif olmasına çalışan bir kadın hissile, süsünde devam ederdi.

Zaten o bir kadın gibiydi, kalbimde tamamiyle hükümran olduğuna emniyet hasıl etmeden evvel bana gelmeğe karar vermemiş görünürdü. Bir kaç kere elimle davet ettim, pisi pisi dedim, o bıyıklarını hafifçe kaldıran bir istihza ile gülümseyerek baktı, tamamiyle reddetmedi: « — Belki daha sonra.. Şimdilik pek mütemayil değilim, fakat ne yalan söyliyeyim, pek hoşuma gitmeyor değilsiniz ama bakınız aramızda epeyce uzun bir mesafe var. Buradan kalkmak, oraya gitmak, bu oldukça uzun bir iş... Ayıp değil a, bir az üşeniyorum. Şurada ne güzel, tenbel tenbel yatıyorum. Hoş, pek de tenbel değilim ya, bir dakika sonra, bir az evvelki gibi, yine süslenmekle meşgul olacağım. Beni rahat bırakınız, rica ederim, şu halimde devam edeyim. Daha sonra eğer beni tamamile sevecekseniz, belki... » demek isteyordu. Her halde öyle geçerken okşanmağa, bir dakikalık sevgiyi müteakip tekme ile kovulmağa muvafakat etmiyecekti.

Artık ona bir az daha dikkat ediyordum. Toplu bir başı, tatlı gözleri, pembe bir burnu vardı. Tamamile sarı idi ve ötesinde berisinde sarı tüylerinin daha koyuca, sanki tersine dönmüş te gölgelenmiş, dalgaları vardı. Ve bütün halinde hayata yırtmaktan ziyade sevmek, fakat sevmekten evvel sevilmek için gelmişe benzer nazenin bir edanın baygınlıkları vardı. Farz edilmezdi ki, bir küçük pudra tüyü temasile yüzünü gözünü silip temizleyen ellerinin ucunda, lüzum görülünce yırtabilecek çengellerle birer pençe mevcut olsun.

Bir gün, son baharın son günlerinden birinde, pencerenin kenarında oturuyordum, hopladı, o da, dışarıdan, pencerenin kenarına geldi.

Evvelâ beni orada görmekten şaşırmış zannolundu, fakat tereddüdünde vekardan ayrılmamak isteyen bir kibarane takayyüt vardı. Galiba düşündü ki vahşiyane atlayıp kaçmak pek zerafete muvafık olmıyacak. Yavaşca, ön ayaklarını dayayarak, arka ayaklarının üstüne oturdu. O bana, ben ona, bakıştık. Aramızda fasıla olarak yalnız camdan ibaret şeffaf bir tabaka vardı. O vakte kadar hiç bu derece yakın oturmamıştık. Kendisine baktığıma emniyet hasıl ettikten sonra gözlerini çevirdi, ötede, ağacın üstünde kurumağa başlamış yaprakların kıpırtılarına dikkat adiyor göründü.

Yalan !.. Evet, hissettim ki bu bir sanıa, bir kadınlık cilvesidir. Benimle meşgul görünmemek isteyordu ve bu fırsattan istifade ederek başının güzelliğini, evzanın latif çizgilerini bana gösterdi, daha sonra işitme duygusunu titreten şeyin ehemmiyete değer şey olmadığına kanaat ederek, tekrar boynunun hoş bir bükülüşile başını çevirdi, fakat bana bakmadı, gözlerini kapayarak güya uyukladı. Gerdanının açık sarı, ve bir kuş göğsünü andıran pamuk tüylerinin üzerinde öyle titremelerle bir kabarış vardı ki bu uyuklayan kedinin kadın ruhunda benimle meşgul olan, yahut, beni kendisile meşgul

etmek isteyen bir emel ifşa ediyordu. Sanki bana diyordu ki: — Cesur değilsiniz, işte aşikâr görünüyor ki beni isteyorsunuz, beni pek güzel buluyorsunuz. Ellerinizin beni okşamak, sarı tüylerimin üzerinden geçmek, o kadar güzel vaziyetler alan, bükülüp kıvranan vucuduma dokunmak, ellerimi tutmak, başımı avuçlarının arasında sıkmak ihtiyacı var. Bunu anlamak zor değil, yalnız şu pencereyi kaldırmak, aradan şu şeffaf cam engelini yok etmek lâzım ki bu da ağır bir külfet değil...

Yavaşça pencereyi kaldırmağa başladım, ona da dikkat ediyordum, gözleri titredi, fakat açılmadı, sanki duymamıştı.

— Hiylekâr! dedim; senin kedi kulakların demin bir küçük yaprağın kıpırtısına dikkat edip dikilmişti. İşte şimdi yine bütün dikkatile pembe uçlarında titreyişler var, fakat gözlerin açılmıyor. İsteyorsun ki gafil avlanmış olasın. Pek âlâ! Öyle olsun, mademki izzeti nefsin böyle yakalanmaktan hazzedecek...

Ve elimi uzatıp onu boynundan yakaladım, derhal kendisini salıverdi. Bütün adalelerinde bir küçük mukavemet bile hissedilmeyordu. Çektim, iki ellerimle başını tuttum, ve öyle, karşı karşıya, gözlerimizin birbirini arayan tecessüsile bakıştık: — Zerrin!.. dedim. Bu ismi pek fena bulmıyan bir itmi'nan ile baktı: — Demek, dost olacağız!..dedi. — Zannederim, eğer uslu oturur, yumşak huylu olursan, daima sever, daima sevilmeğe özenirsen, tırnaklarını pembe pençelerinin kadifesine gömer, onları hiç bir zaman çıkarmazsan... dedim, ve pençelerini yakalıyarak baktım. Tırnaklarını çekiyor, saklayordu, sanki bana yemin ediyor: — Tırmalamıyacağım, yetişir ki sen beni sevesin, ben sevilmekten öyle bahtiyar olacağım ki tırmalamak hatırıma gelmiyecek; demek istiyordu.

Ve böyle oldu. Biz daima birbirinden memnun, birbirini sevmekten bahtiyar iki dost olduk. Artık o, evin büyük bir unsuru idi. Bahçeye çıkmaz oldu. Zaten artık kışın yağmurları, fena havaları başlamıştı. Bahçe temiz ev kedilerine cevelangâh olamazdı. Onun bazan mutfakta, çamaşırlıkta, sanki eteklerini toplıyarak nalınlarının üzerinde çekine çekine yürüyen bir hanım takayyüdile, ayaklarının ucuna basarak dolaşışları vardı. Sonra bir az üşümüş, bir az bu nahuş yerlerde gezmekten tiksinmiş bir tavırla gelir: — « Buralarını da hiç lâyikile kurulamıyorlar! » sitemine benziyen bir ifade ile ellerini ayaklarını silkerdi.

Etrafımda, bana sokulmak için fırsat bekliyen daireler çizerdi ve küçük bir müsait nazar fark edersе koltuğa atlıyarak evvelâ başile dizlerime, ellerime sürünür: — Sizi sıkmayayım, efendim!.. Derdi. Ben de onun gönlünü hoş etmeye lüzum görürdüm, başını okşardım. O vakit cesaret bulurdu. Kulaklarını tutarak sarsardım, gözlerini süzer, bu iltifatın tarzını pek muvafık bulmamakla beraber ses çıkarmazdı. Çenesinin altını kaşırdım, baygın bir eda ile başını uzatır,beklerdi. Nihayet sırtını sığaşlamağa başlardım, o zaman saadetinden çıldırır, yavaş yavaş, ayaklarının, başta çekingen ve gittikçe cesur hatvelerile kolumа, göğsüme dokunur, mest gözlerinin: — Oh!.. Böyle devam ediniz... Diyen yalvarıcı manalarla burnunun pembe ucunu çeneme kadar getirir, beni soğuk bir ürperme ile titreten bir öpüşü olurdu.

***

Kışın bir büyük kısmını böyle geçirdik, vakta ki bir gün etrafıma epeyce telâş veren bir hastalıkla odadan çıkmamak lâzım geldi. Bu, beni, oldukça uzun bir zaman için yatakta kalmaya mecbur etmişti. İlk günleri ateşler içinde, pek etrafımla meşgul olamıyarak geçirdim, galiba uykuya benzeyen derin dalgınlıkların içine gömülerek kayboluyordum Bu dalgınlıkların arasından beni rahatsız etmemeye dikkat eden çehreler görürdüm, odamda ihtiyatlı a-

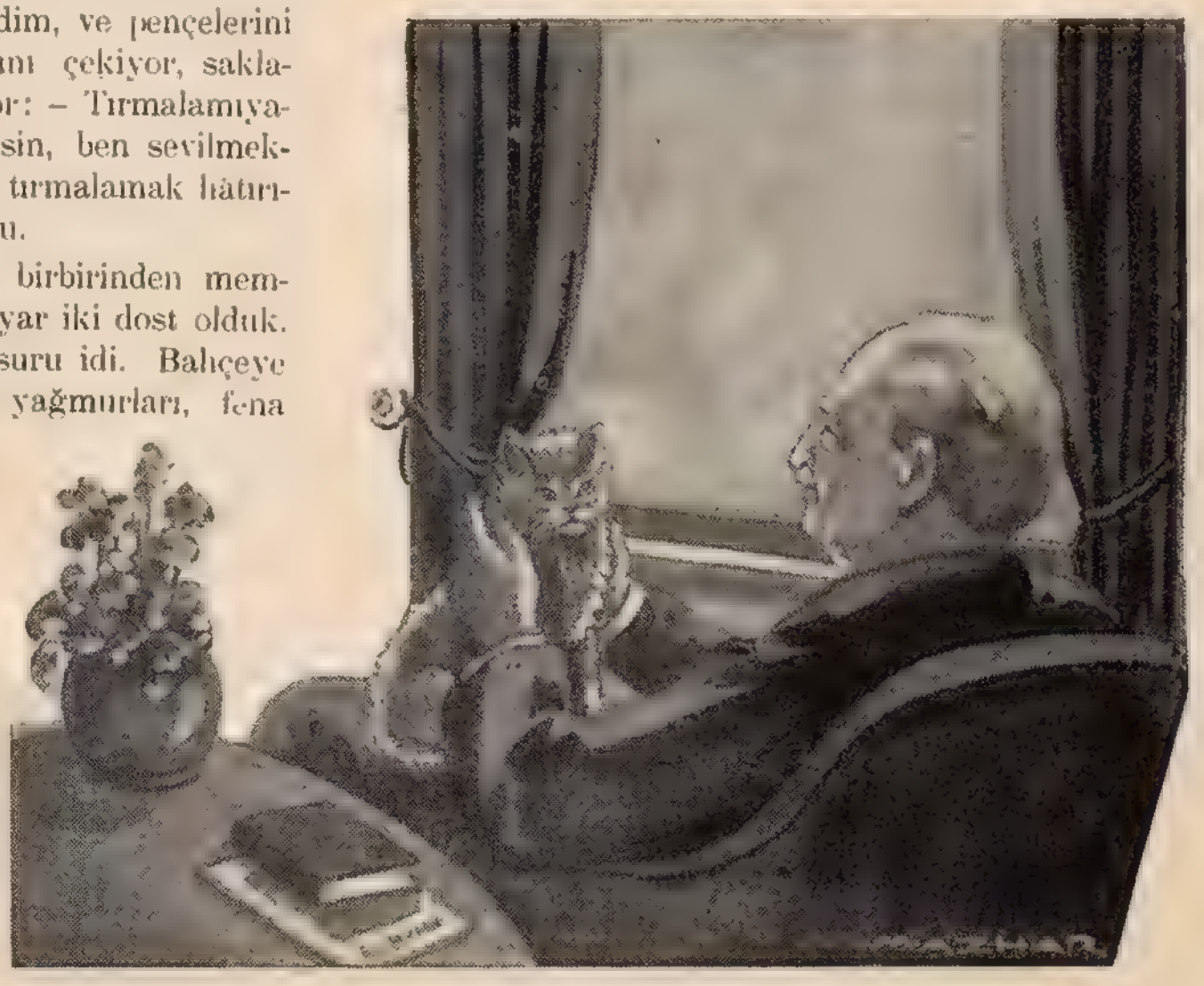

dımlarla dolaşırlardı, yavaş seslerle görüşürlerdi.

Bir gün sabahleyin kendime tamamiyle gelmiş olarak uyandım. Etrafıma baktım, kimse yoktu, seslendim, kapı açıldı, içeri girdiler ve aynı zamanda, yataklığın etrafında bir şeyin dolaştığına, süründüğüne dikkat ettim, ve derhal Zerrin hoplıyarak çıktı, yanıma gelmiyerek, ayak ucumda, kulaklarını dikerek, endişeli gözlerle bana bakarak, ön ayaklarına dayanmış, kuyruğunu altına alıp otırarak, ahvale muntazır, olanı biteni anlamak ister bir merak vaziyetile, bekledi.

Gülümsedim, o da memnun olduğunu anlatmak için gözlerini süzdü. « — Ümit ederim ki artık bu fena latife bitti; der gibi oldu, sanki: — Bilirmisiniz, sizin küçük Zerrin epeyce sıkıldı? Müsaade edermisiniz, bir az yanınıza geleyim? » istizaniyle, yavaş yavaş yürüdü. Onu okşadım, o da başını uzattı, o da beni okşadı, sonra pek fazla taşkınlıkları münasip bulmayan zarif bir ihtiyat ile: — Kâfi!.. Şimdi karşınıza geçer, otururum; dedi, hoplıyarak sobanın yanına gitti, oturdu.

O güne kadar hastalığımda Zerrini görmemiştim. Etrafımdakilere sordum, dediler ki o her gün bir aralık gelir, endişe ile dolaşır, ve beni hasta yatıyor gördükten sonra, dayak yemiş bir hal ile sinerek yavaşça gider, sofada, burnunu kollarının arasında saklıyarak uyurdu. Fakat bugünden sonra Zerrin yanımdan ayrılmadı. Her gün gelir, yatağıma çıkar, benimle küçük bir şakalaşmadan sonra iner, sobanın yanında, bütün gün, ya bana bakarak, ya toparlanıp kıvrılarak uyurdu. Yalnız gece, artık uyku zamanı gelince onu çıkarırlardı. Kapıyı açınca istiskalin daha sarîh bir mana almasını beklemeden silinerek giderdi, sanki kendi arzusile çıkıyormuşçasına vakur bir eda ile acele etmiyerek ve bana bakmıyarak çıkar, kaybolurdu.

Bir gün Zerrin gelmedi. – Zerrin nerede acaba? dedim, aradılar, bulamadılar. O gün görünmedi, ikinci gün yine Zerrin arandı. – Zerrini komşunun dıvarında gördük; dediler, ufak manidar bir tebessümle sebebini izah etmiş oldular..

Zerrin günlerce görünmedi. Ben artık yataktan çıkıyor, odada dolaşıyordum. Bir gün pencereden bakarken arkasında bütün mahallenin kedilerile dıvardan dıvara aşıyor gördüm.

SULAR

Üstüne eğildikçe ince narin söğütler,
Yemyeşil gölgelerde süzülüp akan sular.
Tan vakti gün ufuktan fışkırıyorken yer,yer
Göğsüne mor menekşe, kızıl gül takan sular.

Kalbimden hız alarak akışınıza uysam,
Sizin kadar yaşasam,yalnız sizden çok duysam
Derdini sormak için yalçın kayayı oysam,
Dişimi serinleten, içimi yakan sular.

Hoş ölmem ya.. Ölürsem benimle vedalaşın,
Ardımdan yıllarca siz haykırın, siz ağlayın,
Benim son nefesimi yad ederek çağlaşın,
Ey benim gözlerimle yüzüme bakan sular...

Fevziye Aptullah

O akşam Zerrin avdet etti, fakat ne halde, yarab?.. Çamurlara bulanmış, yüzü gözü yırtılmış, tüyleri sanki koparılıp yüzülmüş, sefil, berbat ve mülevves... Beni ayakta buldu, gelip süründü, fakat suçlu suçlu, bir mücrim korkaklığiyle... Eğildim, onu yavaşça boynundan tutarak, kapıyı açtım ve kendisine hiyanet edilmiş bir adam intikamile dışarıya attım.

O günden sonra Zerrin eve kabul edilmedi, ve kim bilir, gidip günahının meyvalarını hangi penceresi delik bir komşu kömürlüğünde bıraktı. O vakitten beri kedilere pek mütemayil değilim, hele karar verdim ki hiç itimat caiz değil. Hattâ tırmalamamağa yemin etseler, hattâ çengellerini kadife ellerinin içine gömseler bile, kedilerin sadakati ancak bir mevsim meselesinden ibaret diye hüküm verdim, fakat kendimin de pek adilâne bir iş gördüğümden emin değilim...

Çiçek Aşısı Nasıl Bulundu ?

Çiçek aşısı Asya'da keşfolundu, daha sonra İstanbul'dan Avrupa'ya geçti; doktor Jenner onu zararsız ve tehlikesiz bir hale getirdi.

Yazan: *Dr. A. REMZİ*

İnsanlar asırlardan beri salgın hastalıklardan muztarip oldukları ve fazla zayiat verdikleri için korunma çarelerini aramak mecburiyetinde kaldıkları da tabiidir. Son zamanlarda bulaşıcı hastalıklara karşı en mühim silâh aşıdır. Aşı ile o salgın hastalığa karşı muafiyet verilmekte ve hastalığı almamak istidadı temin edilmektedir.

Salgın hastalıklar arasında olan çiçek hastalığı da binlerce sene beşeriyeti tehdit ve milyonlarca insanın telef olmasına veya sakat kalmasına sebep olmuştur.

On sekizinci asırda insanları tehdit eden çiçek hastalığına (Beyaz Taun) namı verilmekte idi. Bir çok kimseleri öldürmesi, kalanlarada nişan ve arıza bırakması hasebile o zamanın filezoflarından birisi çiçeği tarif ederken – aşk ve sevgiden insanlar arasında azade kalan ne kadar azsa çiçek hastalığına da tutulmıyan o kadar azdır – diyordu.

Çiçek aşısını evvelâ kim buldu ?

Çiçek aşısını evvelâ bulan Edward Jenner namında bir ingiliz doktorudur.

Jenner 17 mayıs 1749 tarihinde İngilterenin Berkley kasabasında bir papasın oğlu olarak doğdu. Çocukluk hayatında hayvanat ve nebatata çok merakı vardı. Bu merakı sayesinde intisap ettiği doktorluk sanatı hasebile dünyayı ve beşeriyeti asırlardan beri tehdit eden ve insanları kıran çiçek hastalığına en mühim silâh olan aşıyı keşfetti. Kolu ve kanadı dünyanın her tarafını istilâ eden çiçek ejderhasına karşı küçük bir adamın zekâ ve dehası galebe etti. Bugün onun sayesinde biz insanlar vaktinde aşılanacak olursak her vakit çiçek hastalığına karşı muaf ve sigortalıyız.

Jenner küçükken çiçek hastalığı da Avrupada salgın halde idi. O zaman çiçekli insanlardan cerahat alınarak sağlam insanlara aşı yapılmak suretile işe başlamışlardı. Fakat bu usul çok tehlikeli idi. Böyle olmakla beraber başka çare olmaması ve ehvenişer olması hasebile Jenner'i ebeveyni sekiz yaşında iken bu usul ile aşılatmağa karar verdi. O zamanlar aşıdan évvel müshil verilirdi. Altı hafta perhiz tuttuktan ve gül gibi kırmızı yanaklar soldıktan sonra aşı tatbik olunurdu. Bir çok kimselerde aşı fenalık yapabilirdi.

Çiçek aşısını bulan
Edward Jenner

Bereket versin ki Jenner'in talii varmış da bu aşıdan bir zarar görmeden kurtularak insaniyete olan büyük hizmetini ifa edebilmiştir. Kim bilir o zaman bu hastalıktan ölen insanlar arasında Jenner gibi ne büyük zekâlar vardı.

Kendisine tatbik edilen bu usul aşıdan çektiği ıztırap hatırasında mühim bir mevki tuttuğu için,Jenner, hemcinsinin çektiği ıztırabı bizzat nefsinde duyduğundan çiçek aşısını bulmak onun için bir gaye oldu. Aşıdan evvel çiçek hastalığı hakkındaki tarihî malûmat ile, yaptığı zayıat nisbeti bilinirse hastalıkla aşı arasındaki münasebet mukayese edilebilir.

Çiçek hastalığının tarihçesi

Aşı tatbikinden evvel çiçeğe tutulanlar o kadar fazla idi ki bütün ölümlerin 20 °/₀ si çiçekten idi. Hele çocuklar arasında on yaşına kadar 33 °/₀ nisbetinde ölüm vardı. Yaşayanların da hemen 50 °/₀ si hastalık geçirmiş bulunurdu. Ve bir çok arızalar ve ihtilatlar yapardı. Öyle tahmin edilir ki 18 inci asırda yalnız Avrupada 60 milyon halk bu hastalıktan ölmüştür. Ve her sınıf halk arasında salgın yapmıştır. Hattâ krallarla padişahı aileleri arasında bile çiçek hastalığı görülmüştü.

Yapılan tetkiklere ve rivayetlere nazaran çiçek evvelâ Hindistandan, bazı rivayetlere nazaran Çinden dünyaya yayıldığı tahmin edilmektedir. Hastalık Asyadan Arabistana ve civar memleketlere geçmiş ve 640 senesinde araplar vasıtasile İskenderiye'ye gelmiştir. Avrupa'daki ilk istilâsı 16 ncı asra tesadüf eder. Çok salgın ve öldürücü; öldürmediğinin de cilt ve yüzünde ve azayı-dahiliyesinde eksiklik yapan bir hastalıktır.

Aşının tarihçesi

Yine rivayete nazaran, insandan insana doğrudan doğruya aşı usulü milâttan (1000) sene evvel gerek Hindistan ve gerekse Çin'de âdet imiş. Avrupadan Asya ve Afrika'dan, 17 inci asırde Türkiyeden İstanbul tarikî ile geçti. 1726 senesinde Halep'te bulunan (Doktor Patrik Russel)isminde birinin Avrupadaki arkadaşına yazdığı mektupta aşı usulü şöyle tarif edilmektedir:

İnsandan insana aşılanmak usulü 1717 senesinde İstanbul'da İngiltere sefirinin madamı olan (Lady Montagüe) vasıtasıyle malûm oldu. Sefire Londra'da bir arkadaşına yazdığı mektupta aşağıdaki aşılanma usulünü tarif ediyordu. Aşılanma zamanının eylül ayında olduğu, 15 – 20 çocuğun bir arada toplu olarak sünnet düğünü gibi merasimle ve insandan insana cerahatin iğnelerle çizgi yapılarak aşılandıklarını, sekizinci günü çocukların hasta olduklarını, üç gün yatakta alıkonulduklarını ve bazan yüzlerinde 30 – 40 kadar çiçek çıkarak hafif şekilde seyredip yüzde çukurluk bırakmadığı ve aşılanmak sayesinde çiçekten, az ölüm olduğu çocukların muafiyet kazandığı ve kendi çocuğuna da yapturacağı bu mektupta bildiriliyordu.

Şu mektuba nazaran ilk avrupalı 1717 senesinde aşılanmıştı. Sefire İngiltereye avdetinde bu usulün tatbik ve tamimini propagandaya başladı; fakat herkes itimat edemiyordu.

1722 senesinde idama mahkûm altı mahpusa affedilmek şartıyle bu usûl aşının tatbiki teklif edildi. Tecrübesi yapıldı. Ve eyi netice alındığından mahkûmlar serbest bırakıldı.

Zamanımızda tatbik edilen tehlikesiz çiçek aşışı nasıl bulundu?

Afrika'da ve Asya'da tatbik edilip Türkiye vasıtasiyle Avrupaya intişar eden iptidai şekildeki aşı usulü hafif hastalık geçirmek suretile muafiyet veriyordu ise de mahzurdan salim değildi. Hastalığın sayiet ve şiddeti daha fennî ve az tehlikeli aşı usulünü bulmak ihtiyacını hissettiriyordu.

Aşı lâtince bir kelimeden ve inek manasına olan (Vacca) kelimesinden müştaktır. O zamanlar çiftlik ve tarlalarda ineklerle meşgul olan kimselerin ellerinde bazı çibanlar çıktığı ve bu çıbanları geçirenlerde bir çiçek hastalığı olmadığı köylülerce malum idi. 1774 senesinde (Benjamin Jertey) isminde bir adam çocuklarını çiftliğe götürerek ineklerin memesinden cerahat alıp iğne ile kollarına aşılamıştı. Fakat bu usul yalnız o âilece malûm idi. En nihayet (Jenner) bu ameliyenin aşılanmak olduğunu ve çiçeğe karşı muafiyet temin ettiğini tetkik ile anladı. Bütün dünyaya neşr ve tamim etti.

Jennerin hayatı – hususiyesi

Jenner ilk tahsilini bitirdikten sonra o zamanın adetine göre doktor olmağa karar verdi. 13 yaşında iken babası, Bristol şehrinde meşhur bir doktor olan Sudbarynin yanına verdi. Orada, çalıştığı esnada bir köylü kadın doktora müracaatında müşahedesi alınırken çiçek hastalığı hakkında malûmat istenildiğinde köylü kadının: « Bir inekten aşılandım, tekrar çiçek çıkarmam»diye iddiası Jenner'in beynine nakşolmuştu. Jenner burada çalıştıktan sonra Londra ya giderek meşhur doktor (John Hunter) in yanında çalışmağa başladı. Hocası ile çabuk anlaştı ve sevişti. 1773 senesinde kadar çalışarak 1773 senesinde mem-

lekete döndü. Ve müşahedei – tıbibiyyesini hocasına gönderdi. Bu mektuplaşma esnasında hocasına aşı hakkındaki fikrini yazmıştı. Hocası cevabında (zanı etmem, Jenner, fakat çabala) diye yazmıştı.

1780 senesinde Jenner tamamiyle çiçek tetebbuna başladı. İnekten aşılanan bir çok çiftçi ve köylülerin müşahede ve hikâyelerini topladı ve nihayet nazariyesini fiil sahasına koymağa karar verdi. Çalıştığı Berkley kasabası civarında ineklerde çiçek salgını olmuştu. Jenner 8 yaşında (Jane phipps) namında gürbüz çocuğu seçerek 1796 senesi 14 mayısında koluna bir santimetre tulünde iğne ile çizgi yaparak bildiğimiz şimdiki usul aşıyı tatbik etti. Çocukta yedinci gün yara hasıl oldu, kabardı.

Dokuzuncu gün sıcaklık ve titreme geldi; bir gün sonra çocuk eyileşti. Kolundaki yara yavaş yavaş kurumağa başladı ve tamamen eyileşti. Şimdi çocuğun çiçeğe karşı muaf olup olmadığı tecrübesi yapılmak lâzımdı. Temmuz ayında çiçekli bir hastadan aldığı cerahatle çocuğu aşıladığı halde hastalık olmadığını gördü. Müteaddit defa aynı ameliyeyi tatbik ederek çocukta hastalık olmadığını gördü. Bu tecrübeleri iki sene devam ettirerek kani olduktan sonra nihayet aşılanmak ameliyesi umuma tatbik sahasına geçmeğe başladı. Hastaya bu tecrübeden sonra 1798 senesinde inek çiçeğinin insanlara nakil vasıtasile hastalığa karşı muafiyet olduğunu yazdığı kitapla neşr ve neşriyatına devam ile (1806) senesine kadar beş kitap daha yazarak nazariye ve tecrübeleri neşr ve ilân etti. Aşı bütün dünyada malûm oldu. Napoleon bütün askerinin aşılanmasını irade etti. Aynı zamanda Napoleon Jennere karşı bir hissi şükran duyuyordu. Hatta o zamanlar Napoleona esir düşen bir ingiliz askerinin tahlisi için Jennerin mektupla müracaatini minnettarlıkla karşılamış ve mektubu okuduğu zaman (İnsaniyet hadimi olan bu adamın arzusu reddolunamaz; esiri serbest bırakınız) diye emretmiş ve kraliçe Jozefine de Jennerin arzusunun isaf edildiğini söylemişti.

Jennerin aşı usulü Rusyada rağbet görerek İmparatoriçenin iradesile ilk aşılanan Rus çocuğuna Vaksunof = Vaccinoff ismi kondu ve çocuğun tahsili kendisi tarafından deruhte edildi.

Aynı zamanda Rus İmperatoriçesi Jennere kıymettar bir pırlanta yüzük hediye gönderdi. İspanya hükûmeti 1803 senesinde umumî suretle çiçek aşısını kabul etmişti. İtalya hükûmeti 1808 senesine kadar altmış bin kişiyi aşılatmakla Jenner usulünü resmen kabul etmişti.

14 Mayıs 1796 tarihinde James Phipps namındaki çocuğa doktor Jennerin ilk tatbik ettiği aşı

1802 senesinde İngiltere parlâmentosu Jennere 10 bin İngiliz lirası mükâfat verdi. 1806 senesinde parlâmento Jennerin namına izafeten bir aşı enstitüsü yapılmak için 20 bin İngiliz lirası tahsisat vermişti. 1812 senesinde Almanlar, Berlinde Jennerin aşıyı keşf senesini tesit etmişlerdi. 1811 senesinde Jenner Londrayı son ziyaretinde tesadüfen orada bulunan Rus imperatoru tarafından kabul ve iltifata mazhar olmuştu.

Nihayet 1823 senesinin 26 Kânunusanisinde vefat eden Jennerin insaniyete yaptığı hizmetine mukabil Londra la Trafalgar Square de yükselen abidesi, yaptığı hizmetin unutulmaz bir hâtırasıdır.

Jennerin beşeriyete olan hizmeti gayrıkabili inkârdır. Keşfini şahsi menfaatı için saklamış ve tatbikatını âlemi beşeriyete ilân etmemiş olsaydı, kim bilir daha ne kadar insan ölecek ve aşı bulununcaya kadar kaç milyon kişi ölecekti. İnsaniyete yaptığı hizmet dolayisile Jenner, herkes tarafından takdir ve hürmet edilmesi lâzım gelen bir şahsiyettir.

EDGAR A. POE

(1809–1849)

MUZAFFER REŞİT

Amerikalıların ilk ve belki en büyük edibi Edgar Allan Poe' insanların en kara bahtlılarından biri olmuş ve hayatı akla sığmıyacak mahrumiyetler ve ıztıraplar içinde geçmiştir. Bugün şöhreti bütün dünyaya yayılmış olan bu büyük san'atkârın kıymetini anlamak ve ona hayran olmak için insanlık onun ölümünü beklemiştir. Biz işte size bu doğuştan şairin, çok güzel olmaya layıkken çok acıklı bir hikâye olan hayatından bahs edeceğiz.

Edgar Poe'nun aslen bir İrlandalı muhacırın neslinden olan babası David Poe, Maryland milis kıt'atında ceneral rütbesini almış, Amerikanın istiklâl muharebelerinde kendini göstermiştir.

Ceneralın büyük oğlu David–1784 te doğmuştu; hukuk tahsili yapmış olmasına rağmen serseri ruhlu bir adam olduğu için hiç bir ciddi iş yapamamış, Elisabeth Hopkins isminde, kendisinden üç yaş küçük Londralı ve evli bir aktrise âşık olmuş ve bu aşk yüzünden aynı kumpanyada aktörlük etmiye başlamıştı. Bu meslekte hiç bir zaman temayüz edemeyen David Poe sevdiği kadından, kocası hayatta olduğu müddetçe hiç yüz görmemiş ve ancak 1805 te Hopkins'in ölümü üzerine 19 yaşında dul kalan Elisabeth'le evlenmiye muvaffak olmuştu.

İlk önceleri seyyar olan trup bir kaç ay Boston' da kalmıştı. Şairin ağabeysi William – Henry - Leonard 1807 de ve kendisi 19 ikinci kânun 1809 da bu şehirde doğdular.

Annesi Elisabeth Poe, artık tiyatronun sayılı yıldızları arasına girmiş olduğu için ancak Othello, Hamlet gibi büyük trajedilerde başkadın rollerine çıkıyordu.

Bdgar Poe'nun doğduğu sene babası veremden hastaydı ve o senenin 20 birinci teşrininde son defa olarak sahneye çıkmıştı. Hastalık, sıkıntı, sefalet bu aile yuvasına artık iyice yerleşmişti.

Ertesi senenin temmuzunda, bu aile küçük ve güzel Richmond şehrinde yerleşiyor. David Poe'nun sefih ve serseri ruhu yine uyanmıştır, birçok defalar ailesini bırakarak başını alıp uzun müddet kayboldduktan sonra aç kalınca yine karısından bir lokma ekmek dilenmeye dönüyor. David işte bu sıralarda ölmüştür. Nerde? Ne zaman ve nasıl? işte bu cihetler meçhuldür.

Bir turne esnasında, Elizabeth Poe, Norfolk'ta kızı Rosalie'yi dünyaya getiriyor. Artık o da veremden muztariptir. Mahrumiyet içinde geçen bir hayat, üç çocuk annesi olmak, ve sonra zahmetli ve güç mesleğinin yorgunluğu arasında bir de çocuklariyle uğraşmak mecburiyeti onun esasen nahif olan bünyesini harap etmiştir. Ehemmiyetsiz bir iki iradından başka hiç bir geliri olmıyan bu fedakâr kadın, sonuna kadar hastalık ve sefaletle mücadele etmiştir. Fakat nihayet yatağa düşüyor. Bazı iyilikseverler çocuklarla meşgul olurlarken, zavallı anne ölümle pençeleşiyor ve 29 ikinci teşrin 1811 de gazetelerde neşrettiği acıklı bir mektupla halkın merhametine sığındıktan on gün sonra, yoksulluk içerisinde hayata gözlerini yumuyor.

Bu ölü, ardında üç yetim bırakıyordu. En büyükleri Henry'yi büyük babası yanına aldı. O da annesinin öldüğü yaşta ölmüştür. Henuz bir yaşında olmıyan Rosalie'yi Mackanzie ailesi kendilerine evlatlık yapıyor. Rosalie annesinin güzellik ve cazibesine tevarüs etmekle beraber biraz basit bir kadın olacaktır.

Henuz üç yaşında olan Edgar'a gelince, büyük bir tütün tüccarının karısı olup sekiz seneden beri evli bulunmasına rağmen çocuğu olmıyan Mrs. John Allan pek şirin bulduğu bu çocuğu evine aldı. İşleri gitgide düzelen ve genişleyen Allan ailesi onu bağırlarına basmakta gecikmediler, ve resmen kendilerine evlât yaptılar. İşte bundan dolayı Edgar'ın ismi Edgar Allan Poe oldu.

Mrs. Allan onu hakiki bir muhabbetle seviyordu. Sıhhati pek yerinde olmadığından anne olmak için hiç bir ümidi yoktu. Ve bütün annelik şefkatini Edgar'ın şahsında toplamıştı.

Aile reisi John Allan çalışkan bir iş adamıdır. Şüphesiz ki manevi çocuğunu seviyordu. Fakat onda daha ziyade bir halef, ismini devam ettirecek bir oğul görüyordu. Onun için değil midir ki, ümitlerinin boşa çıktığını gördüğü zaman, bu iş adamı, manevi oğlunu reddedecektir.

Edgar bukleli uzun saçlariyle pek şirindi. Bazan hırçınlık ettiği, kızdığı, tepindiği oluyordu. Etrafını anlamaya başladığı ilk ayların feci intibaları kabil miydi ki bu erken inkişaf etmiş, marazi bir hassasiyet sahibi çocuk üzerinde hiç bir tesir bırakmasın?

1813 ten itibaren onu Richmond'un en asil çocuklarını bir araya toplayan Mr. Ewing'in mektebine devam ettirmiye başladılar.

Bu sıralarda işlerini biraz daha genişletmek isteyen John allan, karısını ve Edgar'ı beraberine alarak Avrupaya geçiyor (Haziran 1815). Aile, bir

kaç ay İrvine'de kaldıktan sonra Londraya yerleşiyor. 1816 Nisanından Birinci kânun 1817 ye kadar Edgar pansiyoner veriliyor. Nihayet büyük bir mektebe yerleştiriliyor. Edgar orada iki buçuk sene okudu. Mektebin müdürü sonraları küçük Allan Poe için diyordu ki: «Canlı ve zeki, fakat metodik bir tahsil görmediği için derslerinde geri kalmış bir çocuktu. Ailesi tarafından şımartılmasa çok iyi bir talebe olabilirdi. Ailesi kendisine pek fazla para veriyor ve bu da onu fenalıklara teşvik ediyordu.»

Edgar bir prens gibi giyiniyor ve karı koca Allan'ler onun her istediğine boyun eğiyorlardı. Edgar Poe, sonraları, kısmen kendi hayatını anlatan «William Wilson» ismindeki hikâyesinde bu terbiye tarzının aleyhinde şöyle diyor: «Daha pek küçük yaşta, ailemin karakterine tevarüs etmiş olduğumu hissettim... Ele avuca sığmaz, haşarı oldum; hiç sebepsiz hiddet buhranlarına kapıldım. Ailem fena temayüllerime mani olmak için pek az çalıştı, ve zafer bende kaldı.»

1820 Temmuzunda, Allan'lar tekrar Amerikaya döndüler. Edgar o zaman fransızcayı oldukça konuşabiliyor, orta güçlükteki lâtince metinleri izah ediyordu; ve kendi yaşındaki çocuklardan çok fazla tarihi ve edebî malûmatı vardı.

Richmond şehrinde Edgar en iyi bir mektepte tahsiline devam etti.

Müfrit hassasiyeti, betbinliği ve endişeli tabiatı daha o zamanlar hissedilmeye başlamıştı. Münakaşalardan son derece hoşlanırdı.

Edebiyat, lisaniyat ve şiir için büyük bir istidat gösteriyordu. On iki yaşında iken Richmond kızlarına ithaf ettiği şiirler yazıyordu. Bunları bastırmakta isteyordu ve eğer bu derece erken bir neşriyatın çocuğa müfrit bir gurur vermek tehlikesinden bahseden mektep müdürü olmasaydı manevî babası onun bu arzusunu belki de yerine getirecekti.

Edgar on dört yaşında iken, bir gün, arkadaşlarından birinin annesi Mrs. Jane Standard, kendisini bir çaya davet etti. Yavaş bir hastalığın ağır adımlarla ölüme doğru sürüklediği bu soluk güzelliğe karşı Edgar bir evlât muhabbetiyle bağlandı. Genç kadın–otuz yaşındaydı–Edgar'a nasihatler verdi. Bir kaç defa birbirlerini gördüler. Mrs. Standard bir müddet sonra öldü ve Edgar da bu hadiseden sonra ölüm düşüncesi bir sabit fikir halini aldı. Bundan sonra sevgi ve ölüm hislerini daima birbirine karıştırdı: ve bu melânkolisinin sebeplerinden biri oldu.

Bununla beraber Poe sadece betbin bir hayalperest değildi. Zayıf, cazip, kibardı; ateşli ve derin bir bakışı vardı, tatlı bir talâkat sahibiydi. Fakat aynı zamanda koşmayı, atlamayı, bedeni yorgunluğu da seviyordu; boks idmanları yapıyor ve, Byron gibi, yüzücülükte, akar suda kilometrelerce tersine gidecek kadar büyük bir kabiliyet gösteriyordu. Richmond da gönüllü olarak askerlik mesleğine girdi ve kısa bir zamanda mülâzım oldu.

SİSLER

Örter bütün hayatı, bütün vahşilikleri
Gölgeden bir bulutu andıran donuk sisler.
Bir içlenmiş matemin rengi sarar her yeri
Tellerde kırlangıçlar, kalplerde titrek hisler.

Mezarlıklar giyinir yaraşan esvabını,
Dinler sanki ruhunu bülbüller mevtaların
Azametle serviler yırtar sisten kabını.
Kargalar türbedardır başında ataların...

Salâhattin Yılmaz

HASRET

Hülyaların kaynağı
Gözlerine susamış
Ah hasret sağanağı
Denen bir ateş varmış

Yağmurlu gecelerde,
Hüzün yağan beldede,
Güneşler sönen yerde
Pırıl pırıl yanarmış.

Nejat Turgut

«Li Chang»ın İncileri

Nakleden: *M. KEMAL*

İhtiyar çinli, «Li Chang» kırk seneden beri Londra da taklit elmas ticaretiyle meşguldü. Karısiyle oğlunu yekdigerini müteakip kaybederek hayatta yapyalnız kalmış olduğu için yanına çırak olarak aldığı 23 yaşlarında «Carrington» namındaki İngiliz gencini kendi çocuğu gibi seviyordu.

Günün birinde ihtiyar çinli, haftada bir gün çalışmak üzere, bir de daktilo tuttu. «Miranda» kısaca boylu, koyu siyah saçlı, mahzun simalı, iyi bir kızdı ve Li Chang'ın teklif ettiği aylık pek cüzî bir şey olmakla beraber, maişetine yardımı olsun diye, kabulde tereddüt etmemişti. Carrington da iki seneden beri çinlinin yanında olduğu halde ancak on beş sterlinden ibaret bir maaş alıyordu; çünkü ihtiyar çinli bu hususta nekes bir adamdı.

Dükkânın bazı devamlı müşterileri gence:

— Burasını siz idare ediyorsunuz. Tezgâhtar maaşı almak hakkınızdır!» dedikleri zaman, o:

— Ben vaziyetimden memnunum!» cevabiyle mukabele ediyordu.

Li Chang bu muhavereleri duyar, fakat işitmemiş gibi davranırdı.

Günler geçtikçe Miranda'nın genci sevmeğe başladığı ihtiyar çinlinin gözünden kaçmadı. Kız cumartesi günleri öğleden sonra geliyor ve akşam dokuzda Carrington ile beraber çıktıkları zaman genç ona evine kadar refakat ediyordu.

Li Chang bir gün, artık zamanı geldiğine hükmederek, Miranda ya sordu:

— Nasıl, genç hoşuna gidiyormu, kızım?»

Miranda bu sual karşısında kıpkırmızı kesilmiş, heyecanını çinlinin nafiz nazarlarından saklıyabilmek için ne diyeceğini şaşırmıştı.

Li Chang:

— Anlıyorum. Onu sevmekte devam et, kızım! O, benim oğlum makamındadır,» dedi.

Sonra ayrıca genci de isticvap etti:

— Küçük Miranda yı seviyormusun? Sıkılma, oğlum, bana doğrusunu söyle! Sevmek bir gencin pek tabiî bir hakkıdır. Söyle, seviyorsun, değilmi?» Carrington parmaklariyle ceketinin yakasını buruşturarak:

— Efendim, böyle bir şey hiç hatırıma gelmedi» dedi.

Maamafi bunu takip eden muhavereden ihtiyar çinli, gencin Miranda ya karşı bir aşkı olmamakla beraber onu çok iyi bir arkadaş telâkki ettiğini ve ondan hoşlanmamazlık etmediğini anlamıştı. Hattâ o akşam dükkândan birlikte çıkıp giderlerken gencin Miranda yı koluna aldığını da memnuniyetle görmüştü.

Li Chang ertesi hafta kıza gene sordu:

— Nasıl, genci seviyormusun?»

Bu sefer kız gözlerini indirerek cevap verdi:

— Pek ziyade, Mr. Chang! Fakat bunu onun bilmesini kat'iyen istemem!»

İhtiyar, anlamış gibi başını sallayarak:

— Demek gizli gizli sevmek istiyorsun! İhtimal, bir genç kız için en doğru hareket de budur!» dedi ve yastıklarla dolu sedirine uzanıp mütefekkirane çubuğunu içmeğe başladı.

* * *

Çok geçmeden gençte bazı tahavvüller peyda olduğunun farkına varan Li Chang ona bir şey sormayor; fakat buruşuk yüzündeki çizgiler daha derinleşiyor, çekik gözlerini, sararmış göz kapakları âdeta örtüyordu.

Ertesi cumartesi akşamı genç ilk defa olarak dükkândan biraz erken çıkmak için izin istedi. Li Chang muvafakati ima eder surette başını eğerken dükkân kapanıncıya kadar Miranda'nın ayrılmamasını mırıldanmıştı.

Carrington, pazartesi günü dükkâna avdetinde ihtiyar çinliye itirafatta bulundu: Bir dans salonunda güzel bir kıza tesadüf etmişti.. Onu çıldırasıya seviyordu.. İsmi Viola idi..

Li Chang:

— Ne güzel isim! diyordu.

Genç, bundan cesaret alarak kızın musiki tahsil ettiğini, ailesiyle beraber Hamstead de oturduğunu da anlattı.

İhtiyar çinli dalgın nazarlarla:

— Çok güzel., Çok güzel..» diyordu.

Genç, onu bu akşam da göreceğini; onun için gene erkence çıkmak istediğini ilâve etti.

İhtiyar:

— Sakın Miranda ya buna dair bir şey söyleme!»

Dedi ve gencin bu ihtarı taaccüple karşıladığını görerek:

— Çünkü bu aşku - alâka işi sarî bir hastalık gibidir. O da kendisine bir aşık bulmağa kalkarsa

buradan gider. Halbuki o benim için çok kıymetli bir kızdır. Onu kaybetmek istemem!. Ey, senin güzel Viola ya burada benim yanımda çalıştığından bahsettinmi?

— Kısmen!»

Bunu söylerken gencin yanakları penbeleşmişti.

— Yoksa, sadece, bir elmas ticarethanesinde tezgâhtarlık ediyorum mu dedin?

Genç, sıkıntı ile mırıldandı:

— Öyle bir şey!

*
* *

Yaz gelmiş, Miranda bir aylık tatil almıştı. Li Chang bu tatil işini, âdeti veçhile, sessizce yoluna koymuştu.

Genç, Viola ile sık sık buluşmakta devam ediyor, aşkının atisi hakkındaki ümit ve endişelerinden ihtiyar çinliye bahsetmekten de kendini alamıyordu. Günler geçtikce gencin çehresinde peyda olan elem ve ıztırap alâimi Li Chang'ı harekete getirmeğe saik oldu. Bir gün Carrington ona yakında Violanın doğduğu gün tesit edileceğini söylemişti. Li Chang bundan bil'istifade:

— Oğlum, işte dükkânımda bir çok elmas var. İstediğini al!» dedi.

Fakat hiç onun kibar sevgilisi bu yalancı elmasları beğenirmiydi?

İhtiyar çinli bu düşünceyi gencin yüzünde derhâl okumuştu. Tatlılıkla sözüne devam ederek:

— Hediyenin kendisi değil, hediyeyi veren nazarı itibara alınır. Zaten bizim yalancı elmaslara bazan kuyumcular bile aldanmıyorlarmı?»

Genç cevap vermiyordu.

Çinli devam etti:

— Oğlum, ben her ne kadar ihtiyarladımsa da senin yaşında iken sevmenin ne demek olduğunu unutmadım. Hem o zaman ben de senin gibi böyle parasızdım. Fakat sevdiğim kız – ki sonra onunla evlendim – benim her kelimei muhabbetime hakikî bir inciden ziyade kiymet verirdi. Senin Violan seni sevmiyormu?

— Sevdiğine eminim!

— Seni zengin zannetmiyor ya?

— Nasıl zannedebilir? Ne vaziyette olduğumu kendisine anlattım..»

Li Cang, çubuğunu ağzından çıkarıp tavana doğru üflediği duman bulutunu nazariyle bir iki saniye takip ettikten sonra:

— O hâlde senden nasıl bir hediye bekliyebilir oğlum?»

Genç gene bir şey söylemedi.

Çinli çubuğunu yeni baştan doldurarak:

— Kiymeti küçük de olsa dükkânımda hoşa gidecek zarif şeyler eksik değildir. Bir küçük kız tanırım ki ona sevgilisi böyle bir hediye verse sevinçinden ağlardı!»

Genç şüp-

heli bir nazarla çinliye bakarak:

— Mirandâ yı mı demek istiyorsunuz?

İhtiyar adam kendini topladı:

— Hayır oğlum, zavallı sevgili karıcığımı hatırladım da ondan bahsediyordum!.. Ey, şimdi şu elmaslardan bir tanesini alıp Viola na götürsen olmazmı?

— Lûtfunuza teşekkür ederim, Efendim. Mazur görünüz, yapamam!

— Yalancı elmas olduğunu anlayamaz ki!

— Anlayacağına şüphem yok. Ona hakaret etmek istemem!

— Bak, ben sana hediyeni sevgiline ne yolda vereceğini anlatayım da...»

Genç onun sözünü keserek:

— Efendim, niçin rahatsız oluyorsunuz? Bana karşı iki seneden beri gösterdiğiniz lûtufkârlıklardan dolayı ne kadar minnettar olduğumu bilirsiniz. Niçin bir de hususî işlerimle kendinizi yoruyorsunuz?»

Li Chang vakur bir sesle:

— Bu işle alâkadar oluşum seni ö'en oğlum gibi sevdiğimden ve seni onun yerine koyduğumdandır.» dedi ve bir cevap beklemeden minderinden kalkıp dükkânın karanlık bir tarafında kayboldu. Biraz sonra geldiği zaman gence ipliği kopmuş bir kucak dolusu inci uzatarak:

— İşte sana otuz beş incili bir gerdanlık! Etiketi üzerindedir. Baksana, kaç yazıyor?

— On şilin.

— Çok ucuz!»

Ve incilerin içinden iki tanesini seçip neş'eli bir tavırla gözüne tutarak:

— Oğlum, senin iyiliğini düşündüğüme eminsin ya?

— Şüphesiz, Efendim!

— Eğer, sırf senin saadetin endişesiyle sana bazı vesayada bulunsam harfiyen yaparmısın?

Genç isteksiz bir sesle:

— Yaparım.

— Sana, Viola nın aşkını pek yanlış muhakeme ettiğini göstermek istiyorum. Taklit elmas hediye etmekle ona neden hakaret etmiş olacaksın? Eğer o seni cidden seviyorsa hediye ettiğin şey bakırdan da olsa ne ehemmiyeti var?. Şimdi, bak oğlum, ona bu incilerden her gün bir tane götürüp gayet kıymetli hakikî inci diye verirsin ve itina ile saklamasını, fakat onu nereden elde ettiğini sormamasını, ertesi günü belki gene bir tane götüreceğini söylersin. İncileri koymak için sana vereceğim küçük kutuyu da ona götürürsün. İncilerin otuz kadarını, dediğim tarzda, hediye ettikten sonra bermutat onu ertesi akşam gene görmeğe gideceğini vadettiğin hâlde bir mektupla itizar eder, ona götürecek başka inci tedarik edemediğin için gidemediğini yazarsın. O zaman o sana: «Ben senin getireceğin inciyi değil, seni istiyorum!» diye cevap verir.. Nihayet inciler tamam olduğu vakit ona şu meâlde bir mektup gönderirsin: «Taklit elmas taciri Mr. Li Chang ın yanında adî bir çırak olmama rağmen beni sevdiğinize ve sevmekte devam edeceğinize eminim. Hediye ettiğim inciler taklit, kıymetsiz şeylerdir ve onları verirken söylediklerim benimle evlendiğin zaman kuvveden fiyle çıkarmak emelinde bulunduğum hulyalarımdan ibarettir.»

Genç telâşla:

— Kendisini aldattığımı anlayınca bana darılmazmı?

— Neden darılsın? Yoksa sen bir kadının aşkını satın almağımı tercih ediyorsun?

— Hayır!. Anlıyorum, siz bana onun aşkını tecrübe ettirmek istiyorsunuz!

— Bu ikiniz için de hayırlı olur, oğlum!

Carrington, kendisini silkerek azimkârane:

— Peki efendim! Bu dediğinizi yapacağım! Bunu sırf onun ne yüksek hilkatte bir kız olduğunu size isbat için yapacağım!»

*
* *

Bir ay sonra ihtiyar çinli sordu:

— Nasıl, oğlum, sevgilin hediyelerinden memnun oldumu?

— Evet, Efendim, çok memnun oldu.

— Hakikati söylemedin, ya?

— Hayır, tıpkı dediğiniz gibi yaptım.

— İncileri nereden bulduğunu hiç merak edip sormadımı?

— Hayır!

— Fakat, oğlum, sen onları bir yerden çalmış da olabilirdin!

— Tuhaf düşünüyorsunuz, Efendim!»

Li Chang nokta gibi ufak gözlerini kapayarak:

— Tuhaf düşünmüyorum, oğlum! Ona sen ayda ancak onbeş sterlin maaş aldığını söyledindi, değilmi?. Verdiğin inciler hakikî inci olsa tanesi en aşağı 60 sterlin edeceğini sevgilin elbette bilir. O hâlde nasıl olur da onları nereden ele geçirdiğini sormaz?»

Gencin yüzü şüphe bulutiyle karardı:

— Ne demek istiyorsunuz, Efendim? Yani incileri çalmış da olsam , onun buna ehemmiyet vermediğini mi anlatmak istiyorsunuz?»

Li Chang elini gencin omuzuna koyarak ona şefkatli bir nazarla baktı ve:

— Şimdi, oğlum, git ona dediğim gibi bir mektup yaz!» diyerek minderine doğru yürüdü.

O akşam Carrington çıktıktan sonra Li Chang daktilosuna derhâl avdet etmesine dair bir mektup yazmıştı; çünkü ihtiyar çinli kadınların – hattâ garp kadınlarının da - ahvali ruhiyelerine tamamile vakıf bir feylesofdu..

*
* *

Ertesi akşam Li Chang dükkânın arka tarafındaki minderine uzanmış çubuğunu içiyor, Carrington da postaya yetiştirilecek bir paketi hazırlıyordu. Bu aralık birden bire dükkânın kapısında iki kadın gölgesi peyda oldu.

Genç onları görür görmez heyecanla:

— Viola!

demişti.

Li Chang minderinden hafifce eğildi, Viola nın

yüzünü tetkik etti. Kendi kendine: «Çok güzel, fakat ruhsuz!» diye mırıldanıyordu. Kız dükkânda bir adım ilerledi. Gence müstehzi bir nazar fırlatarak:

— Demek, mücevherat mağazanız burası imiş!» Dedi. Sonra, camekândaki tozlu yalancı elmasları muhakkirane süzerek acı acı güldü:

— Size incilerinizi geri getirdim. Verecek başka bir budala bulduğumuz zaman onlara ihtiyacımız olabilir!»

Bunu söylerken elindeki kutuyu gencin yüzüne doğru fırlattı ve yanındaki kadınla beraber çıktı gitti.

Carrington donakalmıştı.

İhtiyar çinli kutuyu yerden alırken gencin ıztırabı karşısında göz yeşlarını zaptedemiyordu.

Carrington, elleri tezgâha dayalı, dudakları titriyerek boş nazarlarla duvara bakıyordu. Rengi kül gibi olmuştu.

Li Chang müteessir bir sesle:

— Bana gücenmedin ya, oğlum?

— Hayır.. Efendim!

— Oğlum, bunu sana olan muhabbetimden yaptım.

— Ona şüphem yok, Efendim. Ne kadar aldandığımı şimdi anlıyorum!»

Bu esnada dükkânın kapısından Miranda nın girdiğini gören ihtiyar çinli şataretli bir tavırla:

— A! İşte bizim küçük Miranda! Gel kızım, seni çok göreceğimiz geldi. Öyle değilmi, oğlum?

Miranda seri adımlarla doğrudan doğruya gencin yanına gelerek elinden tuttu ve heyecanla sordu:

— Bir kederiniz mi var?

İhtiyar çinli mütebessimane:

— Evet, büyük bir kederimiz var! Tatilden avdetinde sana nasıl bir hediye verelim diye düşünüyorduk.. Oğlum sana ancak bu küçük inci gerdanlığı verebileceğini söyleyordu..»

Li Chang bir taraftan da gencin şaşkın yüzüne bakıyordu. Sonra kutuyu açıp incileri Mirandaya gösterdi. Carrington hiç bir şey demiyordu.

İhtiyar adam gene beşuş bir çehre ile kıza:

— İstersen bunları camekândakilerden her hangi biriyle değiştirebilirsin!» dedi.

Miranda:

— Hayır.. Hayır! Eğer onları bana hakikaten Carrington veriyorsa dünyada başka hiç bir şeyle değişmem!

— Onları sana oğlum hediye ediyor. Bu gece kasamda kalsın. Yarın sana kendi elile verir!»

Li Cang, yaptığı işten memnun, elindeki incileri kocaman yeşil kasasına yerleştirdi. Bu inciler, üç bin isterlin kiymetinde mükemmel hakikî incilerdi!.

İşte, ihtiyar çinli böyle garip; böyle iyi kalpli, ince hisli bir adamdı!

BAHARIN SİİRİ

Bugün bütün sakızlar yepi bir filiz verdi,
Yarın güneş doğarken bu koncada açacak
Güller uryan göğsünü bülbüllere gösterdi,
Oh! artık çiçeklerim koku ve renk saçacak.

Yine renkle dolacak, bahçemin her köşesi,
Gelincikler bahçemin hududunu çizecek;
Duyacağım gülümün bağrında bülbül sesi
Bahçemi süsleyecek gelin gibi her çiçek.

Sünbülümün göğsünü eşleyecek bir arı
Kışlık örtülerini sıyıracak karınca,
Serçeler doldurucak öbek öbek dalları
Güneş sulara düşüp, ufuklar kararınca..

Geceleri «ay» gümüş halı serecek yere
Uzaktaki çağlayan serenad okuyacak,
Çiğden yer yer inciler düşerken çiçeklere
Rüzgârlar hafif hafif toprağı dokuyacak..

Baharın tatlı itri göğsümü doldururken
Uykumu getirecek gözlerime bir peri,
Sabahları serçeler penceremi vururken
Alnımda dolaşacak güneşin şen elleri..

Bütün kışa katlandım, ben bunları beklerken
Bugün küskün gönlümde bir çocuk sevinci var
Henuz dağlarda kışın soğuğu emeklerken
Bana bir neş'e verdi, bahçemi yapdı bahar...

1 – Nisan – 930

Emin Halil

MACAULAY

(1800—1859)

Yazan: *İBRAHİM HOYİ*

Macaulay on dokuzuncu asrın dikkate değer simalarından biridir.

Carlyle çalışmaya dair yazılarda bulunur, (Dickens) fikaranın vaziyetini düzeltmek için romanlarını yazarken, Macaulay fikrince devrin en mühim işi olarak addettiği, meşhur teceddüt lâyihasının kabul edilmesine, yazılarıyle, hitabe ve konferanslarile çalıştı.

O asırdaki bir çok sivrilmiş adamlar gibi, Macaulay'de edip olmaktan ziyade,amelî bir iş adamidi. Evet, hiç şüphe yok ki, yazılarında dehayı bilûrlandıran, hayal kuvveti ile içe bakışları, engin hayatını bulamıyoruz. Bunun yerine, karşımızda, geçmişteki tecrübelerine dayanan ve bu emniyet ve kuvvetle mevcut meselelere sağlam, amelî kafa ile bakan ve halle uğraşan bir varlık görüyoruz.

Macaulay aynı zamanda seciyesinin yüksekliği, şen mevcudiyeti ve harikulâde zekâsı ile, göçmekte olan dünyanın kalanlarına insanca yaşamak nümunesidir.

Macaulay 1800 senesinde doğdu. Babası aslında İskoçya'lı idi. Bir müddet, Sierradeone'da serbest zenciler müstemlekesinde valilik etmiş, ömrünün büyük bir kısmını esir ticaretinin kaldırılması için sarf etmişti. Annesi, hassas, zeki bir kadındı. Oğlunda da, aynı izleri görüyoruz. Nasirin, ailesine karşı bağlamışını ve bu iki şefkatli varlıkların tesirlerini, hakkında yazılmış olan bir biyografide pek güzel okuyoruz.

Macaulay çocukken tıpkı Coleridge'i andırıyordu. Üç yaşında iken ihtirasla okumaya başlamıştı. Beşinde kitap gibi konuşuyordu. On yaşında, müteaddit dualar, manzum hikâyeler, hiristiyanlığa dair düşünceler, ve heyecanlı bir destani manzumeden maada, kısaltılmış umumi tarihi de yazmıştı. Çabuk okumak adeti çocukluğunda başlanış, bütün ömrünce devam etmiş, ve okuduğu, hayır, yuttuğu kitapların sayısını ve cinsini saymak adetâ imkânsız bir hale gelmiştir. Hafızası harikulâde idi. Ezberinde yalnız, muhtelif beyitler, şiirlerden parçalar yoktu, meselâ Milton'un Kaybolmuş Cennet gibi muazzam manzum eserinin hepsini, hattâ bir çok romanları, noktası noktasına, su gibi tekrarlardı.

Bir kere hafızasını tecrübe için, kırk sene evvel bir kahvede gazetede okumuş olduğu iki manzumeyi ezberdan okumuştu.

Bu harikulâde çocuk 12 yaşında iken hususi bir mektebe gönderildi ve on sekizinde de, İngiliz edebiyatına hizmet eden bir çok ediplerin feyiz aldığı Cambridge, Trinity College e girdi. Burada klasik eserlerle uğraşan ve parlak bir hatip olarak tanıldı. Lâkin riyaziyede tam manasile son safta kalanlardandı. Annesine bu hususta yazdığı bir mektupta şu satırlar vardı:

« Bu ilimden nefretimi anlatacak kelimeler bulmakta güçlük çekiyorum. Anneciğim. Riyaziye sözde dimağı terbiye edermiş. Ne münasebet: Buna fikri aç brakmak, hapsetmek, hattâ malıv... etmek desek daha yakışık alır... »

Son devresindeki yazılarında ilimle bağdaşamamazlığının izlerini bulmaktayız.

Macaulay kolej tahsilinden sonra, hukuku bitirdi ve baroya kabul edildi. Siyasetten ziyadesile hoşlanıyordu. Bunun tabii neticesi olarak 1830 senesinde parlamentoya aza seçildi, ve kısa bir zaman içinde liberallerin en nafiz ve kuvvetli münakaşacısı, ve kıymetli hatibi olarak şöhret buldu.

Meşhur Gladstone ondan bahsederken «Konuşmak üzere ayağa kalktığı ve söze başladığı zaman bütün salonu dikkate davet eden trampet çalınıyor sanılırdı.» derdi. Mebus seçildiği vakit parasız,ve babasının malını mülkünü kayb etmesinden dolayı da, bakıma muhtaç erkek ve kız kardeşleri vardı. Bununla beraber yılmadı. Bütün bu güçlükleri neşe ile karşıladı ve az bir zamanda ailesile kendisini refaha ulaştırdı.

Siyaset âleminde de pek çabuk ilerledi. Bu iltimas veyahut dolap çevirmekten ileri gelmemiş, bilakis, yüksek seciyesi, altın gibi huyu, çok çalışması ve en nihayet öz kabiliyet ve istidadı kendisini bu mevkie çıkartmıştı. Bir çok defalar mebus, Hindistan yüksek şurasına adli müşavir, ve nazır oldu. 1857 senesinde kendisine baronluk rütbesi verildi.

Macaulay'in edebî hayatı kolejde, mektep mecmuasına yazdığı destan ve tenkit ve mülâhazalarla başladı.

Sonraları, resmî işleri bir çok vaktini aldığından, parlak yazı ve eserlerini sabahları gayet erken veyahut da gece geç vakit yazmıştı.

Meşhur Milton eserinin 1825 senesinde « Edinburglı » mecmuasında neşredilmesi, okuyucu kitlesi arasında pek büyük bir alâka uyandırdı, ve bu alâka, Macaulay'in tamam yirmi sene mecmualara yazdığı müddetçe eksilmedi. Daima ve daima arttı. 1842 de « Eski Roma halkı » ve 1843 de de üç ciltlik eseleri çıktı.

Macaulay dinî musamaha hususunda çabuk tedbirler alınması taraftariydi. Bu, parlamentodan düşmesine, mebusluktan çekilmesine sebep, fakat pek de isabet oldu. Zira, böylelikle (İngiltere tarihi) gibi senelerden beri düşündüğü muazzam eseri yazmak vesilesi meydana çıktı. 1848 de çıkan ilk iki cilt, pek büyük bir şöhret kazandı ve adeta kapışıldı. 1855 de çıkan üçüncü ve dördüncü ciltler de ümit edilmiyecek derecede bir takdir ile karşılandı. Eserinin, artık son kısımlariyle uğraşırken 1859 senesinde fücceten öldü. Ve yine bir çok yüksek şahsiyetlerin gömüldüğü Westminster Abbey'de, şairler köşesinde Addisur'un yanına gömüldü.

Eserleri : (Miltona dair düşünceler) i, Macaulay'in, bütün yazılarına adetâ bir anahtar, bir nümune teşkil eder. Bu eseri okurken sadece Miltonu öğrenmiş olmayoruz. Aynı zamanda, yaşadığı devri ve mühim vakalarını da gözümüzün önünde canlandırıyoruz. Hele eserdeki o tarih çeşnisi, pek tatlı ve hoştur. İşte Macaulay, bu kitabile tarihi ve edebiyatı birbirine mezceden yazıcılardan biri olmuştur.

Macaulay'in en bariz vasfı, dikkate şayan derecede pürüzsüz, kandırıcı ve hâkim üslûbudur. Okuduklarını eyi hazmetmiş bir dimağın, kısmen gayri şuuri olarak başka yazıcıları taklit, kısmen de zati istidadının mahsulü olarak meydana çıkan bu üslûp bu harikulâde varlığın bütün eserlerinde göze çarpar.

Eserleri iki kısma ayrılabilir:

A – Edebî yahut tenkîdî,

B – Tarihî.

Edebî eselerden en iyileri, Milton, Addison, Golds mith, Byron, Bacon ve Johnson'a dair olanlarla,

Tarihî kısımdan da, Mirabo Warren Hostiings Von Ranke nin papalık tarihine, büyük Frederik'e dair yazılanlardır. Bu eselerden bir çoğu,muharririn devlet işlerile meşgul olduğu en mesuliyetli zamanlarda ve aşağı yukarı yirmi sene içinde yazılmıştır.

Bu eselerin bir çoğunda yalnız bir taraflı düşüncenin izlerini buluruz. Bununla beraber okumaya değer.

Eski roma halkı – Macaulay'in en eyi manzum eseridir. Skotvari yazılmış, müteaddit destanlardan toplanmıştır. Eski destan şairlerinin usulünü takip etmiyen Macaulay'in şiirlerinde temellendirdiği hareket, vatanseverlik, cesaret, azim ve iman motifleri halkın ruhunda pek büyük akisler uyandırmış ve bu şiir mecmuasını, aranır, sevilir bir kitap haline getirmişti.

İngiltere Tarihi – Macaulay'in şaheseridir. 1685 senesinden 1830 senesine kadarki vekayii kaydedecek olan bu muazzam eserin beş cildini yazabilen Macaulay o kadar teferruata girişmişti ki, bu beş cildinde ancak ve ancak 19 senelik bir tarih toplanabilmiştir. Tarih yazmak hususunda Macaulay ilk önce aslî vesikaları arar bulur, yüzlerce sahifeler okur, tasvir edeceği yerleri bizzat gidip görürdü. Romancı Thackerey « bir satır yazmak için yirmi kitap okur, ve bir mecellelik tesvir içinde yüz kilometre yol yürür » derken, her halde fazla mübalağada bulunmuş olmayordu.

Asli vesikaları bulmakta, ilmî surette çalışan muharrir, matyerlerini adetâ bir romancı, veyahut bir piyes muharriri gibi kullanırdı. Yani tarihi alelâde, dar bir çerçeve içinde hapsetmez. Onu roman gibi tatlı tatlı okunacak bir şekilde meydana getirirdi. (Emil Ludvig.André Maurois da bu yolda yürüdüklerinden, bu günün « şöhret » i olmuşlardır.)

Umumî vasıflar : Macaulay'i okuyanlar, onda şu üç bariz vasfı görürler.

1 — Macaulay'in yazı sanatı, bir edebiyatçının sanatından ziyade kuvvetli bir hatibin izlerini taşır.

Lisana fevkalâde hakimdir. Dolayısile anlatmak istediği şeyi göze çarpan cümleler, kuvvetli tezatlar, fikra ve tasvirlerle ifade eder. Üslûbu o kadar temiz, o kadar akıcıdır ki, başından sonuna kadar karilerinin alâkasını çeker.

2 — Macaulay'in öz cevaliyeti, heyecanı ve neşesi, bir satırını okuyana hemen geçer. Çünkü kendisinin söylediği gibi yazarken, sırf kendisi ve fikrî istirahati için yazar.

3 — Macaulay'in bazı kusurları vardır:

Muharrir, o kadar çok okur ve ezberler ki, düşünmeğe ve yahut, fazla bir fikirde durmaya vakti yoktur. Onun için; daima yazar, etrafını düşünmeden, fikri ihtilâlinin şevkiyle anlatır, anlatır. Fakat tenkidi veya tarihi bir eserin ilk vasfı, tarihi hakikatlere uygun, ikincisi de alâka verici olmak icap ettiğini düşünmez.

Şöhretin en olgun devresinde yazmış olduğu mektuplardan birindeki şu satırlar, bize Macaulay'in hayatı, düşünce ve eserleri hakkında açık bir kanaat verebilir :

«Açık olarak şunu söyliyebilirim ki, senelerdir şimdiki gibi mesut ve bahtiyar olmamıştım. Serbestim, müstakilim. Parlamentoda bulunuyorum. Ailem refah içinde. Edebiyat için epeyce vaktim var. Lâkin para için yazmak ihtiyacına düşmüş değilim.

«Eğer ksrşıma çıkacak işlerden bir tanesini seçmem icap etseydi, her halde şimdiki vaziyetimi tercih ederdim. Samimî olarak kaydedeyim ki, halimden cidden memnunum.. »

KÖY HEKİMİ

Katharine Taylor'dan *Nakleden : SENİHA SAMİ*

Doktor Watt, pek kıymetli fırsatlar kaçırdığını, hekimlikte yükselmesine, pek çok mânialar olduğunu düşünüyordu. Bazan da köy hekimi olarak kalması mukadder olduğu kanaatile müteselli olurdu.

Yaşı otuza yaklaştığı senelerde meşhur bir cerrahın yanına muavin olarak gidecekti. Fakat giderse köydeki hastalar kime kalacaktı? Küçük Abner'in süt içmekte devam etmesine kim nezaret edecek, Mamie'nin her sene birer – ve bazan ikişer – dünyaya getirdiği çocuklara kim bakacaktı?

O parlak teklifi reddetti. Cerrah kendisine sordu:

— Demek oluyor ki hayatınızı hayır işlerine bağlıyarak şu köyde gömülü mü kalacaksınız?

Genç hekim kızarak mırıldandı : – Sebeplerini izah etmek pek güç.

Cerrah: – Şüphesiz, dedi ve biraz gülümsedi, sonra birdenbire hiddetlendi: – Burada kalırsanız ne olacağınızı ben size söyleyeyim. Sizin istidadınızın farkına vardım. Hatta bir çok kimseler bunun farkına varmıştır. Yaşamalarında ve ölmelerinde hiç bir ehemmiyet olmıyan bir takım acezeye arkanızı çevirebilecek kadar metanet gösterebilirseniz büyük bir hekim olursunuz. Yoksa, sizi kimse sorup aramaz. Kimsesiz, parasız, çalışır, cabalar gidersiniz.

Bu sözlere verilecek hiç bir cevap yoktu. Mahzun düşünceli köyüne döndü.

Köyden vazgeçmek lâzım geldiğini pek âlâ anlayordu. Fakat küçük Abner ile Mamie'nin akıbeti ne olacağını pek idrâk edemiyordu. O gece muayenesinde etrafına bakınarak hangi eşya götürmeye değer diye düşündü. Yazı masasının çekmelerini tersine çevirdi, içindekileri gözden geçirdi. Üst çekmeden cevizler çıktı. Çıbanını açtığı bir hasta tarafından ücret yerine verilmişti.

İkinci çekmeden sargılar çıktı. Birisini eline aldı; üstünde yağ lekesi vardı. Bir gün ihtiyar Andrew'in telâş ile koşarak geldiğini hatırladı:

— Bizim kız gaz lambasını devirdi, yandı, diyordu. Vizitenize kaç para istersiniz.

Genç hekim sormuştu: – Sen ne verirsin?

— Yarım dolardan bir para fazla vermem.

Genç hekim: – Şimdi geliyorum, diyerek, yarım dolara bir can kurtarmaya gitmişti.

Yine aynı çekmede hâreli ipekten bir kitap nişanı üzerinde intizamsız işlenmiş bir yazıda «Allahın Rezzakı – âlem» olduğu beyan ediliyordu. Doktor Watt bir gece İrlandalının çiftliğine gitmişti. Çocuk kuş palazından yatıyordu, boğulmak üzere idi. Çocuğu muayene ederken annesi lambayı tutuyordu; gözlerinden yaşlar akıyordu.

Hekime: – Siz gelinceye kadar ne korkular geçirdim, demişti.

Böyle geceler kendisini genç yaşında ihtiyarlatmaya başlamıştı.

Alt çekmeden yine bir çok hırdavat arasından yapağı yünü çıktı. Onu da Mrs. Arhime vermişti. Biçare kadın istirahate muhtac olduğu halde buna imkân yoktu, ameliyat yapılmasını da istemiyordu:– Siz bile beni kurtaramazsınız, doktor, diyordu. Fakat bizim küçükler var... Biliyorsunuz ya, beş tane...Beni bir sene daha yaşatabilseniz Molly bir kerre on dört yaşını doldursa kardeşlerine bakabilir...

Adeta Allaha niyaz eder gibi ömürlerinin ölçüsünü ondan soruyorlardı. Hakikat Mrs. Arhime'yi, hatta onun gibi bir çok fakîr aile analarını, çocuklarından biri yerini tutabileceği zamana kadar yaşatmaya muvaffak olmuştu.

Yazı masasının alt çekmesini kapadı. Köyden ayrılamıyacağına kani oldu. Alnının terini sildi: –Ya Rabbi, dedi, ben bunları terk edemeyeceğim. Bu, bende bir ahlâk za'fına delâlet ettiğini biliyorum, fakat elimde değil. Gidemem. Taksiratımı sen aff eyle.

Hayatta muvaffak olmıyacağına, sonuna kadar köy hekimi olarak sürüneceğine artık kani olmuştu.

***

Fakat genç yaşında dul kalan hemşiresi Lucy, oğlu ile birlikte yanına gelince Doktor Watt kendi irişemediği gayeye o çocuğu iriştirmeye karar verdi.

Hastalarını ziyarete giderken çocuğu da götürürdü ve yolda konuşurlardı; bir gün: – Seni Viyana'ya göndermeyi beceririz, dedi.

Çocuk: – Peki, cevabını verdi.

— Hiç olmazsa bir sene kalırsın.

— Peki.

— Nasıl?

Jim, dayısını ameliyat odasından dışarı çıkardı. Mükemmel surette manikürlü beyaz elini dayısının eski ceketinin koluna koydu, ve izahı etmeye tenezzül etti: – Yani, bir zevcede arzu ettiğim evsaf haizdir.

Doktor dehlizde durdu ve sordu: – Aranızda bir şey kararlaştırıldı mı?

Jim gülümsedi: – Öyle gibi, dedi.

Dayısı pek hoşuna gidiyordu. Biraz da acıyordu. Hasta Rabecca ile gidip görüşmesini teklif etmesi pek lâtifti. Öyle yorgun ve bitap olduğuna hiç şaşmıyordu.

Doktor Watt: – Doğrusu bu havadise çok memnun oldum, dedi. Başını sallayarak gülümssdi ve ilâve etti :

— Böyle şeyler hiç bana tesadüf etmedi. Fakat senin sayende bunu da gördüm.

Çekmesindeki Viyana'dan gönderilmiş bir yığın mektubu düşündü ve mırıldandı:– Sen benim gönlümü nasıl tatmin ettiğini bilmezsin. Vaktile zihnimde kendi hayatım için kurduğum hulyaların hep senin hayatında tahakkuk ettiğini gördüm.

Şimdi de Miss Cynthia ile evlenecksin. Fevkalâde güzel, kibar kız!

Jim tadsik etti: – Öyle. Saatine baktı. Artık bana müsaade edin. Babcok ile öğle yemeğinde buluşmak üzere sözleştik.

Doktor Watt inanamıyordu : – Babcok mu? Şu meşhur Babcok ?

— Tabii. Seririyat için geldi.

Doktor watt düşündü. Jim, Babcok ile yemek yiyecek olduğu halde hiç de ehemmiyeti yokmuş gibi söyleyordu. Hastahaneden çıkmadan evvel her tarafı dolaşmıya karar verdi. O büyük adama bir tarafta gözü ilişebilirse ömrü oldukça unutulmaz bir hatıra olurdu.

Huşu' ile sordu : – Nasıl bir adam?

Jim'in artık içi sıkılmıştı : — Bayağı bir adam, dedi.

Doktor watt biraz tereddüd ettikten sonra dedi ki: – Jim, şöyle bir söz sırası gelirse Doktor Babcoka, eserlerinden ihtiyar bir köy hekiminin ne kadar çok istifade ettiğini söyleyiversen... Vakıa ehemmiyetsiz bir şey, fakat belki hoşuna gider.

Doktor Watt otomobiline bindi. Yolu üstünde bulunan bir çiçekçi dükkânı önünde durdu. Pembe kâğıttan örülmüş bir sargı içinde bir saksı parlak mor sinerya çiçeği aldı, Miss Cynthia'nın adresine gönderdi, çiçeklerle birlikte gönderdiği kartının üstüne de şu sözleri yazdı: «Çok güzel bir hanıma ufak bir nişan hediyesi.» Onun memnun olacağını düşünmekten hasıl olan bir memnuniyetle evine avdet etti.

Fakat içeri girince sevinci sönmeye başladı. Hep hastahaneyi düşünüyordu; oradaki faaliyeti, Jim'in halini gözünün önüne getirdi. Babcok ile yemek yemeye gidiyordu.

Bunları Jim için fazla bulmıyordu. Fakat kendi hayatı pek boş görünüyordu.

Kendi nasibi köy kulübeleri ve bunlarda kendisini bekleyen fakir köylüler idi.

Hayatında iftihar edecek hiç bir şey yoktu.

Şehre gidip gelmek de artık büyük bir yorgunluk idi. Yaşı ilerlemişti.

Telefon çaldı. Açtı.

— Onların fenni daha yüksek değil; fakat hastahanelerinde her türlü vak'aları tetkik etmek fırsatı vardır. Benim bir sınıf arkadaşım vardı, mektepte iken hiç de parlak değildi; fakat şimdi meşhur oldu. Viyana'ya gitti de onun için.

Yolda uzun uzadıya konuşurlar, sonra bir kulubenin kapısı önünde dururlar, doktor, çantası elinde, içeri girerdi.

Jim öğrenmişti, uzun çanta doğuma alâmet idi. Kendisinin bu sanat ile vakit geçirmeye niyeti yoktu. Fakat – onun nazarında ihtiyar bir adam olan – dayısı pek alâkadar olurdu. Bazan saatlerce içerde kaldıktan sonra beşuş bir çehre ile çıkar, müjde verirdi: – Güzel bir oğlan... (Yahut) bir kızımız oldu.

Fakat iyi bir netice hasıl olmadığı zamanlar pek meyus olurdu.

Jim on altı yaşına gelince karar verdi: bir hekim müşterilerini idare etmeli, onlara esir olmamalı.

On yedi yaşına gelince dayısının hiç bir zaman terekki etmeyeceğine kani oldu.

Yirmi iki yaşına gelince büyük hekimlerin nasıl şöhret kazandıklarını dayısına izah etti.

Seneler geçti. Doktor Watt altmış yaşına yaklaşmıştı, fakat gece yarıları – ilk zamanlarında tek atlı arabasında, sonraları da otomobilinde – hastalarına koşmaktan vücudu öyle yıpranmıştı ki seksen yaşında bir ihtiyar, hem de yorgun bir ihtiyar gibi görünüyordu.

Halbuki şimdiki halk genç, dinç, elbisesi iyi ütülenmiş, tırnakları cilâlı hekimlerden hoşlanırlar.

Bir gün muayenehanesinde otururken hep bunları düşünüyordu. Eşyası da eskimişti. O sabah Rebecca'yı yirmi mil mesafede şehir hastahanesine götürmek icabediyordu.

Büyük, modern hastahanelerde Doktor Watt adeta mahcup bir vaz'iyette kalırdı. Oradaki yeni alât ve edevatın yarısına aklı ermeyordu. Dehlizlerden ayağının ucuna basarak yürüdü.

Üç gün sonra Jim, Rebecca'ya ameliyat yapacak, ameliyattan evvel de yeni bir tedavi usulünü tatbik edecekti.

Rebecca yatağına yatırıldıktan sonra Doktor Watt yanına gitti, oturdu. Genç kadın onu yanından ayırmak istemiyordu.

Tereddüt ederek: – Doktor... dedi.

— Ne var yavrum? (Rebecca onun elinde doğmuştu).

— Doktor, ben kurtulmayacak olursam bizim küçükle meşgul olursunuz, değil mi? Öyle çabuk soğuk alır ki...

— Sen hiç üzülme, ben ona bakarım.

— Bilmez miyim? Fakat bir kerre de ağzınızdan işitmek yüreğime kuvvet veriyor.

— Şimdi ben doğru sizin eve gidiyorum. Ona bir küçük kutu içinde şekerli haplar vereceğim.

Rebecca mes'ut bir tebessümle: – Ne kadar sevinecektir; dedi. Yattığı yerde çocuğunu düşünüyordu, fakat ihtiyar hekimin yanında bulunması kendisine büyük bir emniyet veriyordu.

— Sen hiç üzülme. Ameliyatı bizim hemşirezade yapacak.

— Biliyorum.

— Bu günkü günde ondan iyi cerrahı yoktur.

— Biliyorum.

— Mükemmel bir cerrahtır.

— Ben bilmez miyim, doktor.

Hastahaneden çıkmadan evvel hemşirezadesini aradı. Jim ameliyattan geliyordu, beyaz gömlekle karşısına çıktı, ağzını örten stérilizé gazı aşağı çekti.

Doktor Watt imrenerek sordu: – Ne yapıyordun?

— Basit bir apandisit.

— Ya? Rebecca'yı getirdim.

— Pek âlâ.

Bir hastabakıcı Jim'in beyaz gömleğini aldı. Başka bir hasta bakıcı, elinde bir losyon olduğu halde bekleyordu. Köşede birisi aletleri temizliyordu.

Doktor Watt: – Biraz sinirliliği var, dedi.

Jim sordu: – Salı günü için kaydetmiştik; değil mi?

— Evet, Salı günü, saat 10 da. Jim, ameliyattan evvel gidip kendisile konuşsan içi rahat ederdi.

— Aman, dayıcığım..

— Belki, vaktin müsait değil.

— Maalesef bu hafta vaktim pek dolu. Etıbba Cemiyeti içtimaına geliyor musunuz?

— Eğer vakit bulursam. Hilda'nın çocuğu zatürree oldu. Sıkça yoklamaya mecburum. Hilda'yı hatırladın mı? Jones'ın kızı. Çınar sokağındaki büyük evde oturuyor.

Jim hatırlayamadı.

Ellerini yıkamıştı. Doktor Watt, elbisesine merakla baktı. Her halde büyük bir terziden çıktığı belliydi. Sordu: – Bu günkü işin bitti mi?

— Hayır saat ikide bir ulser duodenal var. Meraklı bir vak'a.

Doktor Watt:–Keşki vaktim olsa da kalabilsem, ben de görürdüm, dedi. Fakat artık gitmeliyim.

Kapıya doğru döndü. Bir şey hatırına geldi. Bir az tereddüt ederek yine geri döndü ve sordu: – Miss Cynthia nasıl?

— Pek iyidir. O da sizi soruyordu, dayı.

Doktor Watt büyük bir samimiyetle dedi ki:–Çok iyi bir kız. Öyle kibar bir aileye mensup olduğu halde hiç de kibirli değil.

Bu söz her ne sebeptense Jim'in pek hoşuna gitmedi. Mırıldandı:–İctimaî mevkii emniyet vericidir.

— Doktor, Greiner'in evine geliniz. Çocuğa havale geldi.

Yavaşça yerinden kalktı, çantasını hazırladı. Avdet ederken belki Hiram'ın evine uğrayabilirdi. Kendisi için fazla bir yorgunluk olmıyacaktı. Himram'ın da ağrılarını anlattıkça içi hafifledi.

O sırada yazı masasının üstündeki küçük bir paket ilk defa olarak gözüne ilişti. Açtı. İçinden eskice bir cüzdan ve bunun içinden de bir mektup çıktı. Okudu:

« Aziz Doktor, bu cüzdan Henry'nin idi. Size para yermediğim için belki bu da işinize yarar diye düşündüm. »

İmza Henry'nin zevcesine aitti.

Doktor watt kendi kendine: – Zavallı kadın! dedi.

Birden bire tekrar iskemlesine oturmaya mecbur oldu. Cüzdanı elinde tutuyordu; fakat onu görmeyordu, hastahane ve oradaki kalabalık gözünün önüne geldi. Neden kendini o kadar ihtiyar, âciz ve mağlup hissediyordu?

Fakir kadının hediyesinden dolayı pek mütehassis olmuştu. Jim cüzdanı görse şüphesiz gülerdi, fakat hayatta muvaffakıyetsizliğin bazı nevileri vardı ki diğerleri kadar kötü değildi. Maamafi muvaffakıyetsizlikten ibaretti.

Jim, Babcok ile birlikte yemek yeyecekti.

Gözleri ağrıyordu. Acaba bunun sebebi ne olabilirdi? Düşündü: – Galiba benim dünyada en ziyade görüşmek istediğim adam Babcok idi.

Çocuğun havaleye tutulduğunu hatırlayarak ayağa kalktı. Telesla hazırlandı. Kendisini beklediklerini düşünerek müteezzi oldu.

Yolda giderken düşünüyordu: – Jim, Babcok ile birlikte yemek yemiştir.

Hastahaneye gidip Rebecca'yı bir daha görmek lâzımdı; çünkü belki Jim onu ziyaret etmeye vakit bulamazdı. Jim bu cihetî anlayamazdı, fakat kadının maneviyatını yükseltmek lâzımdı. Soyunda hep zaif insanlar vardı

Evin önüne gelince kapı açıldı. Muzafferane bir nida yükseldi: – Anne, doktor geldi!

Otomobili durdurttu, çantasını aldı, kapıya giden yoldan yürüdü.

İçeri girerken: – Hiç telâş etmeyin, dedi. Şimdi bir şeysi kalmaz!

Pek çok sıcak su lâzımdı. Şehirdeki hekimler belki ismini bile işitmediği bir nevi şua kullanırlardı; fakat sıcak su ile çocuğu kurtaracaktı. Yapılacak tedaviye nezaret etmek üzere oturdu, bekledi.

Babası sıkılarak odaya girdi; – Doktor, şimdi size bir şey veremiyeceğim.

— Zararı yok.

Kadın, çocuğun yüzünden gözlerini kaldırdı: Allah gibi imdadımıza yetiştiniz, dedi.

Hekim gülümsedi: – Evvel Allah, sonra köy hekimi, daima hazırdır.

Giderken, bir küçük kız eteğine yapışmış, arkasından geliyordu. Kadın, küçük çocuğu kucağında, kapının eşiğinde duruyordu.

(*Bitmedi*)

ŞİİRLER

GÖZ YAŞLARI

Dün sevgilimin gözlerinin hüznü derindi
Dağlar kararırken kuruyan bahçeme indi
Germişti hazan tarhlarımın bağrında pusu
Yaprakların artık neşrettiği küf kokusu
Gül bahçesinin ıtrını duydum nefesinde
Sevgilimin hatıralar gizliydi sesinde
Anlat bana ey konca güzel hicran geçecekmi
Sahrasına vuslat bizi bir an çekecekmi?

Bir an dilerim ruhlarımız sarsın yine arşı
Yaysın yine uzlet aşkımızı dağlara karşı
Seyre dalaraktan kararan dağ başlarını
Gizleme gel göreyim gözlerinin yaşlarını
Sanırım burkuldu da göğsün en ince yerinden
Sıyrılıyormu mazi bir an perdelerinden
Artık o güzel günlerimin aksi uzaktır
Yadında gönül burkulacak burkulacaktır
Duymam yaşasam da o büyük hazzı derinden
Ben bir kuş gibiyim ki vurulmuş gözlerinden
Kırmış onu tali en ince yerinden belli
Duymaz avcunun okşayışından da teselli

Git güzelim çarpsın yine göğsün benden uzak
Firkat yine bir dem bana bir haz duyduracak
Git güzelim yolları artık sardı karanlık
Git güzelim sana artık yalvardı karanlık
Ben sana hasret kalayım mecnun gibi dağda
Gel yine bir gün uyalım mazideki yâda

Bedi Şahap

AKŞAM

Akşamı, kızıl ufukta sönen bir alev gibi
Mor dağların semaya açık sinesindeki
Boşlukta kaybolan güneşin son müsahibi...

Renkler onun elinde olur bazı ıztırap.
Hırçınlaşır içinde günün izlerindeki
Son çizgiden kalan ölü bir aşk ve inzivâ!..

Nevhiz Fikret

ÇAMAŞIR İPLERİ

Karşı damda gördüğüm yeşil, beyaz, sarı, mor
Bu çamaşır ipleri bu çamaşır ipleri
Üstüne bir genç kızın elleri dokunuyor
Bu çamaşır ipleri bu çamaşır ipleri

Bunun gibi titremem seyrine bir filmin,
En tatlı saatimdir en tatlı emelimin,
Tutmak istediği şey bir nefesken elinin
Bu çamaşır ipleri bu çamaşır ipleri

Böyle ipler yerine gergin sinirlerimdir
Bethinliğim bu kız ki; hisli emellerimdir
Değişen çamaşırlar, değişen dertlerimdir
Bu çamaşır ipleri bu çamaşır ipleri

Salâhattin Edip

KIŞ AKŞAMI

Soluyan bacaların beyaz nefeslerini,
Hırsla koşan bir rüzgâr bağrında parçalayor..
Sokaklar emiyorlar şehrin son seslerini..

Sanki ısınmak için çırpınan son ziyalar..
Alevlenmiş camları titreşerek yalayor,
Tepeler işleyorlar ufka solgun oyalar..

Bembeyaz bahçelerde çırpınarak ağaçlar,
Bellerini bükerek rüzgâra çevirdiler..
Gölgelendi akşamla etraftaki yamaçlar..

Çalkalandı ziyalar dağlara aksederek..
Bir dağın arkasına güneşi devirdiler,
Mumyalaşmış hayaller ufukta raksederek...

Hayrettin Sâlim

BİZİM TÜRKÜMÜZ

Bastığım iz izmidir.
Yol yürüyen dizimdir.
Salonlar sizin olsun
Yeşil-kırlar bizimdir...

Bir yeşil çini kadar
Bize hem dost, hem de yar :
Ruhumuzda, sallanan
Başkaların zevkivar...

Çiftçi ile yoldaşız biz,
Kağnı ile sırdaşız biz.
Toprak bizim Kâbemiz;
Secde eden başız biz...

Tevfik Vural

DARÜLBEDAYİDE

TİYATROMUZDA BUHRAN

YAŞAR NABİ

Tiyatromuz derken, pek tabiî, memleketin biricik sanat müessesesi olan Darülbedayii kast ediyorum. Ve bu biricik sanat müessesesinin bir iki seneden beri bir buhran devresi geçirmekte olduğu da herkesçe malûmdur. Bahsettiğim buhran iktisadi değildir. Şehir tiyatrosunun hasılatı diğer seneleri imrendirecek rakkamlara çıkıyor. Hayır, benim söylemek istediğim buhran, iktisadî buhranla yakından alâkadar gösterilmek istenilen, fakat alâkanın ne dereceye kadar sıhhatli olduğunu tahmin edemediğim sanat buhranıdır. Bu sanat buhranı Darülbedayide bu sene en had devresine girdi.

Mevsimin yarısına yakın bir kısmını birbirinden kötü ve tiyatromuza yakışmayan iki operet taslağı işgal etti. Şimdi Darülbedayi mevsimin üçüncü operetini hazırlamakla meşgul. Sâyi meşkûr olsun!

Şimdiye kadar oynanılan eserler içinde, Musahip Zadenin mörs ve tarih itibarile kıymeti olan Pazartesi – Perşembesini saymazsak, geriye ciddi eser namına bir Yedi Köyün Zeynebi ile bir de Ölü Evi kalıyor.

Bunlardan birincisi adaptasyonundaki muvaffakıyetsizliği, ikincisi de bizim için henüz çok mufrit olan yeniliği yüzünden sahnemiz için kazanç sayılabilecek eserler değillerdi. Bunların haricinde Darülbedayiin, bu seneki faaliyeti malûm operetlerile bir kaç vodvile ve eski bazı eserlerin tekrarlarına inhisar etti.

Halbuki bu mevsim, Darülbedayie verilen telif eserlerin en bol olduğu mevsimdi. Ve bu eserler, öyle sanıyorum ki, yalnız kemmiyet değil, keyfiyet itibarile da geçen senelerden üstündür. Böyle olduğu halde, Darülbedayi, bunlardan yukarıda zikrettiğimiz Musahip Zadenin ve Nazım Hikmetin komedilerinden maadasını sahneye koyamadı. Niçin? Aralarında her halde Bir Ölü Evinden çok daha fazla rağbet görebilecek olanları da vardı ve bu eserlerin bazıları Cevdet Kudret, Vedat Nedim, Faruk Nafiz gibi temaşa edebiyatımızın en tanınmış imzalarını taşıyorlardı.

Bu telif eserleri sahneye koyarak müellifleri yeni eserler vermeye teşvik etmek, bir belediye müessesesi olan Darülbedayi için yalnız bir kadrşinaslık değil, fakat memleket hesabına bir vazifeydi de.

Darülbedayi, salonuna yeni ve yağlı müşteriler toplamak için bin türlü şaklabanlıklar yaparken, hakikî tiyatroseverleri yavaş yavaş tiyatrodan soğuttuğunu ve kaçırdığını düşünerek, yaptığı fenalığın mesuliyetini müdrik olmalıdır.

Başta rejisörü olmak üzere, tiyatronun ne demek olduğunu pek eyi bilen sanatkârlarına karşı daima hürmet hisleri beslediğim Darülbedayiden takdir ve iftiharla bahsetmek fırsatını her buluşumda, sevinç ve istekle vazifemi yapmaya koştum. Fakat bazan duyulan teessüre rağmen, acı hakikatları söylemek de bir vazife oluyor.

Öyle sanıyorum ki, Darülbedayiin geçirmekte olduğu kriz, tiyatro için duyduğu sevgiyi şimdi sinamayla paylaşan rejisörünün eski sevgilisiyle artık lüzumu kadar meşgul olmaya fırsat bulamamasından ileri geliyor. Rejisör hesabına pek fazla zahmet istemiyen operetlerle vodvilleri tekrarların takip etmesi de bu kanaatimi kuvvetlendiriyor.

Hakikat böyleyse, Darülbedayiin, kimsesiz kalmış bir genç kız gibi hoppalaşmasına ve hafifleşmesine karşı ne yapılmalıdır? Üzerinde düşünülmesi icap eden bir mesele.

Ertuğrul Muhsin, Darülbedayiin düşünen kafasıydı. Rejisör çalışmasını büsbütün sinemaya hasrederse, bu kıymetli san'at müessesesini şimdi göstermekte olduğu tereddiden kurtarmak için onun başına kim getirilecek? Senelerden beri, en küçük bir keyifsizliğin dağıtabileceği bu imtizacı kolay olmayan unsurlardan mürekkep müesseseyi inhilâle uğramadan çalıştıran disiplini kim kuracak?

Türk tiyatrosunun Ertuğrul Muhsine neler borçlu olduğu, ve Darülbedayiin bir az bakımsız kaldığı bu son zamanlarda çok daha kuvvetle meydana çıkmıştır.

Şehir tiyatrosunu, her şeyden evvel, hiç olmazsa bir kaç sene önce bize çok büyük ümitler vermiş olduğu zamanlarda yürüdüğü yola tekrar getirmek lâzımdır. Her şeyden evvel bu tedricî ve süratli geri gidişin önüne geçilmelidir.

Darülbedayii bugünkü buhrandan kurtarmak için millileştirmek en yerinde hareket olacaktır. Yarısı telif eserlere, yarısı klasiklerin tercümelerine hasredilmiş bir tiyatro mevsimini başarabildiğimiz zaman bizim de bir millî tiyatromuz var diyebileceğiz. Şehir tiyatrosunu böyle bir programı tatbik edebilecek bir vaziyete getirmek için onu bir ticarethane halinden çıkarmak lâzımdır. Tahsisatını zamanında ve tamam olarak alan, buna mukabil varidatını hesaplamak külfetinden azade bulunan bir tiyatrodur ki ancak san'at için, halk için çalışabilir. Halk için derken, halkın eğlencesini değil, istifadesini düşünüyorum. Şehrin eğlence yerleri lüzumundan fazladır. Belediyenin dar bütçesinden ayrılan paralar bir eğlence yerine değil, ancak bir fayda ve san'at müessesesine sarf edilir.

Bizim de bir temaşa edebiyatımız, bizim de vücudu ile öğünebileceğimiz, bir senelik temsil istatistiklerini iftiharla yabancılara gösterebileceğimiz bir tiyatromuz olmasını istiyorsak, böyle bir tiyatronun icap ettirdiği bütün unsurlara sahip olan Darülbedayii, gittiği yanlış yoldan çevirerek, hakikî hedefine yürümesini temin etmeliyiz.

YARAMAZLAR

Yazan: *S. BEHZAT*

Komiser Nahit bey koltuğuna oturmuş, sigarasından çıkan dumanları hülyalı ve dalgın gözleriyle süzüyordu... Kapı vuruldu; içeriye bir polisle bir genç kız ve iki de genç erkek girdi. Polis, komiser Nahit beye, resmî bir selâm vererek gençlerden birini işaret etti:

— Efendim, bu genç bu hanım kıza harfendazlıkta bulunan bu gence bir tokat atmış ve bu suretle aralarında bir kavga çıkmış, yol ortasında döğüşmeğe başlamışlar... Ben ile size getirdim...

Nahit bey dikkatle misafirlerini süzdü ve polise:

— Peki, dedi, bizi yalnız bırakınız!

Polis dışarı çıktıktan sonra Nahit bey tokat vuran gence sordu:

— İsminiz?

— Rifat.

— Âlâ... Bu hanım kız neniz oluyor?...

İsminin Rifat olduğunu öğrendiğimiz genç heyecanlı idi; cevap verirken sesi titriyordu... Bu son suale cevap vermemek ister gibi bir vaziyet aldı; tereddüt etti ve nihayet:

— Efendim, dedi, biz ikimiz aynı dairede çalışıyoruz; her akşam aynı otobüsle Taşhana kadar beraber geliyoruz. Bu gün de dairenin tatil zamanı gelince otobüsle yine Taşhana geldik; dışarı çıktıktan sonra biraz önümde Sacide hanım olduğu halde Hacıbayram sokağına kadar geldik; fakat tam buraya geldiğimizde bu meçhul delikanlının peyda olduğunu gördüm ve Sacide hanıma:

— Ah, canımın içi siz ne şeker şeysiniz, dediğini işittim... Sacide hanım fena halde hiddetlenmişti; gözlerime baktı; ben de bu şımarık gence haddini bildirmek istedim... İşte mesele bundan ibarettir, efendim...

Komiser Nahit bey sigarasını derin derin çekerek suali Sacide hanıma tevcih etti:

— Öyle mi hanım kızım?..

Sacide hanımın hiddeti hâlâ geçmemişti; kısaca cevap verdi:

— Evet!..

— O halde lûtfen adresinizi veriniz de lâzım gelen kanunî takibatı yapabilelim...

Bu sözü Rifat işitince:

— Hacet varmı, efendim, dedi, yalnız benim adresimi almakla iktifa etseniz de Sacide hanımın adresini lütfen almasanız.. Ve beni taarruza uğramış her hangi bir kadına yardım etmiş farzetseniz... Lütfen efendim; ben her türlü cezeya razıyım; ne olur?..

Komiser Nahit bey biraz hayret ve biraz hiddetle muhatabına baktı:

— Neden?..

Rifat üzülürcesine cevap verdi:

— Sacide hanımın babası asabî ve titiz bir adamdır; kızının ismini, şayet gazetelerde görerek olursa büsbütün sinirlenir de, efendim...

Komiser başını salladı ve tebessüm ederek:

Peki öyleyse, dedi, ve yalnız Rifatın adresini almakla iktifa etti.

* * *

Genç kızla Rifat dışarı çıkarken harfendazlıkla itham edilen genç, Nahit beyin kulağına eğilip bir şeyler fısıldadı... Komiser bu fısıltıyı dinledikten sonra hayretle karışık bir:

— Ya!.. dedi.

Sacide hanımla Rifat çıkmışlardı. Söz atan genç yüksek sesle ilâve etmekte bir beis görmedi:

— Şimdi, şimdi göreceksiniz...

* * *

Sacide hanımın evi bu civarda idi; Rifata elini uzattı:

— Teşekkür ederim, Rifat bey, dedi.

Rifat heyecanından âdeta titriyordu; bir şeyler söylemek istedi, muvaffak olamadı, yalnız:

— Bir şey değil. Vazifemdi, onu yaptım. Sözlerini titrek bir ses ve güçlükle söyliyebildi.

* * *

Sacide hanım Rifattan ayrıldıktan sonra bir aralığa saptı ve orada bir müddet bekledi. Rifatın tamamiyle uzaklaştığına kanaat hasıl edince süratli adımlarla geri döndü ve doğruca komiserin dairesine girdi. Komiser Sacide hanımın girdiğini görür görmez, yanında cezasını bekliyen gence mânidar bir gözle baktı ve: «Evet, dediğin gibi imiş!.» der gibi başını salladı.

Genç kız komisere bir şey söylemek ihtiyacını hissetmeden gence döndü; sevinçle dolu bir sesle:

— Ağabey, diye bağırdı, Rifat'ın beni sevdiğine artık tamamiyle inandın mı?..

Genç memnun bir tavırla cevap verdi:

— Evet!

Komiserin elini sıktılar, özür dilediler ve ayrıldılar. Kapıdan çıkmak üzere idiler ki Nahit beyin sesi işitildi:

— Yaramazlar!..

KÖY HAYATI

J. J. Rousseau'dan *VASFİ MAHİR*

Derin gölgeli güzel bir tepe üzerinde küçük bir kır evim olacaktı. Yeşil pancurlu beyaz bir ev.. Ve, her ne kadar ottan bir dam bütün mevsimler için daha iyi olursa da, ben, onu ve ardıvazı değil kiremidi tercih edecektim. Çünkü onun ottan daha temiz ve daha şen bir rengi vardır, çünkü benim memleketimde evleri hep onunla örterler, ve çünkü bu bana biraz gençliğimin mesut zamanlarını hatırlatır. Avlu yerine bir kümesim, bir de çok sevdiğim süt ve yoğurdu hazırlamak için bir çok ineklerle beraber ağılım olacaktı. Bahçe yerine bir bostan ve park yerine de bir meyva bahçesi bulunacaktı. Geçenlerin arzularına âmade olan meyvalar bahçavanım tarafından ne toplanacak, ne de sayılacaktı. Ve benim bu küçük israfım az masrafla olacaktı. Çünkü evimi az para ve çok yiyecekle yaşanılan, fakirlik, fakat bollukla dolu olan uzak bir vilâyette yapacaktım.

Orada zevki seven dostlardan ibaret, kalabalık olmaktan ziyade seçili bir cemiyet teşkil edecektim. Kadın erkek karışık olacak, ve herkes birbirini tanıyacaktı. Her isteyen koltuğundan kalkınca bir kır oyununa iştirâk edecek, bazan iskambil kâğıtlarını bırakarak eline olta veya ökse alacak,yahut ta bir bâğcı sepeti taşıyacak veya bir tırmıkla toprağı işleyecekti. Orada şehre ait her şey unutulacak ve biz artık köylü olarak kendimizi bir sürü kır eğlencelerine verecektik. En büyük müşkülümüz her akşam, ertesi gün oynayacağımız oyunu seçmek olacaktı. Faal hayat ve egzersisler bize yeni bir zevk ve yeni bir iştah verecekti. Bütün yemeklerimiz kır ziyafetleri şeklinde olacak ve orada bolluk nezaketten daha ziyade hoşa gidecekti. Neş'e ve kır işleri dünyanın en birinci aşçılarıdır. Küçük iştahsızlıklar, gün doğusundan beri kırda dolaşan bir adam için ne manasız bir şeydir.

Hizmet hususunda ne intizam ne de şıklık olacaktı. Yemek odası her taraf, bahçe, bir çardak, bir ağaç altı; ara sıra uzaklarda sık fındık ağaçları altında, taze ve yeşil çimenlerle çevrilmiş bir akar su başı. Neş'eli davetlilerden ibaret uzun bir alay, şarkı söyleyerek yemek hazırlıklarını taşıyacak, sofra ve masa yerinde taze çimenler bulunacaktı. Çeşmenin kenarları büfe vazifesini görecek ve yemişler ağaç dallarına asılı olacaktı. Yemekler hiç bir sıra takip etmiyecek, iştah aradan teklifi kaldıracaktı. Herkes açıkça kendi canının istediğini tercih edecek ve başkasının da aynen böyle yapmasını hoş görecekti. Bu samimi ve mutedil teklifsizlikten, kibar salonlarındakinden bin kat daha zarif, mecburiyetsiz, yapmacıksız bir konuşma ve şakalaşma doğacak; kalpler birbirine daha fazla bağlanaktı. Sözlerimizi dinliyen, hareketlerimizi tenkit eden, aç bir gözle lokmalarımızı sayan, su içmek için bizi bekleterek eğlenen ve yemek çok sürdü diye mırıldanan hiç bir uşak bulunmayacaktı. Biz birbirimizin efendisi olmak için uşağı olacaktık. Hepimiz her hangi birimize hizmet edebilecektik. Zaman hesap edilmeden geçecek, yemek bir istirahat olacak ve günün sıcağı müddetince devam edecekti.. Eğer yanımızdan omuzlarında aletleriyle iş başına dönen bir köylü geçerse, ben, bir kaç güzel cümle ve bir kaç kadeh iyi şarapla onun kalbini ferahlandıracak ve ona felâketini biraz daha neş'e ile taşıtacaktım. Kendine gelince ben de kalbimin biraz harekete geldiğini hissetmekle zevk bulacak ve gizlice söylenecektim: «İşte şimdi adamım».

Eğer kır bayramları civar sakinlerini bir araya toplarsa ilk önce ben grupumla beraber oraya gidecektim. Eğer civarımda şehrin evlenmelerinden çok daha mukaddes ve tabii bir izdivaç olursa oraya davet edilecek ve o neş'eden istifade edecektim. Bu bayrama iştirâk edenlere kendileri gibi basit hediyeler götürecek, onlardan samimiyet ve teklifsizlik gibi misilsiz hediyelere mukabele görecektim. Onların uzun masalarının bir ucunda sevinçle yemek yiyecek, eski bir kır şarkısının nakaratına iştirâk edecek ve onların samanlığında, opera balolarınkinden daha fazla sevinç ve istekle dans edecektim.

Şaheserlerden :

BİLLÛR VE TOPRAK

Victor Hugo'dan *VAHDET GÜLTEGİN*

Esmeralda, Djali ismindeki keçisine bir takım marifetler yaptırarak geçinen bir kıpti kızıdır. Kendisile bir kere görüştüğü Phébus'ü sevmektedir . Phébus bir süvari zabitidir. Gondelaurier'lerin kızı Fleur-de-Lys ile nişanlıdır, Esmeralda sebepsiz olarak idama mahkûm olur. Tam idam olunacağı sırada Notre-Dame kilisesinin zangoçu Quasimodo genç kızı kurtarır ve onu kiliseye kaçırır. Quasimodo sağır, ahmak ve biçimsiz bir adamdır. Esmeralda'yı sevmektedir. Fakat kız daima Phébus'ü düşünür.

Bir sabah Esmaralda çatının kenarına kadar ilerlemişti, ve Saint Jean le Rond'un sivri damı üzerinden meydana bakıyordu. Quasimodo orada, onun arkasında idi. Genç kızın kendisinden nefret ettiğini bildiği için ona fazla yaklaşmak istemezdi. Birden Esmeralda titredi;gözlerinde hem bir yaş, hem de bir sevinç ışığı parladı, pencerenin kenarına diz çöktü, ve ellerini sokağa doğru uzatarak : « Phébus ! » diye haykırdı. « Gel ! Bir kelime ! Allah aşkına, bir kelime ! Phébus ! Phébus ! » Sesinde, çehresinde, hareketlerinde, bütün vücudunda ufuktan geçen bir gemiden yardım isteyen bir kazazede hali vardı.

Quasimodo sokağa eğildi, bu acıklı ricanın sebebini anladı: bu bir zabit, silahları ve elbiseleri içinde parlayan güzel bir süvari idi, meydanlıkta dolaşıyordu, bir balkona doğru gülümseyerek bir kadını selâmlayordu. Kendisini çağıran zavallı kızı işitmiyordu. Fakat Quasimodo işitiyordu. Göğsü derin bir nefesle şişti. Kalbi göz yaşlariyle doluydu; titreyen yumruklarını başına götürdü. Ellerini başından çektiği zaman iki avucunda da bir tutam saç vardı. Esmeralda ona hiç dikkat etmeyordu. Quasimodo dişlerini sıkarak kendi kendine :

« Lânet ! diyordu, işte böyle olmalı ! Yalnız görünüşün güzel olması kâfi ! »

Kız diz çökmüş, duruyor ve büyük bir ıztırap içinde bağırıyordu : – « Oh ! İşte attan indi !... O eve girecek !.. Phébus !.. İşitmiyor !.. Phébus!..Niçin o kadınla da,benimle de aynı zamanda konuşuyor !.. Phébus ! Phébus ! »

Sağır ona bakıyordu. Hareketlerini anlıyordu. Zavallı adamın gözleri yaşla doluyordu, fakat ağlamamağa çalışıyordu. Birden bire kızı kolundan yavaşça çekti. Esmeralda döndü. Quasimodo sakin bir hal almıştı.

— Gideyim çağırayım mı ? dedi.

Kız sevincinden bir çığlık attı : – « Oh ! git ! haydi ! koş ! çabuk ! şu zabiti ; şu zabiti ! getir bana onu ! seni seveceğim ! » Quasimodo nun dizlerini kucaklayordu.Sağır zangoç müteellimane başını sallamaktan kendini alamadı. Zaif bir sesle : « Onu size getireceğim. » dedi. Sonra başını çevirdi, hıçkırıklar içinde, merdivene doğru koştu.

Meydanlığa geldiği zaman kimse yoktu, yalnız Gondelaurier'lerin kapısı önüne bağlanmış duran atı gördü : Zabit oraya girmişti. Kiliseye baktı. Esmeralda hâlâ orada, aynı yerde ve aynı vaziyette idı. Başıyla kıza müteessirane bir işaret yaptı; ve sonra zabitin çıkmasını beklemeğe karar vererek evin kapısındaki sütunlardan birine arkasını dayadı.

O gün Gondelaurier'lerin evinde düğünden evvel yapılan ziyafet günlerinden biriydi. Quasimodo bir çok kişinin girdiğini gördü, fakat kimse çıkmayordu. Arada sırada kiliseye bakıyordu. Esmeralda da onun gibi yerinden hiç kımıldamıyordu. Bir seyis gelip atı çözdü ve evin alınına götürdü.

Bütün gün böyle geçti : Quasimodo kapıda, Esmeralda çatı arasında, ve Phébus şüphesiz Fleur de Lys'in dizleri dibinde...

Nihayet gece oldu; melıtapsız, karanlık bir gece. Quasimodo boşuna Esmeraldaya bakıyordu, biraz sonra akşamın karanlığında Esmeralda bir beyazlıktan başka bir şey değildi; sonra hiç bir şey kalmadı. Her şey silindi, her şey siyah oldu.

(*Quasimodo bütün geceyi orada geçirir. Evde eğlence devam eder.*)

Sabahın birine doğru davetliler, çekilmeğe başladılar. Kapının yanındaki meşalelerin aydınlığında yerden geçerlerken Quasimodo hepsine bakıyordu. Hiç biri o zabit değildi.

Mahzundu; arada sırada canı sıkılıyor gibi havaya bakıyordu. Siyalı, ağır, parça parça büyük bulutlar gecenin yıldızlı kemeri altında krepten hamaklar gibi asılıyordu. Onlara gök kubbelerinin örümcek ağları denebilirdi.

Birden balkonun camlı kapısının esrarengiz bir surette açıldığını gördü. Balkona iki kişi çıktı, arkalarından kapı kapandı. Bunların biri erkek biri kadındı. Quasimodo erkeğin o zabit ve kadının da Phébus'ün nişanlısı olduğunu kolaylıkla tanımadı. Meydan tamamiyle karanlıktı, balkonun kapısı tekrar kapandığı zaman arkasına düşen çifte perde de evdeki aydınlığın gelmesine mani oluyordu.

Lakırdılarının hiç birini işitmeyen Quasimodo'nun hükmettiğine göre adam ve genç kız tatlı bir sohbete dalmışlardı. Kız zabitin kendisini koluyla sarmasına müsaade etmiş görünüyor ve öpüş temayüllerine yavaşça mukabele ediyordu.

(Biraz sonra Phébus sokağa çıkar. Quasimodo ona kendisini bir kadının çağırdığını söyler. Zabit hiddetlenir.)

— Seni gönderene benim evlenmek üzere olduğumu söyle. »

Quasimodo zabitin tereddüdünü bir kelime ile mağlup edeceğini düşünerek : — Dinleyin, dedi; sizi çağıran tanıdığınız şu kıpti kızıdır!

Bu sözler hakikaten Phébus'ün üzerinde büyük bir tesir yaptı; fakat bu, Quasimodonun beklediği gibi olmadı. Hatırlardadır ki Quasimodo Esmeralda'yı kurtardığı zaman Phébus le Fleur-de-Lys pencereden çekilmişlerdi. O zamandan beri Gondelaurier'lere her gidişinde, hatırası ne kadar olsa, kalbinde bir yer tutan bu kadından bahsetmekten çekinmişti. Fleur-de-Lys de ona Esmeralda'nın yaşadığını söylemeyi doğru bulmamıştı. Phébus kıpti kızını ölmüş ve aradan da bir iki ay geçmiş sanıyordu. İlâve edelim ki zabit bir kaç dakikadan beri gecenin derin karanlığı, Quasimodo'nun fevkalâde çirkinliği, yabancının korkunç sesi karşısında gece yarısının geçtiğini, sokağın rahiple karşılaştığı geceki gibi tenha olduğunu ve atının Quasimodo'ya bakarak soluduğunu düşünüyordu. Hemen hemen korkmuş bir halde : – Esmeralda ! diye haykırdı. Öteki dünyadan mı geliyorsun sen ? »

Ve elini kasaturasının kabzası üzerine koydu. Quasimodo atı sürüklemeğe çalışarak: –Çabuk, çabuk, dedi. Şuradan ! » Phébus Quasimodo'nun güğsüne bir tekme vurdu. Zavallı adamın gözlerinde şimşekler çaktı. Zabitin üzerine atılmak istedi. Sonra doğrularak :

— Sizi seven birisi var, dedi; ne kadar mesutsunuz ! »

Bu birisi sözünü fazla kuvvetle söylemişti, ve atın yularını bırakarak bağırdı :

— Cehenneme git ! »

Phébus küfür ederek atını sürdü. Quasimodo onun karanlığa daldığını gördü. Zavallı sağır kendi kendine : – Ah ! diyordu. Böyle bir teklif nasıl reddedilir !

Notre-Dame'a döndü, lambasını yaktı, ve kuleye çıktı. Düşündüğü gibi, Esmeralda hâlâ aynı yerindeydi : – Yalnız gelmiş ! diye haykırdı. Quasimodo soğuk bir tavırla : – Bulamadım, dedi. Kız hiddetle : – Sabaha kadar beklemeliydin ! dedi. Quasimodo onun hiddetini gördü, ve tekdiri anladı. Başını eğdi :

— Başka bir zaman daha iyi beklerim.

Esmeralda : – Çekil git ! diye bağırdı. Quasimodo dışarı çıktı. Esmeralda ona kızmıştı. Zavallı adam onu müteessir etmektense kendisinin fena muamele görmesini tercih etmişti. Bütün acıyı kendi yüklenmişti.

* * *

Bir sabalı Esmeralda uyandığı zaman pencerenin önünde çiçek dolu iki vazo gördü. Biri çok güzel ve çok parlak billûr bir vazo idi, fakat çatlaktı. İçine konulan su akmış ve çiçikler solmuştu. Diğeri balçık çamurundan kaba ve âdi bir saksı idi, fakat bütün suyunu muhafaza etmiş ve içindeki çiçekler taze ve renkli kalmıştı.

Bilmem mahsus mu yaptı, fakat Esmeralda solmuş demeti aldı, ve bütün gün göğsünde taşıdı. O gün kulede Quasimodo'nun şarkı söylediğini işitmedi. Bundan pek az endişe etti. Bütün gününü Djali'yi sevmekle, Gondelaurier'lerin kapısını gözetlemekle, kendi kendine Phébus'le görüşmekle ve kırlangıçlara ekmek ufalamakla geçirdi.

NEZLEDEN KORUNALIM

Nezle ve buna benzer hastalıklar mütahassısı olan ve bunlar hakkındaki eserleriyle büyük bir şöhret kazanan Washington'lu Doktor Walter A. Wells'in bazı nasihatları.

Nezle mevsimindeyiz. İlk ve son baharlarda her memlekette nezle müthiş surette salgındır.

Âdeta çaresiz telâkki edilen bu müz'iç ârızadan sakınmanın acaba hakikaten hiç bir çaresi yok mudur?

Bu mes'elenin tetkikine 1914 te Almanyada başlandı ve Amerikanın bazı müesseselerinde tetkikata devam edildi. Nihayet, en kuvvetli mikroskop ile görülmiyecek ve çini filitrenin mesamatından geçecek kadar küçük bir uzviyetten ileri geldiği keşfedildi. Nezle mikrobu bu olduğu kuvvetle zannedilmektedir.

Bundan başka vitamin A.nın nezleyi def ettiği kat'i surette anlaşıldı. Müşahede altında bulundurulan hayvanların gıdasından bu vitamini havi olan maddeler eksiltilince kendilerinde nezle ârâzına benzer ârâz görüldü.

Vitamin A'yı havi olan başlıca maddeler: süt, portakal suyu, limonata, balık yağıdır. Nezleye tutulursanız bunlardan pek çok miktarda içmelisiniz. Bu suretle hem vücudunuzu pek eyi surette beslemiş, hem de nezleyi öldürmüş olursunuz. Bu şerait karşısında nezle üç dört gün uzarsa, demek ki pek muannit nev'inden imiş.

Bu perhize riayet etmekle beraber vücudu kat'iyen yormamalıdır. Mutlak surette istirahat lâzım. Yoksa vücut yorulursa tabiîdir ki hastalığa karşı mukavemeti azalır. Halbuki nezle ağır bir hastalık addedilmediği için buna tutulanlar hiç bir işlerinden geri kalmazlar, her yerde dolaşırlar, ve seyyar birer sirayet menbaı olarak mikroplarını âleme bulaştırdıktan sonra kendileri de kuvvetten düşerler. Rahatsızlıkları uzar, ve ekseriya ihtilâtat ârız olur. İşte bu sebepten dolayıdır ki nezle bu kadar salgındır.

Herkes bu hakikatı idrâk etse, nezleye tutulunca evinde otururak odasında kendisini sıcak tutsa ve nezlesini her önüne gelene bulaştırmasa şu ilk ve son baharlardaki nezle salgınları maziye karışmış olurdu.

Nezleyi defetmeye en ziyade elverişli olan gıdalar yukarda zikredilen sulu maddelerdir; çünkü hem vitamince zengin olmak dolayısile vücudu kuvvetlendirirler, hem de hazmları kolaydır. Nezleye tutulunca hazmı ağır yemeklerden kat'i surette sakınmalısınız.

Nezleyi defedici vitamini büyük mikyasta havi sulu maddeler de şunlardır: terayeği, yumurta sarısı, ıspanak, yeşil salata, kereviz yaprağı, şalgam, pancar, turp, havuç, patates, ciğer, börek.

Günde üç dört defa, yarım bardak su içinde yarım kahve kaşığı bikarbonat dö sud içmek, burun

deliklerini temizlemek üzre yarım litre ılık su içinde bir kahve kaşığı tuz eriterek burna tuzlu su çekmek de gayet faidelidir.

Nezle henüz yeni başlarken en iyi tedbir ayağı sıcak su veyâ hardallı suya koyarak hemen ertesi sabah kalkacaksanız bile yatağa yatmaktır. Rahatsızlığın başlangıcında tuzlu müshil almak da ihmal edilmemesi lâzım gelen tedbirlerdendir.

Meşhur Felemenkli hekim Boerhave'nin şu sözü pek doğrudur: «Başı serin, ayakları sıcak, bağırsakları açık bulundurmalı.»

Tabiîdir ki hekim icabında ilâç verir. Fakat hasta kendi kendine ilâç almamalıdır. Filânın tavsiye ettiği bir ilâcı almak, veyahut falanın faidesini görmüş olduğu bir reçeteyi yaptırmak kadar münasebetsiz, hattâ tehlikeli bir şey olamaz.

Nezleye hiç tutulmamanın çaresi ise odalarınızın, idarehanenizin havasını tecdit etmek, en soğuk günlerde bile açık havada idman yapmak, ve mümkünse her gün soğuk su ile duş yapmak.

Yukardaki tavsiyelerimiz nezlenin hafif şekli, yani âdi «burun nezlesi» denilen şekli içindir. Nezle göğse inerse, yahut devamlı bir boğaz ağrısı veya her hangi suretle ihtilâtat hasıl olursa behemehal hekimi çağırmalısınız.

ANNEME:

Garibim tek başına
Çilelerden yılmadım.
Mezarının taşına
Ne secdeler kılmadım.

Derdime dert karalı
İçli kalbim sar'alı
Hasretinle çağlayan
İki gözüm yaralı.

Gönlümün haz çağı yok,
Kandilimin yağı yok,
Bülbüllerim ötüşür
Gül açacak bağı yok.

Bahtsız yazar sanımda
Seni dolanır kanımda
Gece gündüz ah annem
Bir sır oldun canımda.

Ye tanrıya dua et
Teselliye sal beni.
Ya melekle söz ilet
Ya koynuna al beni.

İsmail Safa

Sularda Düşüncemiz

Oğuz Kâzım a

Ay batınca sulara dalgalar hazin hazin
Sahillere gizli bir kalb ağrısı fısıldar...
Denizde sedef bir yol parıldayorda demin.
Şimdi sahilde siyah bir renktir mavi sular.

Bilinmez bir kederin suda ürpermeleri
Nakşeder karanlığa bir hüznü satır satır.
Ve sonra aşkımızdan sahifeler anlatır
Bilinmez bir kederin suda ürpermeleri.

Esat Demiray

Alis'in Sergüzeştleri

IV

Aksırtan Biber, Domuza Dönen Çocuk

(Geçen nushadan devam)

Ondan sonra tekrar çocuğunu sallamağa ve her mısraının sonuna basarak tuhaf bir ninni söylemeye başladı:

«Sus oğlan, koca oğlan,
Aksırma, dayak yersin.
Senin gibi uluyan
Yerin dibine geçsin.»

Koro

«Ahçı ve çocuğun kendisi de beraber»

Viy! Viy! Viy!

Düşes ninninin ikinci kıt'asını söylediği zaman çocuğu öyle bir yukarıya bir aşağıya sallamağa, oğlan da öyle avaz avaz haykırmağa başlamıştı ki Alis güçlükle kelimeleri işitebiliyordu:

Oğlumu ben paylarım,
Aksırırsa haklarım,
Biberden hoşlanmazsa
Onu kendim paklarım.

Koro

Viy, viy, viy!

«Bana bak! Çocuğu bir az da sen salla, emi!»

Düşes Alis'e bu sözleri söylerken çocuğu da ona atmıştı.

«Gidip hazırlanmalıyım. Kraliçede kroket oynamağa davetliyim» sözlerini ilâve ederek acele odadan dışarı fırladı. O böyle çıkarken ahçı arkasından koca tavayı attı, fakat isabet ettiremedi.

Çocuğun biçimi, kılığı bir acayipti; kollarını, bacaklarını Alisin tëşpihi ile «bir deniz yıldızı» gibi birer tarafa uzatıyordu. Alis bu mahlûku güçlükle tutabiliyordu. Buharlı bir motor gibi homurdanıyor aynı zamanda aşağı yukarı yatup kalkıyor, tir tir tepiniyordu. Öyle ki ilk dakikalarda Alis için onu zaptetmek çok güç oluyordu.

Onu zar zor, sol ayağı sağ kulağına gelmek üzere, kundağına sarıp sallamanın bir yolunu bulduktan sonra, dışarıya açık havaya götürdü :

Alis düşünüyordu :

« Bu yavruyu ben alıp götürmiyecek olursam onu öldürürler, bugün olmazsa yarın muhakkak canını çıkartırlar. Zavallıcığı bırakıp gitsem ben de katil sayılmaz mıyım ! »

Alis son sözleri hızlı hızlı söylemişti, çocuk ta ona cevap veriyormuş gibi dehşetli bir homurdanış homurdandı (bu aralık aksırmayı kesmişti). Alis ona :

« Homurdanma öyle, dedi; böyle konuşulmaz, insan gibi lakırdı söyle. »

Çocuk yine homurdandı, ve Alis merak ile, bu homurtuların sebebini anlamak için eyilerek yüzüne baktı. Birden burnu gözüne çarptı, bu hiç te insan burnuna benzemiyordu : Daha ziyade bir hayvan suratını andırıyordu. Gözleri de öyle ufacık ki insan yavrususda böylesi bulunmaz. Bütün heyeti ile Alisin hoşuna gitmedi. « Belki de ağladığından böyle görmüyor » diye düşündü, ve tekrar eyilerek gözleri yaşlı mı diye baktı.

Hayır, gözlerinde yaş yoktu. Alis ciddi ciddi ciddi ona dedi ki:

«Şimdi değişir, domuz olursan seni ben ne yaparım! bir tarafa atar, giderim; bak, düşün de aklını başına topla.»

Zavallıcık yine hıçkırarak ağladı, buna siz homurdandı da diyebilirsiniz (hıçkırığı homurtuya o kadar benziyordu). Sonra, bir müddet ikisi de sustu. Alis kendi kendine düşünüyordu:

«Ben eve döndüğüm zaman bu mahlûku ne yaparım?» O aralık tekrar homurtuları işitildi ve Alis endişe ile yüzüne baktı. Bu sefer hiç şüphesi kalmıyordu : Kucağında tuttuğu halis bir domuz yavrusu idi ve artık onu taşımada bir mâna kalmadığını hissediyordu.

Bunun üzerine küçük mahlûku yere koydu ve sakin sakin ormana doğru yürüdüğünü görünce âdeta sevindi. Alis kendi kendine düşünüyordu:

«İnsan yavrusu olarak büyüseydi çok çirkin olacaktı, fakat şimdi domuz yavrusu olarak güzel bir hayvan sayılır.»

Zihninde bildiği çocukların hayalleri uyandı, bunlardan hangilerinin pek güzel domuzlar olabileceğini düşünerek kendi kendine:

«Onları domuza çevirmenin bir yolu bulunsaydı...»

diye söylendi; bu aralık Cheshire kedisinin bir ağaç dalına konmuş olduğunu görerek biraz titredi.

Kedi Alisi görünce yalnız sırıttı. «Kalbi fena olmasa gerek,» diye düşündü; pençeleri çok keskin, dişleri çok sivri olmakla beraber ona da saygı ile muamele etmek lâzım geldiğine kani idi. Ona nasıl bir isim vereceğini bilmediğinden çekingen bir sesle: «Cheshire kedi,» diye seslendi. Kedi de ağzını daha geniş açarak sırıttı. Alis:

«Hoşuna gidiyor, besbelli» diye düşünerek devam etti:

«Lûtfen bana söyler misiniz, buradan çıkıp gitmek için hangi yolu tutmalıyım?»

Kedi cevap verdi:

«Bu sizin gitmek istiyeceğiniz yere bağlı.»

«Neresi olsa umurumda değil...» dedi Alis.

«Öyle ise tutacağınız yol da umurunuzda olmasın...» dedi Kedi.

Birinci sözünü tamamlarcasına Alis ilave etti:

«Elverir ki bir tarafa çıkayım da...»

Kedi:

«Buna şüpheniz olmasın, dedi, elverir ki buradan uzaklaşacak kadar yürüyesiniz...»

Alis bu fikrin doğruluğunu inkâra imkân görmedi ve lafı başka bir mevzua nakletmeye çalıştı:

«Buralarda kimler oturur?»

Kedi sağ ayağını sallayarak: «Şu cihette bir şapkacı oturur» ve sol ayağını sallıyarak: «Bu cihette de bir Mart Tavşanı oturur, dedi. Hangisini isterseniz yanına gidersiniz: ikisi de delidir.»

Alis: «Fakat ben delilerin yanına gitmek istemiyorum,» dedi.

Buradan ayrılmak için hangi yolu tutayım acaba?

«Buna bir çare bulamazsınız. Biz burada hepimiz deliyiz. Ben deliyim, siz delisiniz.»

Alis sordu:

«Benim deli olduğumu. nereden biliyorsunuz?»

Kedi: «Siz de mutlaka delisiniz, dedi, yoksa buraya gelmezdiniz.»

Alis bu sözün kendi deliliğini ispat ettiğine kail olmamakla beraber, yine sordu:

«Ya kendinizin deli olduğunuzu nereden biliyorsunuz?

— İspata şöyle başlayalım: Köpek deli değildir; bunu tasdik eder misiniz?

— Ben de öyle zannediyorum.

— Âlâ; bilirsiniz ki kedi kızdığı zaman hırlar, hoşlandığı zaman kuyruğunu sallar. Halbuki ben hoşlandığım zaman hırlarım, kızdığım zaman kuyruğumu sallarım. O halde ben deliyim.»

(Bitmedi)

MİRALAY CHABERT

Honoré de Blalzac tan: -53 üncü nushadan devam- YAŞAR NABİ

Caddeye giden yolun yarısında iki avukat, kesilmiş bir ağacın kütüğü üzerinde oturmuş ve kuma çizgiler çizmekle vakit geçiren bir ihtiyar gördüler. Ona dikkatle bakınca, yemeğini müessesede değil, henuz orada yemiş olduğunu ferkettiler.

Derville ona:

— Bonjur, ihtiyar miralay Chabert! dedi.

— Chabert değil, Chabert değil! Benim adım Hyacinthe'tir, diye cevap verdi.

Derville'e çekingen bir teessür, bir ihtiyar ve çocuk korkusuyla bakarak:

— Ben artık bir insan değilim, yedinci koğuşun 164 numarasıyım, diye ilâve etti.

Bir müddet sükûtten sonra:

— İdam mahkûmunu göreceksiniz! dedi. Evli değildir, o! Çok mesuttur!

Godeschal:

— Zavallı adam, dedi. Tütün almak için para ister mis'niz?

Bir Paris yumurcağının bütün safiyetiyle iki yabancıya avuçlarını açtı ve bunlar ona yirmişer frank verdiler; Chabert: «Cömert askerler!» diyerek manasız bir bakışla onlara teşekkür etti. Ve gülerek dedi ki:

— İki topla ateş! Yaşasın Napoleon! ve değneğiyle havada muhayyel bir arabesk çizdi.

Derville:

— Başından aldığı yara onu tekrar çocuklaştırmış olmalı, dedi.

Onları seyretmekte olan ihtiyar Bicêtre'lilerden biri:

— O mu çocuklaşmış? dedi. Ah! Bazı günler var ki üstüne varmak hiç caiz değildir. Bu filezof ve hayalperest bir kurnazdır. Lâkin bugün, ne yapalım, pazartesini tutuyor. Mösyö, 1820 de kendisi burada bulunuyordu. O zaman, arabası Villejuif istikametinde çıkan bir alman zabiti yaya olarak buradan geçiyordu.

Hyacinthe'le ikimiz yol kenarında oturuyorduk. Bu zabit başka biriyle, bir Rusla, veya aynı cinsten bir hayvanla, konuşurken miralayı görünce Prusyalı alay için dedi ki: – İşte Rosbach'ta bulunmuş olacak bir piyade neferi, dedi.

Miralay:

— Orada bulunmak için pek gençtim, diye cevap verdi, fakat İena muharebesinde bulunacak kadar yaşlıydım. O zaman Prusyalı başka bir şey sormadan arabayı çekti.

Derville:

— Ne tali! dedi. *Bulunmuş çocuklar* misafirhanesinden yetişerek, arada Mısırı ve Avrupayı fetih için Napoleon'a yardım ettikten sonra *İhtiyarlar Misafirhanesinde* ölmeye geliyor.

Kısa bir sükûttan sonra, Derville ilâve etti:

— Biliyor musunuz ki cemiyetimizde dünyayı tanıyamıyan üç adam vardır: papas, doktor, ve adalet adamı? Onların, belki bütün faziletlerin, bütün serapların matemini tuttukları için, elbiseleri siyahtır. İnsan papası arar, nedamet, vicdan azabı, onu enteresan yapan, onu büyülten ve işi pek zevksiz olmıyan papazın ruhunu teselli eden hislerin tesiriyle ona koşar; o günahkârları temizler, tâmir eder, ve Allahla barıştırır. Lâkin, biz avukatlar, biz daima aynı fena hislerin tekerrürünü görürüz. Onları hiç bir şey ıslah etmez. bizim dairelerimiz temizlenmesi kabil olmıyan lağımlardır. Vazifemi ifa ederken neler öğrenmedim! Kendilerine kırk bin franklık bir irat temin ettiği kızları tarafından terkedilmiş bir baba gördüm ki, bir meteliksiz, bir mangırsız, ambar köşesinde can verdi! Yakılan vasiyetnameler gördüm; evlâtlarını soyan anneler, karılarının servetini çalan kocalar, aşıklarıyla rahat yaşamak maksadiyle çıldırtmak veya ahmaklaştırmak için onlara ilham ettikleri aşkı silâh gibi kullanan kocalarını öldüren karılar gördüm.

Aşk mahsulü olan öteki çocuğunu zenginleştirmek için ilk kocalarından olan evlâtlarına, onları ölüme sürükliyecek iptilâlar aşılayan kadınlar gördüm. Size bütün gördüklerimi söylememe imkân yok, çünkü ben cinayetler gördüm ki adalet onlara karşı âcizdir. Ya, romancıların icat ettiklerini zannettikleri bütün korkunç şeyler hiç bir zaman hakikat kadar kuvvetli değildir. Siz de bu güzel şeyleri öğreneceksiniz; ben, karımla beraber köyde yaşayacağım. Paris'ten nefret ediyorum.

(*Bitti*)

Güzel Bir Vücuda Nasıl Sahip Olabiliriz?

Yazan:
Behriye Mustafa

Vücudun sıhhat ve güzelliğinin devamı için sıhhî mümareseler lâzımdır

Bir gün gelecek ki sıhhatın ve vücut güzelliğinin en mühim amili olan sıhhi jimnastikler, çocuklar, yaşlılar için mecburi bir mümarese telakki edilecek ve hattâ içtimaî hayatın mütemmimi addedilecektir.

Fakat vücudun bu mümareseleri lâyıkile yapabilmesine hazırlık olmak ve bugünkü güzellik telakkisine göre çehreden, ciltten daha mühim olan eyi bir vücuda sahip olmak için evvelâ neler yapmamız lâzım geldiğini bilmeliyiz. Bunun için duruşlarımız ; hareketlerimiz, bir vücudun güzelliğini temin edecek şekilde olmalı. Bunu nasıl temin ederiz?

Otururken

Alelâde oturuşta vucudunuzun ağırlığını kalçalarınızın üzerine veriniz. Amudu fikarinizin bitim noktası üzerine oturmamaya dikkat ediniz. Vücudun bu tarzda rahat vaziyette duruşu, kalbin, ciğerlerin, midenin ve bağırsakların vazifelerini hali tabiide yapmalarını temin eder ve mide, bağırsak hastalıklarına mani olur. Aksi oturuşlarda bu uzuvlar, birbiri üzerine yığılır ve vazifelerini güçlükle yaparlar. Binaenaleyh, bazı kimselerin sandalyenin ucuna oturmak itiyadı da bu sebeple çok muzırdır.

Batın adalâtının zayıflaması hem arkada inhinaya sebep olur, hem de amudu fikariyi mubalâğalı bir şekilde bel hizasında içeri çeker. Bu takdirde bel çok içeri girer ve arka inhina yapar.. Bunun için batın adalâtını sık sık arkaya çekmelidir. Aynı zamanda böyle bir vaziyetin olmaması için amudu fikarimizi sandalyenin arkasına intıbak ettirecek bir şekilde oturmalıyız.

Bazan da bağdaş kurup elleri diz üstüne koymak mümaresesi yapmalı. Bu mümarese, hem amudu fikari, hem de batın adalâtı için eyidir; aynı zamanda kalça ve diz kapaklarındaki mafsalları gevşetir...

Ayakta dururken

Bacağın birini ileri uzatarak ve ağırlığı diğerine vererek aynı zamanda gögsü içeri çekerek durmak vücut güzelliğini mahvetmektir. Bunun gibi gögsünü çok ileri uzatarak ve belini fazla içeri tutarak durmak ta fenadır.

Ayakta dururken vücudun baştan aşağı olan sikletini kemiklere mütesaviyen taksim etmelidir.

Yürürken

Omuzları rahat tutarak ve vücudunuzun sikletini kalçalarınıza vererek yürüyünüz. Kaburga kemiklerinizi genişletiniz ve çenenizi,başınızdan aşağı amuden indiği mefruz olan bir hatta nazaran zaviyei kaime teşkil ederek, tutunuz. Omuzlarınızı arkaya doğru ve aşağı ve karnı içeriye çekiniz. Kalça hattının düzgün olmasına dikkat ediniz. Ayaklarınız, topuklarınız yere temas ederken diz kapağını gergin tutunuz.Bu tarzda yürürseniz zarif ve ahenktar yürümüş olursunuz.

Yatarken

Sıhhati normal olanlar alçak yastıkta ve mümkün olduğu kadar düz yatmalıdırlar. Yüksek yastıkta yatmak yüzün ve boynun hatlarını bozar ve kanın dimagda devranına mani olur.

Mevsim

1 — Mevsimin şık tayyörlerindendir.Düşük yollu yünlülerden yapılır. Enli kumaşlardan(3) metreden çıkar, boynu da ayrı bir kumaştan yapılırsa daha şık gösterir.

2 — Sokakta da giyilebilen zarif bir rop–mantodır. Yekpare dik yakalı yukardan aşağı düğmeleri daha iyi gösterir. Enli yünlülerden olursa (2,75) den çıkar.

NAHİT SIRRI

TARİHİ ÇEHRELER ETRAFINDA

Tarih ve siyaset mevzuları hakkında ve bir roman kadar alâka verici bir kitap.

İstanbulda İkbal ve Muallim Ahmet Halit, Ankarada Akba kütüphanelerinde

45 Kuruşa

ÇIĞIR

Ankarada bu isimle bir gençlik mecmuası çıkarılmıya başlanmıştır. Ayda bir çıkan Çığırda en iyi yazıcıların makale ve şiirleriyle heyecanlı bir gençlik hareketi vardır. Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Modelleri

3 — Siyah ve beyaz iki renk kumaştan yapılmış sokak elbisesidir. Birman maroken ve ince yünlülerden de yapılır. (3,5) metre siyah beyaz, garnilere de bir metre gider.

4 — Sade zarif bir elbisedir. Kol ağzı ve yakanın kenarından hafif beyaz çıkmıştır; ipekli kumaş olursa (3,5) yünlü olursa (2,5) metrodan, beyazları da (40) santimdendir.

5 —Sade ve şık genç elbisesidir. Düşük yünlülerden (150) santim eninde olursa (2,60) dan çıkar. Kravat ve yakasında ayrı parçalara (50) santim gider.

Pudra Nasıl Kullanılmalı?

1 — Pudrayı yüzüne uvarak içireceğinize çarparsanız hem daha güzel gözükür, hem de daha çok dayanır.

2 — Vücudunuza pudra sürmek isterseniz her tarafına kolaylıkla sevk etmek için pudra fiskıyesi kullanınız.

3 — Yahut ta arkanıza sürmek isterseniz uzun saplı bir pudra tüyü tedarik ediniz. Bu suretle arkanızı kolaylıkla pudralamış olursunuz.

Cildinizi bozmamak isterseniz sık sık yıkayıp temiz tutunuz ve her zaman yüzünüzdeki boya ve pudrayı yıkadıktan sonra yüzünüze evvela zeytinyağı sürünüz ve bir kaç dakika öyle bırakınız; sonra bir miktar gayet ince sofra tuzu alarak yüzünüzün cildini hafifçe uvunuz ve hemen yıkayınız. Bu suretle cildinizin harap olmasına mani olmuş olursunuz..

Gençlik Kütüphanesi

1) Spor ruhu - 50 kuruş. 2) Cessur kaptanlar - 60 kuruş. 3) Sevgili düşman - 75 kuruş. 4) Kölelikten kurtuluş - 60 kuruş. 5) Abraham Linkolen - 85 kuruş. 6) Sefiller - 175 kuruş. 7) İyi zevceler - 150 kuruş. 8) Zindelik atlası - 50 kuruş. 9) Küçük kadınlar - 150 kuruş. 10) Küçük erkekler - 175 kuruş.

Kutu kitabı (El işleri rehberi) 60 kuruş. Mütareke acıları (İşgal faciaları) 75 kuruş. Monnavanna (Klasik piyes) 30 kuruş. Odise (Yunan klasiklerinden) 40 kuruş. Alisin sergüzeşleri (Çocuk romanı) 50 kuruş.

Yumurta Yemekleri

Güveç yumurtasının lezzeti hoştur. Aynı zamanda taze yumurta kullanmakta şart değildir.

Her nevi yumurtalı yemek için, bahusus taze yumurtanın az bulunduğu mevsimlerde, taze yumurta kullanmak şart değildir. Vakıa rafadan, haşlama, tereyağda pişmiş yumurtaların muhakkak taze olması lâzımdır. Fakat omlet de dahil olduğu halde bir çok yerlerde bayat yumurta kullanabiliriz ve yumurtanın bayatlığını izale etmek için içine domates, sucuk, biber, doğranmış tavuk eti, hattâ mantar katabiliriz. Bu suretle yumurtadan hem mütenevvi, hem de ucuz yemekler yapmış oluruz.

Güveç yumurtası

Eti ince ince doğradıktan sonra bir tavada tereyağı ile eyice yumuşayıncaya kadar kızartınız, buna ince ince doğranmış bir soğan ilâve edip soğan sararıncaya kadar kızartınız. Diğer tarafta bir domates ile mantarı soyup ince ince doğradıktan sonra bu mevada karıştırınız, tuz, biber ilâve ediniz Ve arada sırada karıştırarak hepsini birlikte pişiriniz; taki yumuşak ve birbirine eyice karışmış bir püre haline gelsin.

Sonra yiyecek kimselerin adedi kadar güveç hazırlayıp bir az ısıttıktan sonra her birinin içine bir miktar bu püreden koyunuz, üzerlerine birer yumurta kırınız, birer parça da tereyağı ilâve ediniz. Bundan sonra güveçleri içinde kaynar su olan bir tencereye yerleştiriniz. Dikkat ediniz ki suyun seviyesi güveçlerin seviyesinden biraz aşağı olsun ve kaynamaya terk ediniz. Güveçlerdeki yumurtaların beyazları biraz katılaştıktan sonra hemen indiriniz ve öylece tevzi ediniz.

Peynirli yumurta

Herkes için iki tane olmak üzere yumurtaları bir kaba kırınız. Tuz, biber ilâve ettikten sonra bir az çalkalayınız. Sonra bir tavanın içinde biraz tereyağı eritip bu yumurtayı birer kaşık dökerek beyazı biraz katılaşıncaya kadar içinde pişiriniz, sonra her parçanın üzerine rendelenmiş yumurta dökünüz; biraz daha ateşte tuttuktan sonra yumurtaları bir kayık tabağının içine koyup üzerlerini yağda kızarmış, içi oyuk, müselles şeklinde ekmek parçaları ile süsleyiniz ve tevzi ediniz.

Ançüezli yumurta

Yumurtaları tereyağda hafif pişiriniz. Yani beyaz pek az katılaşıncaya kedar. Sonra hemen ateşten çekip üzerini örtünüz. Diğer tarafta beyzi, yahut yuvarlak şekilde kestiğiniz ekmekleri yağda kızarttıktan sonra ince ince doğranmış ançüvez fileto ve maydanozla karıştırınız, kayık tabağının içine diziniz ve her ançüezli ekmek parçasının ortasına yumurtaları yerleştirip tuz biber ilâve ettikten sonra tevzi ediniz.

Patatesli yumurta

Orta cesamette düzgün patatesleri eyice yıkayıp kuruladıktan sonra kabuğu ile fırında pişiriniz. Fırından çıkarıp her birini ortasından ikiye bölünüz ve içlerini birer yumurta alacak kadar oyunuz. Bu oyuklara tereyağı, tuz, biber (bazan da evvelce kızartılmış domates, sucuk veya peynir de koyabilirsiniz) koyunuz ve üzerlerine yumurtaları kırıp tekrar üzerleriue tuz biber ilâve ediniz ve yumurtaların beyazları sertleşincene kadar yine fırına koyunuz, sıcak sıcak tevzi ediniz.

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: **AHMET CEVAT**

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2

Telefon: 24118

MUHİT Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşrolunur.

MUHİT'e abone olmak şartları

	Türkiye için	Ec. memleketler için
Seneliği	240 Kr.	350 Kr.
Altı aylığı	120 Kr.	200 Kr.

TEVARİKLER

(11 inci sahifeden devam)

Beni aramışlar, bulamamışlar. Burada bu kabîleden birisini gördüm. Hemen elimdeki torbayı sana atınca hecine atladım, yetiştim. Gazvede muvaffak olduk. İşte sana da bir kız getirdim. »

Bu da gösteriyor ki, gazve sözünü işitir işitmez aklı başından gidiyor, parasını, hattâ ailesini bile düşünmeyor, hemen koşup gidiyorlar...

***

Tevarik harflerile (Eti) harfleri arasında büyük bir müşabehet vardır:

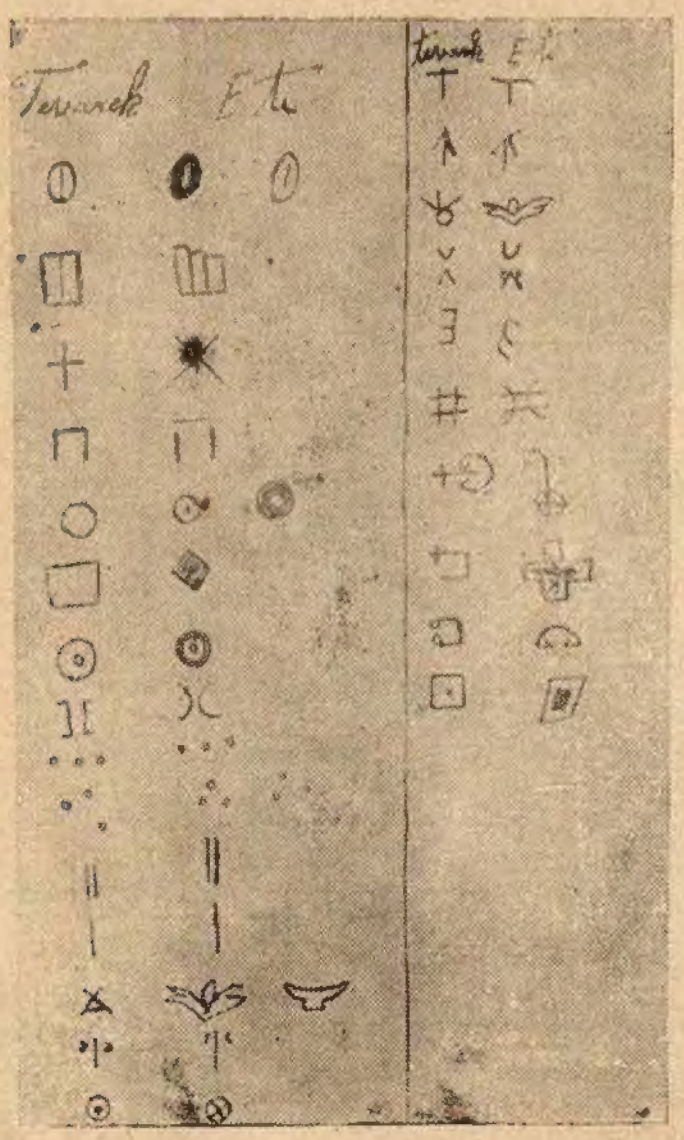

Mukayeseli Türk ve Eti harfleri

(Ali Candar Bey tarafından tertip edilmiştir.)

Fihrist

	Sahife
Memlekete dair:	
Halkevleri ne demektir? (Yaşar Nabi)	2
Edebiyat, San'at, Lisan:	
Edgar Allan Poe (Muzzaffer Reşit)	20
Macauley (İbrahim Hoyi)	26
Darülbedayide	33
Tarih sahifeleri:	
Hatice Sultan ile Melling (Reşat Ekrem)	12
Hikâye, Tiyatro, Seyahat:	
Zevce aranıyor (1)	4
Tevarikler (Sami)	9
Zerrinin hikâyesi (Halit ziya Uşşaki Z.)	14
Li Chang'ın incileri (M. Kemal)	22
Köy hekimi (1) (Katharine Taylor)	28
Yaramazlar (S. Behzat)	34
Köy hayatı (J. J. Rousseau)	35
Billûr ve Toprak (Victor Hugo)	36
Tefrika:	
Alis'in sergüzeştleri (L. Carroll)	40
Miralay Chabert (H. Balzac)	42
Şiirler ve Nesirler:	
Susuz gibi (Behçet Kemal)	1
Merdivenler (Sabri Esat)	3
Sular (Fevziye Aptullah)	16
Sisler (Salahattin Yılmaz)	21
Hasret (Nejat Turgut)	21
Baharın şiiri (Emin Halil)	26
Göz yaşları (Bedi Şahap)	32
Şiirler	32
Anneme (İsmail Safa)	39
Müteferrik:	
Çiçek aşısı nasıl bulundu? (Dr. Remzi)	17
Nezleden korunalım (1)	38
Kadın Sahifeleri:	
Güzel vucuda sahip olmak (Bedriye Mustafa)	43
Mevsim Modelleri	44
Pudra nasıl kullanılmalı ?	46
Yumurta yemekleri	47

(1) American Magazine.

(1) Kapak Die Wohe'den

İmtiyaz sahibi: **Çanakkale Mebusu AHMET CEVAT** *Neşriyat Müdürü:* **REŞAT EKREM**

İstanbul - SEBAT Matbaası